

**MEKÂN KONFIGÜRASYONUN MÜZELERDE
KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ**

Esra BAL

**OCAK-2022
DİYARBAKIR**

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**MEKÂN KONFIGÜRASYONUN MÜZELERDE
KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ**

Esra BAL

DİCLE ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV
YÖNETMELİĞİNİN BİR PARÇASI OLARAK
MİMARLIK ANA BİLİM DALINDA
YÜKSEK LİSANS TEZİ
OLARAK HAZIRLANMIŞTIR

OCAK-2022
DİYARBAKIR

MEKÂN KONFIGÜRASYONUN MÜZELERDE KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

Esra BAL tarafından Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin bir parçası olarak hazırlanan bu çalışma, aşağıda bilgileri yazılı jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek **Mimarlık Ana Bilim Dalı**'nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Neslihan DALKILIÇ
Müdür, **Fen Bilimleri Enstitüsü**

Prof. Dr. F. Demet AYKAL
Danışman, **Mimarlık Bölümü**,
Dicle Üniversitesi

Sınav Jürisi:

Prof. Dr. F. Demet AYKAL(*,**)
Mimarlık Bölümü, Dicle Üniversitesi

Doç. Dr. Havva ÖZYILMAZ
Mimarlık Bölümü, Dicle Üniversitesi

Doç. Dr. Ayça GÜLTEN
Mimarlık Bölümü, Fırat Üniversitesi

ONAY

Savunma Tarihi: 25 / 01 / 2022

(*) Sınav Jürisi kısmının birinci satırına Jüri Başkanının bilgilerini yazınız.

(**) Sınav Jürisi kısmının ikinci satırına Tez Danışmanının bilgilerini yazınız.

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tez çalışmasında yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bahse konu bu kural ve ilkelerin gerektirdiği üzere, bu çalışmada özgün olmayan tüm bilimsel içerikleri kurallara uygun biçimde alıntılıp kaynak gösterdiğimi beyan ederim. Beyanıyla çelişen herhangi bir delil bulunduğu takdirde tüm sorumluluğu üstleneceğimi kabul ederim.

Ad, Soyad: Esra BAL

İmza:

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam süresince bilgisi ve yol göstericiliğiyle yanımda olan, sabırla ve güler yüzle desteğini esirgemeyen, kişiliği, bilgisi ve değerli hocalığı ile örnek olan değerli hocam Sayın Prof. Dr. F. Demet AYKAL' a çok teşekkür ederim.

Ayrıca Gaziantep'te bulunan müzeler hakkında veriler sağlayan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi KUDEB Şube Müdürlüğü, Şahinbey Belediyesi ve Gaziantep'te bulunan müzelerde görev alan tüm personellere yardımları için çok teşekkür ederim.

Bu süreçte desteğini esirgemeyen ailem ve arkadaşlarıma yanımda oldukları için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
EKLER LİSTESİ	xiii
ÖZET.....	xv
ABSTRACT.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Problemi.....	2
1.2 Çalışmanın Amacı ve Önemi	2
1.3 Çalışmanın Sınırlılığı	3
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	5
2.1 Müze Kavramı ve Tarihçesi.....	11
2.1.1 Müze işlevleri ve türleri	15
2.1.2 Türkiye’de müze gelişimi	22
2.2 Algı, Okunabilirlik ve Yön Bulma Yaklaşımları.....	25
2.2.1 Algı kavramı ve bilişsel süreç	25
2.2.2 Okunabilirlik	27
2.2.3 Yön bulma ve yön bulmayı etkileyen faktörler	28
2.3 Mekân Sentaksı Yaklaşımı ve Temel Kavramları	33
2.3.1 Gamma analizleri	38
2.3.2 Erişim grafiği	40
2.4 Gaziantep İli ve Müze Yapıları.....	45
3. MATERYAL VE METOT	69

3.1	Materyal	69
3.2	Metot	69
4.	BULGULAR VE TARTIŞMA	71
4.1	Arkeoloji Müzelerine Ait Değerlendirme	71
4.1.1	Zeugma Müzesi değerlendirmesi	71
4.1.2	Gaziantep Arkeoloji Müzesi değerlendirmesi.....	82
4.2	Etnografya Müzelerine Ait Değerlendirme	92
4.2.1	Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi değerlendirmesi.....	92
4.2.2	Bayazhan Kent Müzesi değerlendirmesi.....	96
4.2.3	Gaziantep Oyun Ve Oyuncak Müzesi değerlendirmesi	100
4.2.4	Gaziantep Hamam Müzesi değerlendirmesi	104
4.2.5	Emine Göğüş Mutfak Müzesi değerlendirmesi	110
4.2.6	Atatürk Anı Müzesi değerlendirmesi	113
4.3	Tarih Müzelerine Ait Değerlendirme.....	116
4.3.1	Şahinbey Milli Mücadele Müzesi değerlendirmesi	116
4.3.2	15 Temmuz Demokrasi Müzesi değerlendirmesi	124
4.3.3	İslam Bilim Tarihi Müzesi değerlendirmesi	128
4.3.4	25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi değerlendirmesi.....	133
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	139
	KAYNAKLAR	149
	EKLER	155
	ÖZGEÇMİŞ	157

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Ashmolean Müzesi	13
Şekil 2.2 Louvre Müzesi	14
Şekil 2.3 The Crystal Palace (Kristal Saray).....	14
Şekil 2.4 British Museum	17
Şekil 2.5 Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi.....	17
Şekil 2.6 Ankara Etnografya Müzesi	18
Şekil 2.7 İstanbul Modern Sanat Müzesi	19
Şekil 2.8 Los Angeles Doğal Tarih Müzesi	19
Şekil 2.9 Londra Doğal Tarih Müzesi.....	20
Şekil 2.10 ODTU Bilim ve Teknoloji Müzesi	20
Şekil 2.11 Rahmi M. Koç Müzesi.....	21
Şekil 2.12 Kanada Bal Müzesi.....	22
Şekil 2.13 Aya İrini Kilisesi.....	23
Şekil 2.14 Osman Hamdi Bey ve eserleri; Kaplumbağa Terbiyecisi ile Kur'an Okuyan Kız	24
Şekil 2.15 Uyarıcıların çevreden alınması ile duyu ve sinir sistemleri aracılığıyla davranışa dönüşme	25
Şekil 2.16 Yollar – Kenarlar – Bölgeler – Dügümler – Simge nesneler	28
Şekil 2.17 Dışbükey Mekân.....	34
Şekil 2.18 İçbükey Mekân	34
Şekil 2.19 Konveks Harita	35
Şekil 2.20 Aksiyel Harita	35
Şekil 2.21 İsovist Harita.....	36
Şekil 2.22 Doğruların bağlantı değerlerini gösteren aks haritası	38
Şekil 2.23 Gammanın şekilsel ifadesi	39
Şekil 2.24 Gammanın şekilsel ifadesi ve birimler arası ilişkinin grafiksel ve sayısal gösterimi	39
Şekil 2.25 Mekân sentaksı yöntemi ile düzenlenmiş geçiş grafiği örnekleri	40
Şekil 2.26 Bir yapıda oluşturulan farklı ilişkiler sonucu çizilen erişim grafikleri	41
Şekil 2.27 Geçiş grafiği üzerinden ortalama derinlik değeri hesaplaması	41
Şekil 2.28 Bir yapının erişim grafiği ve ortalama derinlik hesabı	42
Şekil 2.29 Bir yapının erişim grafiği ve ortalama derinlik hesabı	42
Şekil 2.30 Erişim Grafiği ve bu grafik üzerinde Halkalı ve Dallı Yapı	43
Şekil 2.31 Yapı içerisinde farklı noktalardan çizilen erişim grafikleri	43
Şekil 2.32 Mekân tiplerini gösteren erişim grafiği.....	44
Şekil 2.33 Gaziantep konumu	45

Şekil 2.34 M.Ö yıllarda Gaziantep-Dülük yerleşmesi ilişkisi.....	46
Şekil 2.35 Gaziantep Kalesi	47
Şekil 2.36 Gaziantep'te bulunan müzelerin konumlarını gösren Google Earth Haritası.....	48
Şekil 4.1 Zeugma Mozaik Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu	72
Şekil 4.2 Zeugma Bölümü bodrum katta sergilenen eserler	72
Şekil 4.3 Zeugma Bölümü birinci katta sergilenen eserler	73
Şekil 4.4. Zeugma Bölümü birinci katta bulunan Zeugma Çocuk Sanat Atölyesi ve Sinevizyon girişi	74
Şekil 4.5 Zeugma Bölümü birinci katta sergilenen eserler	75
Şekil 4.6 Doğu Roma Dönemi Kilise Mozaikleri Bölümü’nde sergilenen eserler	76
Şekil 4.7 Zeugma Mozaik Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi	78
Şekil 4.8 Zeugma Mozaik Müzesi mekân kurgusu erişim grafiği	79
Şekil 4.9 Zeugma Müzesi eserlerle oluşturulan mekânların derinliğe göre renklendirilmesi	80
Şekil 4.10 Zeugma Mozaik Müzesinin eserlerle oluşturulan mekân kurgusu erişim grafiği.	81
Şekil 4.11 Gaziantep Arkeoloji Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu	83
Şekil 4.12 Gaziantep Arkeoloji Müzesi’nde Geç Hitit dönemine kadar sergilenen eserler...	84
Şekil 4.13 Gaziantep Arkeoloji Müzesi’nde Geç Hitit döneminden Helenistik ve Roma Dönemine kadar sergilenen eserler	84
Şekil 4.14 Gaziantep Arkeoloji Müzesi’nde Helenistik ve Roma Dönemine ve Zeugma Antik Kentine ait sergilenen eserler	85
Şekil 4.15 Gaziantep Arkeoloji Müzesi Birinci katta sergilenen eserler	88
Şekil 4.16 Gaziantep Arkeoloji Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi.....	88
Şekil 4.17 Gaziantep Arkeoloji Müzesinin mekân kurgusu erişim grafiği	89
Şekil 4.18 Gaziantep Arkeoloji Müzesi eserlerle oluşturulan mekânların derinliğe göre renklendirilmesi	90
Şekil 4.19 Gaziantep Arkeoloji Müzesinin eserlerle oluşturulan mekân kurgusu erişim grafiği	91
Şekil 4.20 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi mimari planları ve eserlerin konumu.....	93
Şekil 4.21 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi’nde sergilenen eserler	93
Şekil 4.22 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi Birinci katta bulunan eserler ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi	94
Şekil 4.23 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi	95
Şekil 4.24 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi mekan kurgusu erişim grafiği.....	96
Şekil 4.25 Bayazhan mimari planı ve eserlerin konumu.....	97
Şekil 4.26 Bayazhan Kent Müzesi sergilenen eserler	97
Şekil 4.27 Bayazhan Kent Müzesi sergilenen eserler	98

Şekil 4.28 Bayazhan Kent Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi.....	99
Şekil 4.29 Bayazhan Kent Müzesi mekân kurgusu erişim grafiği	100
Şekil 4.30 Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu	101
Şekil 4.31 Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi sergilenen eserler	101
Şekil 4.32 Oyun ve Oyuncak Müzesi sanat tasarım atölyesi ve mağarada sergilenen eserler	102
Şekil 4.33 Oyun ve Oyuncak Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi	103
Şekil 4.34 Oyun ve Oyuncak Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği.....	104
Şekil 4.35 Hamam Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu	105
Şekil 4.36 Gaziantep Hamam Müzesi sergilenen eserler.....	105
Şekil 4.37 Hamam Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi.....	107
Şekil 4.38 Hamam Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği.....	107
Şekil 4.39 Hamam Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi.....	108
Şekil 4.40 Hamam Müzesi erişim grafiği	109
Şekil 4.41 Emine Göğüş Mutfak Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu.....	110
Şekil 4.42 Emine Göğüş Mutfak müzesi sergilenen eserler	110
Şekil 4.43 Emine Göğüş Mutfak Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi.....	111
Şekil 4.44 Emine Göğüş Mutfak Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği.....	112
Şekil 4.45 Atatürk Anı Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu	113
Şekil 4.46 Atatürk Anı Müzesi	113
Şekil 4.47 Atatürk Anı Müzesi sergilenen eserler	114
Şekil 4.48 Atatürk Anı Müzesinde bulunan Atatürk Araştırma Kitaplığı.....	114
Şekil 4.49 Atatürk Anı Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi	115
Şekil 4.50 Atatürk Anı Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği	115
Şekil 4.51 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu.....	117
Şekil 4.52 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi	117
Şekil 4.53 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi Antep evi bölümünde sergilenen eserler.....	118
Şekil 4.54 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi Mağara 1’de sergilenen eserler.....	120
Şekil 4.55 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi Mağara 2’de sergilenen eserler.....	121
Şekil 4.56 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi..	122
Şekil 4.57 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği	123
Şekil 4.58 15 Temmuz Demokrasi Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu	124
Şekil 4.59 15 Temmuz Demokrasi Müzesi sergilenen eserler	124
Şekil 4.60 15 Temmuz Demokrasi Müzesi sergilenen eserler	126
Şekil 4.61 15 Temmuz Demokrasi Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi.....	127
Şekil 4.62 15 Temmuz Demokrasi Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği.....	128
Şekil 4.63 İslam Bilim Tarihi Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu.....	129

Şekil 4.64 İslam Bilim Tarihi Müzesi sergilenen eserler	129
Şekil 4.65 İslam Bilim Tarihi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi	131
Şekil 4.66 İslam Bilim Tarihi mekan kurgusu erişim grafiği.....	131
Şekil 4.67 İslam bilim tarihi Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi.....	132
Şekil 4.68 İslam Bilim Tarihi Müzesi eserlerle oluşturulan mekan kurgusu erişim grafiği	132
Şekil 4.69 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu.....	134
Şekil 4.70 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi sergilenen eserler	134
Şekil 4.71 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi sergilenen eserler	136
Şekil 4.72 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi	137
Şekil 4.73 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği.....	138

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Müze türlerinin sınıflandırılması	16
Tablo 2.2 Mekânı algılama sürecinde uyarılar	26
Tablo 2.3 Rapoport'a göre çevreyi algılama sürekliliği.....	26
Tablo 2.4 Yön bulmayı etkileyen etmenlerin gruplandırılması	29
Tablo 2.5 Bilişsel sürecin aşamalarının yön bulmada etkilediği faktörler	30
Tablo 2.6 Zeugma Müzesi hakkında genel bilgiler.....	49
Tablo 2.7 15 Temmuz Demokrasi Müzesi hakkında genel bilgiler	50
Tablo 2.8 Gaziantep Arkeoloji Müzesi hakkında genel bilgiler	51
Tablo 2.9 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi hakkında genel bilgiler.....	52
Tablo 2.10 Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesi hakkında genel bilgiler	53
Tablo 2.11 Hamam Müzesi hakkında genel bilgiler	54
Tablo 2.12 Emine Göğüş Mutfak Müzesi hakkında genel bilgiler	55
Tablo 2.13 Gaziantep Mevlevihane Müzesi hakkında genel bilgiler.....	56
Tablo 2.14 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi hakkında genel bilgiler	57
Tablo 2.15 Atatürk Anı Müzesi hakkında genel bilgiler.....	58
Tablo 2.16 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi hakkında genel bilgiler.....	59
Tablo 2.17 Oyun ve Oyuncak Müzesi hakkında genel bilgiler.....	60
Tablo 2.18 Hasan Süzer Etnografya Müzesi hakkında genel bilgiler	61
Tablo 2.19 Bayazhan Kent Müzesi hakkında genel bilgiler	62
Tablo 2.20 İl Eğitim Tarihi Müzesi hakkında genel bilgiler.....	63
Tablo 2.21 İslam Bilim Tarihi Müzesi hakkında genel bilgiler	64
Tablo 2.22 Fıstık Müzesi hakkında genel bilgiler.....	65
Tablo 2.23 Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi hakkında genel bilgiler	66
Tablo 2.24 Gaziantep Zooloji ve Doğa Müzesi hakkında genel bilgiler	67
Tablo 2.25 Yesemek Açık hava Müzesi hakkında genel bilgiler.....	68
Tablo 4.1 Zeugma Müzesi erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler.....	81
Tablo 4.2 Gaziantep Arkeoloji Müzesi erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler	91
Tablo 4.3 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi Erişim Grafiği sonucu elde edilen veriler.....	96
Tablo 4.4 Bayazhan Kent Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler	100
Tablo 4.5 Oyun ve Oyuncak Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler	104
Tablo 4.6 Hamam Müzesi erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler.....	109
Tablo 4.7 Emine Göğüş Mutfak Müzesi erişim Grafiği sonucu elde edilen veriler	112

Tablo 4.8 Atatürk Anı Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler.....	116
Tablo 4.9 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler	123
Tablo 4.10 15 Temmuz Demokrasi Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler	128
Tablo 4.11 İslam Bilim Tarihi Müzesi erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler	133
Tablo 4.12 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler	138
Tablo 5.1 Arkeoloji müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler	140
Tablo 5.2 Etnografya müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler.....	141
Tablo 5.3 Tarih müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler.....	142
Tablo 5.4 Modern yapıya sahip müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler...	143
Tablo 5.5 Tarihi yapıya sahip müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler.....	144
Tablo 5.6 Tüm müzelerin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler	145

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Farklı büyüklükteki sistemler için D değerleri tablosu (Hillier vd. 1984)	156
---	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltma	Açıklama
ICOM	International Council of Museum
TDK	Türk dil kurumu
Ms	Mekân sayısı
Tms	Terminal mekân sayısı
Gms	Geçiş mekân sayısı
Edms	En derin mekân derinliği
Doi	Tüm mekânların ortalama derinliği
Maxnd	Maksimum nokta değeri
RA	Görelî asimetri (relative asymmetry-ra)
RRA	Gerçek görelî asimetri (real relative asymmetry-rra)

ÖZET

MEKÂN KONFİGÜRASYONUN MÜZELERDE KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

Bal, Esra

Yüksek Lisans, Mimarlık Bölümü

Danışman: Prof. Dr. F. Demet Aykal

Ocak 2022, 177 sayfa

Değerli nesnelerin biriktirilmesiyle ortaya çıkan müze kavramı, zaman içerisinde korunmalarıyla beraber bilgi edinme, arşivleme, araştırma ve eğitime amaçlarını edinmiştir. Müzelerin çoğalması ve sergilenen nesne çeşitliliğinin artmasıyla sınıflandırma yapılmıştır. Müze türleri koleksiyonlarına, yönetimlerine, hizmet ettikleri bölgelere, sergileme yöntemlerine, işlevlerine ve müzelerde bilginin kullanımına göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma müze türlerinin belirlenmesinde yardımcı olmakta ancak müzenin ana tanımını etkilememektedir.

Müzelerde sergilenen eserlerin net anlaşılması, yön bulma davranışının rahat gerçekleşmesiyle sağlanabilmektedir. Yön bulma davranışı karmaşık yapılarda kaybolma, bulunduğu yeri belirleyememe ve hedefe nasıl gidileceğini öngörememe sorunlarından dolayı daha fazla önem kazanmaktadır. Kullanıcı, yapı içerisinde çevresini algılayıp yorumlamasıyla yön bulma davranışını gerçekleştirmektedir. Yön bulmayı etkileyen dört faktör bulunmaktadır. Bunlar plan kurgusu, işaret sistemleri, ortamın algılanması, kişisel farklılıklardır. Kişinin geçmiş deneyimleri ile bireyler aynı ortamda farklı davranışlar sergileyebilmekte, plan kurgusunun karmaşıklığı ve işaret sistemlerinin eksikliğiyle beraber yön bulma davranışı zorlaşabilmektedir.

Çalışma oluşturulan mekân kurgusunda, mekân derinliğinin ve sergilenen eserlerin türünün farklı olmasının yön bulmayı etkilediği göz ardı edilerek tasarlanmış olmasıyla beraber kullanıcının yön bulmada sıkıntılar yaşaması problemi üzerinde durmaktadır. Farklı derinliğe ve koleksiyon türüne sahip müzelerde oluşturulan mekân kurgusunun, kullanıcı üzerinde yön bulmayı nasıl ve ne derece etkilediğinin belirlenmesi ile sergilenen eserlerin farklılığının, yön bulmada ne derece etkili olduğunun incelenmesi amaçlanmaktadır. Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmada mekânlar arası ilişkiyi boyut, renk, malzeme biçim gibi unsurları dikkate almadan inceleyen mekân sentaksı yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında seçilen müzelerin mekânsal ilişkileri belirten erişim grafikleri çizilmiştir. Erişim grafiğinden elde edilen veriler koleksiyon türüne göre, yapısal niteliğine göre ve seçilen müzelerin tümüne göre tablo oluşturularak karşılaştırılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda koleksiyon türüne göre müzelerin tasarımlarının yapılması gerektiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müze, Müze Türleri, Yön Bulma, Mekan Sentaksı, Gaziantep

ABSTRACT

COMPARATIVE EXAMINATION OF SPACE CONFIGURATION IN MUSEUMS

Bal, Esra

Master of Science in Department of Architecture

Supervisor: Prof. Dr. F. Demet Aykal

January 2022, 177 pages

The concept of a museum, which arose from the accumulation of valuable objects, has acquired the goals of obtaining information, archiving, researching and educating, as well as preserving them over time. With the proliferation of museums and the increase in the diversity of objects on display, classification has been made. Types of museums are classified according to their collections, management, regions they serve, methods of exhibition, functions and use of information in museums. This classification helps to determine the types of museums, but does not affect the main definition of the museum.

A clear understanding of the works exhibited in museums can be achieved by the comfortable realization of the orientation behavior. Direction-finding behavior is becoming more important due to the problems of getting lost in complex structures, not being able to determine where it is located and not being able to predict how to get to the destination. The user realizes the orientation behavior by perceiving and interpreting his environment in the structure. There are four factors that affect direction finding. These are plan layout, sign systems, perception of the environment, personal differences. With one's past experiences, individuals may exhibit different behaviors in the same environment, and with the complexity of plan layout and the lack of sign systems, direction-finding behavior may become difficult.

The study focuses on the problem of the user having difficulties in finding directions because it was designed with ignoring that depth of the space and the different types of works are affect direction finding in the created space fiction. It is aimed to determine how and to what extent the space fiction created in museums of different depths and collection types affects the user and to examine the extent to which the differences of the works exhibited are effective in finding direction. In line with the determined purpose, the space syntax method, which examines the relationship between spaces without considering the elements such as size, color, material and form, was used.

Access graphs indicating the spatial relations of the selected museums within the scope of the study were drawn. The data obtained from the access graph were compared by creating a table according to the type of collection, structural quality and all selected museums. As a result of the examination, it was determined that museums should be designed according to the type of collection.

Keywords: Museum, Museum Types, Way Finding, Space Syntax, Gaziantep

1. GİRİŞ

Yön bulma, bireylerin bulunduğu ortamı algılayarak endişe duymadan ve kesintisiz olarak hedeflerine doğru yol almaları olarak tanımlanmaktadır (Sönmez ve Önder, 2015). Kullanıcının hedefine ulaşmasına kadar olan süreçte bulunduğu ortamı zaman kaybına uğramadan ve endişe duymadan iyi algılaması, çevre içerisinde yön bulmanın etkili ve kolay olduğu anlamına gelmektedir. Yön bulmanın rahatlıkla gerçekleştirildiği mekânlarda, çevrede bulunan öğelerin doğru ve net algılandığı gözlenmektedir. Algılamamanın kalitesi ise mekânın verimliliğini artırmaktadır. Passini mekânların verimli veya verimsiz olmasının yön bulma kavramıyla yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir (Kavaz ve Zorlu, 2018).

Mekânlarda algılanması gereken öğelerin fazlalığı, daha verimli mekânların oluşması açısından yön bulmayı ön plana çıkarmaktadır. Bu açıdan müzeler, eserlerin iyi algılanabilmesi ve öğretici olabilmesi açısından yön bulmanın iyi gerçekleşmesi gereken mekânlar olarak tanımlanabilir. ICOM (International Council of Museum) 1974 yılında müzeleri ‘İnsanoğlunun ve çevresinin kesin kanıtlarını, eğitim, çalışma ve insanlığın estetik hazzı için toplayan, koruyan, araştıran, ileten ve sergileyen, halka açık, toplumun ve toplumun gelişiminin hizmetinde olan kâr amacı gütmeyen kalıcı bir kuruluştur.’ şeklinde tanımlamıştır. En önemli özelliği, topladığı eserleri bireyleri bilinçlendirmek amacıyla belli bir düzende sergilemesidir. Sergilenen eserlerin daha iyi algılanabilmesi için mekânın okunabilirliğinin iyi olması gerekmektedir. Kevin Lynch ‘Kent İmgesi’ kitabında okunabilirlik kavramı üzerinde durmuş ve bir mekân veya çevrenin iyi okunabilmesi için yön bulma olgusunun da iyi gerçekleşmesi gerektiğini vurgulamıştır (Sönmez ve Önder, 2015).

Yön bulma kavramı müzelerde sergilenen eserlerin algılanmasını ve anlaşılmasını daha etkin bir şekilde sağlamaktadır. İyi bir yön bulmanın olduğu mekânlarda kişilerin endişe duymamaları ve sürecin kesintiye uğramaması dikkat dağınıklığını önleyerek nesnelerin daha iyi gözlemlenmesine ve incelenmesine olanak sağlamaktadır.

1.1 Çalışmanın Problemi

Bir çevrenin iyi okunabilir olması, kişinin bulunduğu ortamda rahat hareket ederek yönünü bulması ve çevresini iyi algılayabilmesi olarak gösterilmektedir. Birbiri ile ilişkili olan yönlenme ve algı kavramları, müze tasarımlarında kolay algılanabilir mekânlar elde edilmesi ve bilgiye daha kolay ulaşılabilmesi açısından önemli hususlardandır. Müzelerde insanlar algıladıklarıyla mekânı zihinlerinde kodlayarak, mekân içerisinde nasıl yön bulacaklarını belirlemektedirler.

Müzelerde oluşturulan mekân kurgusu, kullanıcının müze içerisinde yönlendirilmesiyle sergilenen eserleri daha iyi algılamasına olanak sağlayabilmektedir. Ancak oluşturulan mekân kurgusunda, mekân derinliğinin ve sergilenen eserlerin türünün farklı yapıda olmasının yön bulmayı etkilediği göz ardı edilerek tasarlanmış olması; kullanıcının yön bulmada sıkıntılar yaşaması çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

Çalışmanın problemi doğrultusunda aşağıdaki hipotezler ortaya konulmuştur.

- Müzelerde farklı koleksiyonlarla oluşturulan mekân kurgusu kullanıcının yön bulma davranışını farklı oranlarda etkilemektedir.
- Müzelerde oluşturulan mekân kurgusu, kullanıcının yönü algılamasında değişikliğe neden olmaktadır.
- Müzelerde eserlerin sergileniş biçimi ve türü, yön bulmada etken rol oynamaktadır.
- Müze yapılarının, bulundukları bölgedeki geleneksel yapı özelliklerine uygun olup olmaması yön bulma üzerinde etkilidir.
- Yapı içerisinde mekân derinlikleri yön bulmanın rahat veya zor olması üzerinde belirleyicidir.
- Yön bulma davranışı, yapının terminal mekân sayısı, geçişli mekân sayısı ve ortalama derinlik ile bağlantılıdır.

1.2 Çalışmanın Amacı ve Önemi

Müze yapıları kullanıcının dolaşımının ön planda olduğu yapılardır. Bu nedenle, mekân kurgularının sergilenen eserlerin daha kolay bulunabilmesi, izlenebilmesi ve

zihinde yer etmesine göre tasarlanması gerekmektedir. Müzelerde kullanıcının dikkatinin sergilenen eserlerde kalarak, yönlenmesinin kendiliğinden sağlanması daha iyi bir deneyim ortamı sağlamaktadır.

Çalışmanın amacı, farklı derinliğe ve koleksiyon türüne sahip müzelerde oluşturulan mekân kurgusunun, kullanıcı üzerinde yön bulmayı nasıl ve ne derece etkilediğinin belirlenmesi ile sergilenen eserlerin farklılığının, yön bulmada etkili olduğunun vurgulanmasıdır. Bu doğrultuda mekân kurgularının kullanıcıyı ne derece etkilediğini saptayarak müzelerde sergilenen eserlerin daha kolay bulunmasıyla beraber algılanmasını artırmak amaçlanmaktadır. Bu durum kullanıcının yön bulmayla dikkatini dağıtmadan daha kalıcı bir bilinç oluşturması açısından önemlidir. Bununla birlikte sergilenen eser türü ile mekân derinliğinin kullanıcı üzerinde yön bulmayı nasıl etkilediği saptanarak, eser türüne ve derinliğe göre mekân kurgusunun oluşturulması da sağlanabilmektedir.

Araştırma sonucunda sergilenen koleksiyona göre en iyi derinlik derecesinin belirlenmesi ve elde edilecek sonuçlar ile belirlenen kriterlerin yeni tasarımlara yol göstermesi önemlidir.

1.3 Çalışmanın Sınırlılığı

Müzelerde dolaşımın önemli olmasıyla beraber yön bulma algısı da aynı derece önem kazanmaktadır. Müzelerde yön bulmayı etkileyen mekân kurgusu, mekân derinliği ve sergilenen eserler bu araştırmanın ana konularını oluşturmaktadır. Araştırmada mekân kurgusunun sergilenen eserlere göre değiştiğini belirlemek için farklı türlere sahip eserlerin bulunduğu müzeler seçilmiştir.

Sergilenen eserlerin ve oluşturulan mekân kurgusunun yön bulmadaki etkisinin daha iyi gözlemlenebilmesi için araştırmanın yapılacağı müzeler, aynı coğrafya üzerinde bulunmaları ve benzer etnik kökenlere sahip olmaları dikkate alınarak seçilmiştir. Bunun yanında eserlerle oluşturulan mekân kurgusunun ve mekân derinliğinin yön bulmaya etkisinin incelenebilmesi açısından seçilen müzeler, koleksiyonlarına göre sınıflandırıldığında farklı olmalarına dikkat edilmiştir. Bu nedenle Mezopotamya coğrafyasında bulunan ve birçok kültüre ev sahipliği yapan Gaziantep'teki müzeler seçilmiştir. Modern yapılarıyla Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi,

25 Aralık Panorama Müzesi, 15 Temmuz Demokrasi Müzesi ve tarihi yapılarıyla Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi, Bayazhan Kent Müzesi, Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi, Gaziantep Hamam Müzesi, Emine Göğüş Mutfak Müzesi, Atatürk Anı Müzesi, İslam Bilim Tarihi Müzesi ve Şahinbey Milli Mücadele Müzesi olmak üzere 12 müze değerlendirmeye alınmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Çalışmanın bu bölümünde literatür taraması sonucunda elde edilen veriler derlenip değerlendirilmiştir. Literatür taraması ‘Müzeler’, ‘Yön Bulma’ ve ‘Mekân Sentaksı’ konularını kapsamaktadır. Çalışma Türkiye’de yer alan müzelerin mekan sentaksı yöntemiyle incelenerek mekan kurgusunun eserin algılanmasında ne kadar etkili olabileceğinin belirtilmesi açısından önemlidir. İlk olarak çalışma alanı olarak seçilen müzelerin tanımı yapılmış, tarihi incelenmiş ve müzelerin işlev ve türleri belirtilmiştir. Bu sayede çalışma alanının bulunduğu yapıların gelişimi irdelenmiştir. Ardından algı, okunabilirlik ve yön bulma kavramları incelenerek, yön bulmayı etkileyen faktörler belirtilmiştir. Son olarak çalışmanın yöntemini oluşturan mekân sentaksı hakkındaki veriler açıklanmıştır.

Akgün (2011), ‘Müzelerde Mekân Kurgusunun Algı ve Yön Bulmadaki Etkisinin İncelenmesi’ isimli tezde; müze yapılarında oluşturulan mekan kurgusunun algı ve yön bulma davranışı üzerindeki etkileri kullanıcının izlediği yol ve ilgilendiği eserler dikkate alınarak incelenmiştir. Yön bulma kuramı ve müzelerde yön bulmayı etkileyen faktörler belirtilerek İstanbul Arkeoloji Müzesi’nde alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Alan çalışmasında kullanıcının yapı içerisinde konumu eserlere ve plan kurgusuna göre incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda oluşturulan mekansal kurgunun kullanıcının yapı içerisinde yön bulma davranışında ve algısında etkili olduğu anlaşılmıştır.

Kırcı (2010), ‘Müzelerde Sentaktik ve Biçimsel Analiz Üzerine Bir Değerlendirme’ isimli tezde, mekan sentaksı yöntemiyle elde edilen verilerin biçimsel analiz sonucunda bulunan veriler ile örtüşüp örtüşmediği, sentaks üzerinde etkileri olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma kapsamında benzer konulara sahip olan sanat ve modern sanat müzeleri seçilmiştir. Seçilen örneklerin erişim grafikleri çizilmiş ve biçimsel ilkelere göre değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda yapıların biçimsel analize göre benzer özelliklere sahip olmalarının sentaktik analiz üzerinde incelenen örneklerde bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir.

Sanlı (2009), ‘Bir Mimara Ait Konut Tasarımlarının Mekân Sentaksı Yöntemiyle Analizi’ isimli tezde; Yılmaz Şanlı’nın yapmış olduğu farklı tipteki konut tasarımları,

mekân sentaksı yönteminin bina ölçeğinde kullanım alanları dikkate alınarak incelenmiştir. Tasarımların incelenmesi sonucu tasarımların kompozisyon özelliği ile mekânsal kurgu arasındaki ilişkinin açıklanması amaçlanmıştır. Çalışmada ilk olarak mekân sentaksı yöntemi açıklanmış ve ardından Yılmaz Şanlı'nın mimarlığı üzerine bilgiler verilmiştir. Konut tasarımlarının erişim grafiği çizilerek veriler elde edilmiştir.

Şıkoğlu ve Arslan (2015), 'Mekân Dizim Analizi Yöntemi ve Bunun Coğrafi Çalışmalarda Kullanılabilirliği' isimli makalede; mimaride şehir ölçeğinde veya bina ölçeğinde kullanılan mekan sentaksı yönteminin coğrafya ve coğrafi çalışmalar için kullanılmasının mümkün olup olmadığı araştırılmıştır. Bu kapsamda mekan sentaksı yöntemiyle ilgili kavramlar açıklanmış ve coğrafyada kullanılabilirliği sorgulanmıştır. Çalışma sonucunda coğrafyanın bazı alanlarında kullanılabileceği ve yeni çalışma konusu açarak katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Sönmez ve Önder (2015), 'Bir Tasarım Ölçütü Olarak Yön Bulma Kavramı: Tanımlar ve Tartışmalar' isimli makalede; okunaklı bir çevrenin sahip olduğu yön bulma kavramı ve tarihsel süreç içerisinde gelişimi anlatılmaktadır. Çalışmada yön bulmaya etkileyen faktörler ile günümüzde yön bulma çalışmaları irdelenmiştir.

Özyılmaz (2007), 'Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisinde Morfolojik Analiz: Geleneksel Konutların Güncel Kullanımda Değerlendirilmesi' isimli tezde, Diyarbakır Geleneksel Evleri'nde mekan analizi yapılarak değişen sosyal yapıya uygunluğu incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ilk olarak mekan, ev ve morfolojik analiz üzerine bilgiler verilip ardından Diyarbakır Geleneksel Evleri'nin tarihsel gelişimi ve yerleşim özellikleri belirtilmiştir. Çalışmada yapıların geleneksel ve güncel kullanımları arasındaki değişimler saptanmış ve analiz yapılmıştır.

Özyılmaz Küçükyağcı ve Yıldız (2019), 'Kentsel Tasarım Yarışma Projelerinin Değerlendirilmesinde Mekân Dizimi Yöntemi' isimli makalede, kentsel tasarım yarışmalarında değerlendirilen projelerin daha objektif değerlendirilmesinde jüriye katkı sağlayıp sağlamayacağı araştırılmaktadır. Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması kapsamında jürilerin kararıyla ödüle layık görülen ilk üç proje ile alanın mevcut durumu karşılaştırılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Eryeli (2017), ‘Fuar Organizasyonlarında Geçici Süreli Mekân Kurgusu ve Ziyaretçi Davranışı İlişkisinin Sentaktik Olarak İrdelenmesi’ isimli tezde, fuar yapılarında farklı sektörlerin düzenlediği fuar etkinliklerindeki geçici süreli mekân kurgularının davranış ilişkilerini nasıl etkilediği incelenmektedir. Çalışma, fuar alanlarında oluşan geçici süreli mekân kurgularının algısal ve bilişsel süreçler ile bireylerin davranışları sonucunda ortaya çıkan eylemlerin farklılaşmasını, dönüşmesini irdelemektedir. Fuar mekânlarının kurgusu ve deneyimi üzerine ortaya çıkan ilişkileri CNR Expo Yeşilköy üzerinden ele almaktadır.

Köseoğlu (2012), ‘Kurgusal Olarak Farklılaşan Örüntülerde Mekânsal Okunabilirliğin Biçimsel, Dizimsel ve Öznel Boyutları’ isimli tezde, farklı tarzlardaki mekan kurgularında okunabilirliğin incelenmesi için biçimsel analiz, dizimsel analiz ve öznel analiz yöntemlerini kullanmaktadır. Biçimsel ve dizimsel analizler yoluyla okunabilirliğin nesnel (mekâna dair) özelliklerinin sayısallaştırılarak analiz edilmesi amaçlanmaktadır.

Cabadak (2016), ‘İstanbul’daki Mimarlık Okullarının Sosyal Etkileşim Mekânlarındaki Ara Yüzlerde İnsan Davranışı Mekân İlişkisinin Semantik ve Sentaktik Olarak İrdelenmesi’ isimli tezde, üniversitelerin alt birimi olan fakülteler arasından, diğerlerinden daha farklı bir karaktere sahip olan, kendine özgü bir eğitim anlayışı ve mekânsallığı olan mimarlık okullarına odaklanılmıştır. Mimarlık okullarının oluşturduğu ortamın, gerek sosyal, gerek konfigüratif, gerek psikolojik olarak, hangi bağlamlarda kişiler ile mekân arasında bir köprü kurduğu konusu irdelenmektedir. Bu yapılarda, birlikte var olma durumundan hareket ile etkileşim potansiyelleri incelenmiş ve alan çalışması için seçilen beş mimarlık okulunun giriş katları üzerinden yapılan çalışmalar ile okulların sosyal etkileşim alanlarındaki mekân insan davranışı ilişkisi tanımlanan farklı ara yüz olasılıkları üzerinden incelenmiştir.

Dursun (2002), ‘Trabzon Kentsel Dokusunda Morfolojik Analiz’, isimli tezde; birçok alanda kullanılan mekan sentaksı yöntemi Trabzon kentsel dokusunun analizinde kullanılmıştır. Çalışmada ilk olarak mekan ve mekan morfoloji hakkında bilgiler verilerek mekan sentaksı üzerine yapılmış çalışmalar belirtilmiştir. Trabzon kentinin tarihsel süreci anlatılarak bu sürecin mekan üzerindeki etkileri mekan sentaksı analizleri ile incelenmiştir.

Uysal (2013), ‘Müze Tasarımında Ortaya Çıkan Kriterler’ isimli tezde, ziyaretçi sayıları ile öne çıkan, mimaride ve müze mimarisinde ses getiren ve günümüzde önemli yer tutan müze yapılarının mimari analizi ve karşılaştırılması yapılmış ve mimari açıdan önemi, benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma 19, 20 ve 21. yy içerisinde yapılmış olan 3’er müzenin karşılaştırmasını yapmaktadır. Müzeler tarihsel süreci, konum ve kent ölçeğindeki yeri, mimari biçimlenme ve mimari üslup, mekânsal organizasyon, yapım teknolojisi ve malzeme başlıkları altında incelenmiştir.

Karaoğlu (2013), ‘Müzelerin Sergileme Mekânlarında Yenilikçi Yapay Aydınlatma Uygulamalarının Görsel Konfor Koşulları Açısından İncelenmesi: Salt Galata Örneği’ isimli tezde, müzelerin sergileme mekânlarında görsel konfor koşullarının sağlanabileceği aydınlatma kriterlerini belirleyerek seçilen müze örneğini bu ilkeler üzerinden incelemektedir. Çalışmada algılamının gerçekleştiği süreç içerisinde görsel konforun sağlanabilmesi gereken koşullar ve ilkeler ile aydınlatma elemanları incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda müzede, ileri aydınlatma teknolojileri ile birlikte zararlı ışınımın eserlere zarar vermesinin belirli ölçüde engellendiği görülmüş, fakat görsel konfor koşullarının önemli ölçüde göz ardı edildiği; istenmeyen yansıma, kamaşma gibi ziyaretçiyi rahatsız edecek olumsuz olguların sergileme mekânlarında oldukça yaygın olduğu görülmüştür.

Öztekin (2014), ‘Müze Kavramı ve Müze Yapılarının İç Mekânlarının İstanbul’dan Örneklerle İncelenmesi’ isimli tezde; müze kavramı incelenerek müze türleri belirtilmiştir. Türkiye’de müzenin tarihsel gelişimi belirtilerek müze mimarisi, iç mekânda bulunan öğeler anlatılmıştır. Çalışma kapsamında İstanbul’da bulunan üç müze üzerinde inceleme yapılmıştır.

İhtiyar (2011), ‘Çağdaş Müzecilik Ve Kent Müzeciliği Yeni Bir Program Önerisi’ isimli tezde, müzeciliğin tarihsel gelişimi içerisinde, bir kentin değerlerini kullanıcıyla paylaşan kent müzeleri ve çağdaş müzeciliğinin değişimi dönemler halinde karşılaştırılarak irdelenmektedir. Çalışmada müze ve müzeciliğin tarihi, çağdaş müzecilik ve kent müzeciliği anlatılarak bunların Türkiye’de gelişimi belirtilmiştir. Araştırmada yeni bir program önerisi olarak kentin kapalı veya açık birçok yerinde

faaliyetlerini gerçekleştirebileceği hareketli müze düşüncesi ‘Yerinde Müzecilik’ önerilmiştir.

Çayırılı (1996), ‘Müze Tasarımı ve Sergi Mekânları Üzerine Bir İnceleme ve Değerlendirme’ isimli tezde, müze tasarımının ve insanı bir araya getiren sergi mekânlarının tasarımı ve organizasyonu araştırılıp incelenmektedir. Çalışma 8 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde müzenin tanımı ve tarihi, çağdaş müzecilik, müze tasarımı, sergi mekânları tasarımı ve organizasyonuna değinilmektedir. Yapılan araştırma sonucunda müzenin koruma ve sergileme işlevlerinin tasarımı büyük ölçüde yönlendirdiği, müzede işlenecek konu ile sergi mekânında sergilenecek yapıtların, sergileniş tarzlarının ve insanın algılama standartlarının tasarımı belirgin biçimde etkilediği görülmüştür.

Ayaokur (2014), ‘Müzelerde Bilgi Yönetimi: Sadberk Hanım Müzesi Örneği’ isimli tezde; bilgi yönetim sürecinin müzelerde kullanıcıya sunulan hizmetlerin çeşitliliğinde ne kadar etkili olduğu araştırılmıştır. Çalışmada müze kurumu tanımı, tarihi, işlevleri ve bünyesinde bulundurduğu temel unsurlar belirtilmiş ve müzelerde gerçekleşen bilgi yönetiminin nasıl gerçekleştiği anlatılmıştır. Çalışma alanı olarak Sadberk Hanım Müzesi belirlenmiş ve müzede yapılan araştırma sonucu bilgi yönetim süreci açısından olumsuz unsurların bulunduğu saptanmıştır.

Moussazadehhajiabadi (2015), ‘Mimaride Estetik Kavramının Müze Binalarında İncelenmesi’ isimli tezde, müze mimarisinde üslupsal faktörlerin incelenmesine yönelik biçimsel çözümleme hedeflenerek müzelerin estetik açıdan karakter kazanması ve biçimsel estetik değerleri, farklı bir bakış açısıyla incelenmektedir. Estetik kaygıyla tasarlanan ve bir sanat eseri olarak beğeniye sunulan müze binalarından hareketle biçimsel estetiğin faktörlerini inceleyerek günümüzde müze tasarımlarının estetik anlayışını nesnel bir tavır ile açıklamayı hedeflemektedir. İncelemede kullanılan tabloların oluşturulması; çalışma kapsamında amaca uygun olarak oluşturulan biçimsel estetik değerlendirmede ortaya konulduğu inceleme tabloların örnek müze yapılarına uygulanması; mimari biçim incelemesinde örnek müze yapılarının yapısal ve kavramsal özelliklerinin yanında ortak ilkeler ve öğelerin olup olmadığı, tabloların irdelenme ve değerlendirmelerine ilişkin sonuçlar ortaya konmuştur.

Karayılanoğlu (2016), ‘Çağdaş Sanat Müzelerinde 'Yeni' Müzecilik Anlayışıyla Değişen İç Mekân Organizasyonunun İstanbul'dan Örneklerle Analizi' isimli tezde, müzeciliğin tarihsel gelişimi doğrultusunda, İstanbul'dan başlıca dört çağdaş müze örneği belirlenerek iç mekân organizasyonları incelenmiştir. Her biri farklı mimari özelliklere sahip binalarda müze olarak işlevlendirilen bu örnekler, İstanbul Modern Sanat Müzesi, Salt Galata, Pera Müzesi ve Elgiz Müzesi'dir. Belirlenen müzeler, yeni müzecilik anlayışı doğrultusunda, çevresel bağlantı, açık hava alanları, halka açık, yarı açık ve kapalı alanlar gibi başlıklar altında incelenmiş; iç mekân organizasyonlarına eklenen yeni alanlar sorgulanmıştır. İncelenen müzelerde, iç mekân organizasyonunun, yeni müzecilik anlayışı ile değişiminin bir süreç olduğu ve bu sürecin devam ettiği görülmüş yeni müzelerin mimari formları, strüktürel yapıları ya da plan şemalarını kısıtlayan bir standardizasyon olmadığı sonucuna varılmıştır.

Rodop (2014), ‘Modern Müzelerde Aydınlatmanın Mekânsal Algı Üzerindeki Etkileri’ isimli tezde; müzelerde aydınlatmanın sergilenen eserler üzerinde algı ve etkileyciliğinin değişmesinde etkili olup olmadığı araştırılmaktadır. Çalışma kapsamında ilk olarak modern müzecilik belirtilmiş ardından mekan içerisinde algı ile aydınlatma üzerinde durulmuştur. Modern müzelerde aydınlatma teknolojileri ve önemi açıklanmıştır. Aydınlatmanın algı üzerinde etkisi modern müze örnekleri üzerinde incelenerek kullanılan aydınlatma tekniğinin mekan içerisinde algıyı artırarak eserlerin akılda kalıcılığını artırdığı belirtilmiştir.

Yeşildal (2019), ‘Nöroloji Ve Mekânsal Biliş Arasındaki İlişki Bağlamında Space Syntax Eleştirisi’ isimli tezde, birbiriyle ilişkisi kısıtlı olan nörobilim, bilişsel bilim ve mekân dizimi incelenmektedir. Bu yöntemlerin sahip olduğu özellikler ile elde edilen verilerin bilimsel ve sosyal açıdan araştırılarak teknikleri belirtilmiştir. Yöntemlerin nerelerde kullanılabileceği ve yapılmış çalışmaların değerlendirilmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Klarqvist (1993) ‘A Space Syntax Glossary’ isimli makalede, bazı temel terimlerin basit bir açıklamasını sağlayarak, mekân dizimine aşina olmayan okuyuculara yardımcı olmaktadır. Çalışmada mekân dizimi yönteminin temel kavramları anlatılarak bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Lynch (1960), ‘Kent İmgesi’ isimli kitabında, üç ABD kenti olan Boston, Jersey City ve Los Angeles kentlerini karşılaştırmakta ve insanların kendilerini bu şehirlerde nasıl yönlendirdiklerine dair gözlem ve incelemelerde bulunmaktadır. Çalışmada imge kavramı üzerinde durulmuş ve bir gözlemci tarafından kentin nasıl daha iyi okunabileceği hakkında bilgi verilmiştir. Kent ölçeğinde yön bulmayı kolaylaştıran öğeleri yollar, kenarlar, bölgeler, düğümler ve simge nesneler olarak 5 farklı başlık altında incelemiştir.

2.1 Müze Kavramı ve Tarihçesi

Müze kelimesi kökeni, Yunan mitolojisinde ‘Muse’, ‘Müz’ adı verilen ve her biri ayrı uğraş gözetken dokuz farklı ilham perisine adanmış tapınak anlamına gelen ‘Museum’ veya ‘Mouseion’ kelimesine dayanmaktadır (Karayılıanoğlu, 2016; Öztekin, 2014). Mouseionlar, ilk olarak felsefi düşüncenin üretildiği ve bilimsel tartışmanın yapıldığı eğitim yapıları olarak nitelik kazanmıştır. Yüzyıllar içerisinde uygarlık tarihinin ve insanın yaşadığı çevreden en seçilmiş örneklerin toplandığı, korunduğu ve sergilendiği alanlardan müzelere dönüşmüşlerdir. Bu dönüşümle korunmalarının yanında nesnelerin sahip olduğu bilgi ve özelliklerinin de araştırıldığı ve arşivlendiği kurumlar haline gelmişlerdir (Atagök, 2010).

Müze sözcüğü, 1400’lü yıllarda Floransa’da bulunan Medici ailesinden Lorenzo’nun topladığı eserleri tasvir etmek için kullanılmıştır. Sözcüğün, 1600’lü yıllarda antik nesneleri tasvir etmek için, 1700’lü yıllarda ise, toplanan eserlerin korunduğu, sergilendiği ve halka açılan bir kuruluş olarak kullanılmıştır. 1900’lü yılların sonlarına gelindiğinde kültür mirasıyla ilgili eserlerin toplanarak depolanıp ve sergilendiği yapı olarak kullanılmaya başlanmıştır. 2000’li yıllara kadar bu sözcük, genelde koleksiyonlarla özdeşleşmiştir (Moussazadehhabadi, 2015).

Müzenin sözlük anlamına bakıldığında ‘Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı’ olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Geçmişten günümüze eserlerin toplandığı ve kullanıcılara sergilenmesiyle oluşan müzeler, bilginin toplanması, yayılması ve gelişmesi yönünden önemli yapılar haline gelmiştir.

ICOM 2007’de müze tanımını, ‘Toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerinde araştırma yapan, bu malzemeleri toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kar düşüncesinden bağımsız sürekliliği olan bir kurum’ şeklinde değiştirmiştir (ICOM TURKEY, 2020). Günümüzde müzeler, insanlığın ilk izlerinden günümüze kadar olan olayları halka sunarak, eğitim gelişmesini ve kültürün devamlılığını sağlayan önemli kuruluşlar olmuşlardır.

Müzelerin ilk temelleri, insanların değerli ve nadir eşyaları toplamasıyla atılmıştır. İnsanların topladıkları eserleri sınıflandırıp zamanla üzerlerinde araştırma yapmasıyla koleksiyonculuk kavramı oluşmuştur. Koleksiyonların gelişmesi ve devlet bünyesinde düzenlenmesiyle de müzeler kurulmaya başlanmıştır.

Müzecilik ilk olarak antik dönemlerde, din yapısının etkisiyle mezar yapılarında, saray ve konut gibi yapılarda kutsal eşyaların, hazinelerin, savaşlardan elde edilen ganimetlerin, silahların ve aletlerin biriktirilmesinde görülmektedir. Eski Yunanlılar, siyasi ve dini mekânlarda “therauras” denilen merkez inşa ederek değerli eşyaları biriktirmişlerdir. Sonrasında ise oluşturulan bu alanlarda biriktirilen koleksiyonlar artırılmıştır (Rodop, 2014).

Ortaçağa gelindiğinde antik çağda oluşturulan eski tapınakların hazineleri prenslerin ve derebeylerinin kalelerinde, dışa kapalı dini grupların manastırlarında toplanmış ve saklanmıştır. Avrupa’da bu koleksiyonların belirli bir kısmı sadece kilise ziyaretlerinde halka açılırken Ortadoğu’da özellikle ilmi ve edebi eserler koleksiyon halinde toplanıp korunmaları ve faydalanılmaları için medrese ve camilerde yaptırılan kütüphanelerde toplanmıştır (Ayaokur, 2014).

Rönesans ile beraber resim, heykel gibi sanat eğilimleri ortaya çıkmıştır. Bu eğilimler ile birlikte koleksiyonculuk, sanat dalında da kendini göstermeye başlamıştır. Medici ailesinin ressam ve heykeltıraşlardan eser almaya başlamasıyla sanat dalında koleksiyonculuk giderek artmıştır. Koleksiyonculuğun bu şekilde artması müzecilik kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Rodop, 2014).

Avrupa’da 15-18. yüzyıllarda müzeciliğin kurumsallaşmasına zemin hazırlayan toplamadaki çeşitlenmenin artması ve koleksiyonların zenginleşmesi olmuştur

(Karayılıanoğlu, 2016). Hükümetlerin yaptığı atılımlar ile toplanan bu zengin koleksiyonlar kamusallaştırılarak halkın görebilmesi için büyük alanlarda sergilenmeye başlanmıştır. İngiliz Hükümeti'nin Hans Sloane'un koleksiyonunu satın almasıyla 1753 yılında Londra'da, British Museum kurulmuştur. İtalya'da birçok müzeye öncülük eden Medici ailesinin koleksiyonu kamulaştırılmıştır (Ayaokur, 2014).

İlk resmi müze yapısı, 1660 yılında koleksiyoncu Elias Ashmolean'ın topladığı eserlerini Oxford'a bağışlamasıyla oluşturulmuştur. Oxford Üniversitesi içinde yer alan Ashmolean Müzesi'nin ilk müze olarak adlandırılmasının nedeni halka açık ilk müze olmasından kaynaklanmaktadır (Uysal, 2013) (Şekil 2.1).

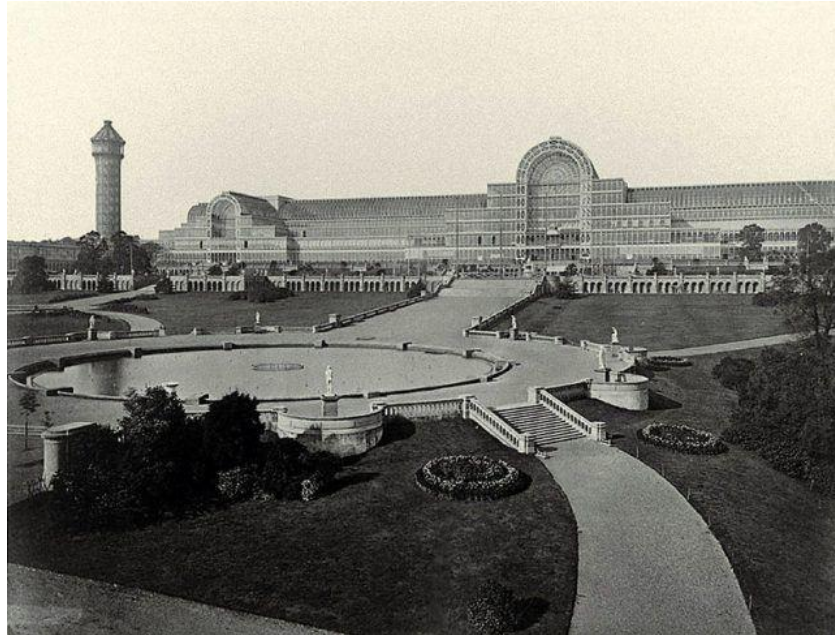
Şekil 2.1 Ashmolean Müzesi (Didjurgis, 2020)

1789 yılında Fransız Devrimi'nin gerçekleşmesiyle ulusal değerler müzecilikte de kendini göstermiştir. Uluslar kendi kökenlerini araştırıp ulusal tarihlerini yazmış ve buna göre eserler sergilenmeye başlamıştır. 1793'te, Paris'te kralların özel koleksiyonlarının yer aldığı Louvre, hükümet tarafından halk müzesine dönüştürülerek ilk ulusal müze unvanını almıştır (Ayaokur, 2014; Öztekin, 2014) (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 Louvre Müzesi (Aykal, 2019)

19. yüzyılda sanayi devriminin etkisiyle ve Avrupa dışında da birçok müzenin açılmasıyla sanat tarihi, endüstri, etnografya, tarih, doğa tarihi gibi belli konularda uzmanlaşan çeşitli müzeler ortaya çıkmaya başlamıştır (Moussazadehhajiabadi, 2015). Sadece müze türlerinin değil yapıların da çeşitlendiği bu dönemde en önemli gelişme Joseph Paxton'ın tasarladığı şeffaf ve esnek mekânlı sergi yapılarına öncülük eden The Crystal Palace (Kristal Saray)'ın yapımı olmuştur (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 The Crystal Palace (Kristal Saray) (Kristal Saray, 2020)

20. yüzyılın ortalarında inşa edilen müzelerde etkili olan The Crystal Palace (Kristal Saray) gibi yapılar, birçok yeniliklerin ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır. Bunlardan

en önemlisi ‘tek mekân içerisinde birçok değişik işlev ve eylemin olabileceği’ fikri olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber müze yapıları, toplama ve sergileme amaçlarının yanı sıra kullanıcının bilgiyi görme ve duyma duyularıyla elde edebileceği, hoş zaman geçirebileceği alan olma özelliği de kazanmıştır (Rodop, 2014).

2.1.1 Müze işlevleri ve türleri

Müze tarihine bakıldığında 19. Yüzyılda müzelerin işlevleri toplama, koruma, belgeleme, depolama ve sergileme olarak görülmektedir. 20. Yüzyıl ile beraber eğitim işlevini de bünyesine katmıştır. Günümüzde bu işlevler ‘koruma, araştırma ve iletişim’ olarak 3 temel alanda toplanmıştır (Öztekin, 2014).

Müzeler koruma işlevi altında, koleksiyonlarında bulunan eserlerin bakım ve onarımından sorumlu olarak mevcut eserlerin yaşam sürelerini artırmaktadırlar. Müzenin oluşumuna sebebiyet veren en önemli özelliği toplamayı bünyesinde barındıran araştırma işlevi ile sahip oldukları eserlerin bütünlüğünü koruyarak koleksiyonlarını geliştirmektedirler. Bünyesinde barındırdığı eserleri insanların beğenisine sunması ile iletişim işlevini sürdürmektedir.

Müze türleri belirlenirken koleksiyonlarına, yönetimlerine, hizmet ettikleri bölgelere, sergileme yöntemlerine, işlevlerine ve müzelerde bilginin kullanımına göre sınıflamalar yapılmaktadır. Bunun yanında UNESCO’nun 1958 tarihli Brezilya Bölgesel Semineri’nde müzeler ilgili oldukları bilim dallarına göre gruplandırılmışlardır. Bu şekilde bir müze hem arkeoloji müzesi hem de anıt müze olarak adlandırılabilir (Öztekin, 2014).

Müzelerin ana tanımı ICOM’un Hollanda’da 5 Eylül 1986’da toplanan Genel Kurulu’nda benimsenen ve Norveç’te 7 Temmuz 1995’te toplanan 18. Genel Kurulunda yeniden düzenlenerek kabul edilen bildirgenin 2. maddesinde (1.a) şıkında yeniden vurgulanmıştır. Müzelerin ana tanımının; bağlı olduğu idari birime göre, bölgesel özelliğine göre, işlevsel yapısına göre, koleksiyon çeşidine göre, sergileme yöntemlerine göre değişmeyeceğini, ancak bu gruplamanın müzelerin türlerinin belirlenmesinde önemli rol oynadığı belirtilmiştir (Öztekin, 2014) (Tablo 2.1).

Tablo 2.1 Müze türlerinin sınıflandırılması

Koleksiyonlarına göre	Bağlı olduğu idari birime göre	Sergilenen mekâna göre	Hizmet alanına göre	Unesco'nun sınıflandırması
Arkeoloji Müzesi	Devlet Müzeleri	Açık Hava Müzeleri	Bölge Müzeleri	Sanat Müzeleri
Etnografya Müzesi	Yerel Yönetim Müzeleri	Anıt Müzeler	Halk Müzeleri	Modern Sanat Müzeleri
Sanat Müzeleri	Üniversite Müzeler	Müze Evler		Arkeoloji, Tarih ve Kültürel Miras Müzeleri
Tarih Müzeleri	Askeri Müzeler			Etnografya ve Folklor Müzeleri
Doğa Tarihi ve İdeoloji Müzeleri	Vakıf Müzeleri		Diğer	Doğa Tarihi Müzeleri
Bilim ve teknoloji Müzeleri	Bağımsız ya da Özel Müzeler		Uzmanlık Müzeleri	
Endüstri Müzeleri			Sanal Müzeler	
Ekonomüzeler			Çocuk Müzeleri	

Çalışmanın ana probleminin müzelerde eserlerle oluşturulan mekân kurgusunun ve mekân derinliğinin yön bulmaya etkisi olması nedeniyle koleksiyonlarına göre sınıflandırılan müze türleri incelenmiştir.

Genel müzeler, içlerinde birçok koleksiyon türünü barındıran müzelerdir. Birçok eserin sergilendiği bu müzeler 18. 19. veya 20. yüzyılda kurulmaya başlanmıştır. Kurulan birçok müze, koleksiyonculuğun etkisiyle kurulmuş ve zaman ansiklopedisi etkisi taşımaktadır.

Genel müzelerin çeşitli koleksiyonları barındırmasından dolayı, eserlerin korunması, araştırılması, toplanması gibi müze işlevlerinin yerine getirilmesinde birçok uzmanla çalışılması gerekmektedir. Ayrıca eserlerin sergilenmesi için fazla alana ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da maliyeti artırmakta ve müzenin işlevlerini yerine getirmesini zorlaştırmaktadır. Bu gibi nedenlerle genel müzeler yaygın olmamakta ve müzelerdeki koleksiyonlar bölünerek özel müzelerin büyümesi teşvik edilmektedir (Britannica, 2020) (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 British Museum (Anstey, 2020)

Arkeoloji, kökeni TDK’de Fransızca ‘archéologie’ kelimesi gösterilse de aslında eski Yunancadaki ‘archaios’ (eski) ve ‘logos’ (bilim) kelimelerinden türemiştir (Arkeolojik Haber, 2019). Arkeolojiyi, geçmişten günümüze canlı, kültür ve uygarlıkların tarihine ait her türlü izi, kendi bilimsel ilkeleri ve yöntemleriyle araştıran, analiz eden, yorumlaya, sonuç olarak bilimsel bilgi haline getiren bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Can ve Işıklı, 2013).

Arkeoloji biliminin amacı, geçmişe ışık tutarak ilk çağ insanını düşünceleriyle ve oluşturduğu yapıtlarla günümüz insanının geldiği noktaya nasıl ulaştığını anlamlandırmasıyla beraber günümüz yaşantısındaki varlıklarını ve etkilerini bulmada yardımcı olmaktır. Yaptığı kazı çalışmalarıyla, bilimsel araştırmalarıyla eski kalıntıları ortaya çıkarmakta, tanımlayıp aslına uygun şekilde tekrar kurarak eskiçağlarda yaşamış insanların nerede ve nasıl yaşadıkları, ne yedikleri, ne giydikleri, neye inandıkları gibi soruları aydınlatmaya çalışmaktadır (Arkeolojik Haber, 2019; Antik Tarih, 2019) (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi (Doğruer, 2019)

Yunanca kökenli bir kelime olan **Etnografya**, Yunanca’da insanlar ya da toplum anlamına gelen “ethnos” ile yazım, yazma, çizme anlamlarına gelen “graphein” kelimelerinin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Kültürleri ve kültür oluşumlarını

irdeleyen toplum bilimi olarak tanımlanan etnografyanın sözlük anlamı ‘buduv betimi, kavmiyat’ olarak geçmektedir. Etnografya bilimi, kültürün sahip olduğu nicel ve nitel özellikler ile kültürün ortaya çıkmasında insanların sahip olduğu rollerin ne olduğu gibi konuları ele almaktadır (Makaleler, 2019).

Etnografya, toplumların dil, din ve yaşadıkları coğrafyadaki iklim şartlarına uyum sağlamak için yaptıklarını incelemektedir. Kentleşmenin gerçekleştiği süreçte toplumun davranışlarını ve adaptasyon süreçlerini de takip etmektedir. Etnografya müzeleri genellikle yöre ve çevresinde bulunan kültürün öğelerini içermektedir. Eserler canlandırma ile veya cam fanus ile sergilenebilmektedir.

Arkeoloji ve Etnografyanın tanım ve amaçlarını göz önüne alındığında, birbiriyle bağlantılı oldukları görülebilmektedir. İkisi arasındaki farkı en basit şekliyle ifade etmek gerekirse; arkeoloji ilk çağları ve kazıları ele alırken etnografya daha yakın tarihi ele almaktadır. Bu iki bilim dalının müze tasarımı bağlamında birbirinden ayıran etmenleri; sergilenme biçimleri, eserlerin boyut farklılıkları ve bozulma zamanları olarak gösterilebilir (Şekil 2.7).

Şekil 2.6 Ankara Etnografya Müzesi (Ankara, 2021)

Sanat müzeleri, sanat değeri taşıyan resim, seramik, maden, mobilya, kitaplar ve filmler gibi eserler sergilendiği alanlardır. Sanat akımlarını ve birikimini sergileriyle aktaran ve gelişimini izleyen müzelerdir. Modern sanat müzeleri de bu tür içinde yer almaktadır. Türkiye’de İstanbul Modern Sanat Müzesi, bu türe en iyi örneklerden biridir (Şekil 2.6).

Şekil 2.7 İstanbul Modern Sanat Müzesi (İstanbul, 2020; İstanbul Modern, 2020)

Tarih müzeleri kısmen arkeoloji müzeleri ile anılsa da ayrı özellikler taşımaktadır. Tarih müzeleri, bir yerin veya toplumun tarihini ve tarihin bugün ve gelecek ile ilişkili özelliklerini iktisadi, siyasi ve toplumsal açıdan inceleyen müzelerdir. Tarihi müzelerde sergilenen eserler bazen bir olay veya bir kişi üzerinde geliştiğinden kronolojik sıralamaya göre sergilenmeyebilir. Türkiye’de tarih müzeleri fazla yer edinmezken yurt dışında örneklerini çok daha geniş şekilde görülmektedir. Bunun nedeni diğer toplumların bu müzeleri milletin geçmişini hatırlatarak birlik ve beraberliği sağlamak amacıyla kullanmasından gelmektedir (Görsel Sanatlar, 2020) (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 Los Angeles Doğal Tarih Müzesi (Los Angeles, 2021)

Doğa Tarihi ve İdeoloji Müzeleri, toplumu doğa tarihi, mineraloji, dinazorlar, zooloji, oşinografi, antropoloji gibi konularda eğitmek amaçlı kurulmuş doğa ve kültürü odaklı sergilerin yer aldığı müzelerdir. Evrim, çevre sorunları ve biyolojik çeşitlilik gibi doğanın oluşumu ve gelişimi ile alakalı konuları da incelemektedir. Londra Doğa Tarihi Müzesi ve Washington D.C. Doğa Tarihi Müzesi dünyadaki önemli örneklerindendir. Türkiye’de Maden Tetkik Arama Enstitüsü Doğa Tarihi Müzesi bu tür içerisinde değerlendirilmektedir (Şekil 2.9).

Şekil 2.9 Londra Doğal Tarih Müzesi (Londra, 2021)

Bilim insanlığın yaşadığı dünyayı anlamasını sağlamasının yanı sıra çeşitli araçlarla hayatımızı kolaylaştırmaya devam etmektedir. **Bilim ve Teknoloji Müzeleri**, bu araçların hangi aşamalarla yapıldığı, nasıl kullanıldığı, fizik, kimya, biyoloji, bilgisayar, havacılık, astronomi, okyanus gibi konularda sergilerin yapıldığı müzelerdir. Sanayi devrimiyle beraber artan makineler ile araç gereçlerin nasıl yapıldığı ve kullanıldığını insanlara anlatmak için aletlerin sergilenmesiyle kurulmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra gelişimi hızlanmıştır (Bozdoğan 2007).

1683 yılında Oxford Üniversitesi içinde kurulan Ashmolean müzesi ilk bilim müzesi olarak kabul edilirken, dünyanın en büyük bilim ve teknoloji müzesi 1906 yılında Münih'te açılan Alman Müzesi'dir. Bunun yanında 1799'da kullanıma sunulan ve Paris'te bulunan Ulusal Teknik Müzesi ile 1857 yılında açılan Londra Bilim Müzesi bu müze türünde dünyadaki örneklerinden birkaçıdır. Ankara Feza Gürsey Bilim Merkezi, ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi ve Büyükşehir Belediyesi Bilim ve Deney Merkezi Türkiye'nin bilim ve teknoloji müzeleri türündeki örneklerindendir. (Öztekin, 2014; Okuryazarım, 2020) (Şekil 2.10).

Şekil 2.10 ODTU Bilim ve Teknoloji Müzesi (ODTU, 2020)

Sanayi devriminde buharlı makinelerin icadıyla beraber makineler hızla artmıştır. Bununla beraber demir-çelik endüstrisi doğmuş ve demiryolu taşımacılığı gelişmiştir. Bu durum birçok alanda bilimsel ve teknolojik gelişmelere sebep olmuş toplumda köklü değişimler meydana gelmiştir. Bilim ve Teknoloji Müzeleri ile birlikte değerlendirilen **endüstri müzelerinde**, demir-çelik, dokuma gibi tarihî fabrikalarda, döküm, basımevi gibi atölyelerde ve santrallerde kullanılan aletler ve malzemeler sergilenmektedir (Öztekin, 2014).

İngiltere’de iplik üretmek için kurulan fabrikanın müzeye dönüştürülmesi ile açılan Bradford Sanayi Müzesi, İngiltere Sheffield’de çelik sanayi ile ilgili objelerin sergilendiği Kelham Island Müzesi ve Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Henry Ford Müzesi dünyadaki örneklerindendir. Türkiye’de ise İstanbul’daki Rahmi M. Koç Müzesi ve 2007 yılında açılan Santral İstanbul’da görülen örneklerdendir (Öztekin, 2014) (Şekil 2.11).

Şekil 2.11 Rahmi M. Koç Müzesi (İstanbul, 2022; Öztekin, 2014)

Sanayi Devrimi sonrası ortaya çıkan makinelerle hızlı üretim geleneksel yöntemlerin azalmasına neden olmuştur. Cyril Smard’ın geleneksel ticaretin ve sanatların topluma eğitici ve eğlendirici bir yolla tanıtılmasıyla beraber geleneksel zanaatların korunarak toplum içinde değerinin artırılması gerekliliğini vurgulamasıyla ilk **ekonomüze** modelleri ortaya çıkmıştır. Ekonomüzeler geleneksel üretim metotlarının tanıtıldığı, koruma, araştırma, sergilemenin yanında uygulamayla bu yöntemlerin canlı tutulması ve ticari eylemlerin de gerçekleştiği müzelerdir. 1992 yılında kurulan Uluslararası Ekonomüzeler Ağı Topluluğu’nun 2020’nin Mart ayı itibarıyla 84 üyesi bulunmaktadır (Economusees, 2020; Öztekin, 2014).

Ekonomüzeler’in hizmet ettiği alanlara ekmek, peynir yapımı, balıkçılık, mücevher yapımı, cam üretimi, müzik aletleri yapımı, deri işçiliği, maden işleme sanatı ve sabun yapımı gibi örnekler verilebilmektedir. Bu müzelerin en iyi örneklerinden biri

Kanada’da kurulan Bal Müzesi’dir. Bu müzede arı tarihi ve bal çeşitleri sergilenmektedir (Boyar, 2006) (Şekil 2.12).

Şekil 2.12 Kanada Bal Müzesi (Öztekin, 2014)

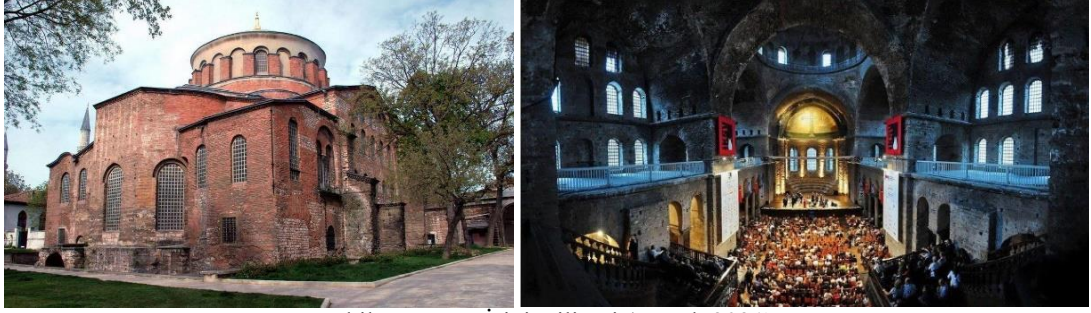
2.1.2 Türkiye’de müze gelişimi

Türkiye, ilk yerleşimlerin bulunmasından dolayı birçok tarihi esere ev sahipliği yapmaktadır. Buna rağmen müzeciliğin oluşumu geç dönemleri bulmaktadır. Sümer Atasoy Türkiye’de müzelerin gelişimi 4 dönemde incelemektedir. Bunlar;

- I. Dönem (Osman Hamdi Bey Öncesi)
- II. Dönem (Osman Hamdi Bey’den Cumhuriyete)
- III. Dönem (Cumhuriyetten 1960’lı yıllara)
- IV. Dönem (1960’lardan günümüze) şeklindedir (Çayırılı, 1996).

İlk müze denemesi, Anadolu Selçukluların Konya Alaeddin Tepesi’nde yapılan surların bazı kısımlarına antik çağ kalıntılarını, heykellerini ve kabartmalarını yerleştirmeleri ve böylece eserlerin sergilenmesi olarak görülmektedir. Osmanlı Dönemi’nde saray bünyesinde değerli savaş araç ve gereçlerin toplanması, aile yadigârlarının depolanması ve korunması şeklinde; Ortaçağ Avrupası’nda ise güç, iktidar anlamındaki koleksiyonculuk anlayışının sergilenmesi ilk müze denemeleri olarak sayılabilmektedir (Karaoğlu, 2013; Konukçu, 2007).

Osmanlı’da ilk müzenin kurulmasındaki birinci adım, 1845 yılında Sultan Abdülmecid’in Yalova’ya yaptığı bir gezi sırasında İmparator Konstantin adının bulunduğu yazıtlı başlıkları İstanbul’a göndererek Aya İrini (Haga Eirene) Kilisesi’nde koruma altına aldırması olmuştur (Şekil 2.13).

Şekil 2.13 Aya İrini Kilisesi (Engül, 2021)

1840'lı yıllarda bütün vilayetlerdeki yöneticilere bölgelerindeki eski eserleri bularak İstanbul'a göndermelerini bildiren yazılar gönderilmiştir. Gönderilen birçok eseri Aya İrini Kilisesi'nde toplayan Fethi Ahmet Paşa, 1846 yılında eserleri Mecmua-i Âsâr-ı Âtika (eski eser koleksiyonu) ve Mecmua-i Esliha-ı Âtika (eski silah koleksiyonu) olarak iki bölümde düzenlemiştir. Sadrazam Ali Paşa ise eserleri yeniden ele alarak sadece Antik Çağ eserlerinden meydana gelen koleksiyona Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) adı verilmiştir. Müzenin müdürlüğüne Galatasaray Lisesi öğretmenlerinden Edward Goold getirilmiştir. Müze, Mahmut Nedim Paşa'nın sadrazam olmasıyla kapatılmış ve başına hiçbir yetkiye sahip olmayan Terenzio getirilmiştir. Sadrazamlıktan alınmasından sonra tekrar açılan müzenin başına koleksiyonu genişleten ve korunmasını sağlayan Dr. Philipp Anton Deithier getirilmiştir. Deithier 1874 yılında eserlerin yurt dışına çıkarılmasını önlemek amacıyla 36 maddelik Asar-ı Atika Nizamnamesini (Eski Eserler Tüzüğü) yürürlüğe koymuştur. Deithier döneminde bir müze komisyonu kurulmuş ve iki defter ile bir katalog hazırlanmıştır (Ayaokur, 2014; Çayırılı, 1996; Karaoğlu, 2007).

Deithier'in vefat etmesiyle müzenin müdürlüğüne Osman Hamdi Bey getirilmiştir. 1882 yılında Asar-ı Atika Kanunu'nu çıkararak eser kaçakçılığını önlemeye çalışmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda yapmış olduğu kazılarla hem tarihe ışık tutmuş hem de koleksiyonun büyümesiyle müzeciliğe büyük katkıda bulunmuştur. Kazılar sonucu elde edilen eserler için koyacak yer sıkıntısı oluşmuştur. Bunun üzerine Mimar Alexandre Vallaury'e hazırlatılan proje sonucunda bugünkü İstanbul Arkeoloji Müzesi inşa edilmiştir. Osman Hamdi Bey'in kendisinin hazırlattığı ve 1884 yılında kabul edilen Eski Eserler Tüzüğü 1973 yılına kadar geçerliliğini korumuştur. Osman Hamdi Bey yapmış olduğu müze çalışmalarının yanı sıra Şekil 2.14'de görülen Kaplumbağa Terbiyecisi, Kur'an Okuyan Kız gibi eserleriyle de sanatın yayılmasında etkili olmuştur (Şekil 2.14).

Şekil 2.14 Osman Hamdi Bey ve eserleri; Kaplumbağa Terbiyecisi ile Kur'an Okuyan Kız (Osman Hamdi Bey, 2021)

1910 yılında Osman Hamdi Bey'in vefatıyla yerine kardeşi Halil Edhem geçmiştir. Bilimsel yayınlar yapan, taş eserler kataloğunu üç cilt halinde yayınlayan Halil Edhem'in emekli olmasıyla yerine Aziz Ogan gelmiştir (Ayaokur, 2014; Çayırılı, 1996; İhtiyar, 2011; Karaoğlu, 2007).

Cumhuriyetin ilanıyla beraber müzecilik de birçok gelişme göstermiştir. Atatürk bu dönemde, halka milli kültüre sahip çıkma anlayışını benimsetmeye çalışarak koleksiyonları artırmaya ve korumaya çalışmıştır. Birçok kazı başlatılmış ve uzmanlar yetiştirilmesi amacıyla yurt dışına gitmeleri sağlanmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra müzecilik anlamında atılan ilk adım bakanlar kurulu kararıyla Topkapı Sarayı'nın müzeye dönüştürülmesi olmuştur. Bunun ardından Cumhuriyet'in ilk müzesi olan ve mimarının Hikmet Koyuncuoğlu olduğu Ankara Etnografya Müzesi'nin 1925'de inşasına başlanmıştır. Tekke, Zaviye ve Türbelerin kapatılması ve bünyesindeki eserlerin müzelere gönderilmesi kararı verilmiştir. Bu dönemde sadece merkez illerde müzelerin yapımı sağlanmıştır. İstanbul ve Ankara'daki müzeleri Türkiye'nin birçok yerinde açılan müzeler takip etmiştir. Ekonomik durum nedeniyle müze binaları yerine eski cami, kilise ve medrese gibi yapılar düzenlenerek müzelere çevrilmiştir. 1934 yılında Ayasofya Camisi'nin müzeye dönüştürülmesi buna örnek verilebilmektedir (Ayaokur, 2014; Çayırılı, 1996; İhtiyar, 2011; Karaoğlu, 2007).

1950 yılında 18 kişilik Uluslar Arası Müzeler Konseyi'nin (ICOM) Türkiye temsilciliği kurulmuş ve 1956 yılında Türkiye ICOM'a üye olmuştur (Çayırılı, 1996). 1960'lı yıllarda sadece merkezde müze açma fikrinden hemen hemen her ilde müze

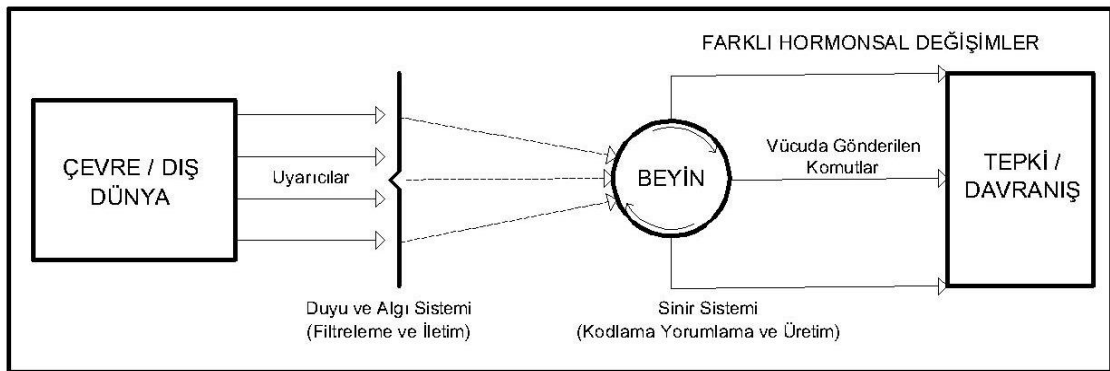
açılması fikrine geçilmiştir. Bu durum ülkede 1956'da 1991'e kadar müze sayısının 33'den 153'e çıkmasını sağlamıştır. Bu dönemde sergileme, ışıklandırma ve sunum tekniklerinin çağdaş anlayışa göre nitelik kazandığı belirtilmektedir (Çayırılı, 1996; İhtiyar, 2011; Karaoğlu, 2007).

2.2 Algı, Okunabilirlik ve Yön Bulma Yaklaşımları

Müzeler, yön bulmanın ön planda olduğu yapılar olması nedeniyle eserleri sergileme, bilgiyi yayma ve iyi bir deneyim yaşatma amacıyla tasarlama sürecinde bu konuya özen göstermek gerekmektedir. Bu bağlamda okunabilirlik, algı ve yön bulma kavramlarının tanımı yapılarak müzelerde incelenmiştir.

2.2.1 Algı kavramı ve bilişsel süreç

Mekân, belirli öğelerle sınırlandırılmış boşluk olarak belirtilmektedir. Algı ise bireyin bulunduğu mekândaki nesneleri duyu organlarıyla algılayarak yorumlama süreci olarak tanımlanabilmektedir. Kullanıcı mekâna girdiğinde duyu organlarıyla mekânı algılar. Bu algılama süreci sonucu bir değerlendirmeyle mekânı kullanmaya başlar. Kullanıcıların mekânı farklı algılamalarının nedenleri olarak çevreden gelen uyarıcı, uyarıcının cinsi ve şiddeti, kişinin içinde bulunduğu çevre koşulları, kişinin sinir sistemi ve sistemin işleyişi gibi faktörler gösterilebilmektedir (Hasgül, 2011). Yapılan deneylerle bireyin içerisinde bulunduğu duygu durumunun ve davranışının algılanan uyarıcı ile değişebildiği kanıtlanmıştır. Bu değişim uyarıcının türü ve yoğunluğuna göre bireylerde farklı davranışlara neden olduğu belirlenmiştir (Kürkçüoğlu ve Ocakçı, 2015) (Şekil 2.15).

Şekil 2.15 Uyarıcıların çevreden alınması ile duyu ve sinir sistemleri aracılığıyla davranışa dönüşme süreci (Kürkçüoğlu ve Ocakçı, 2015)

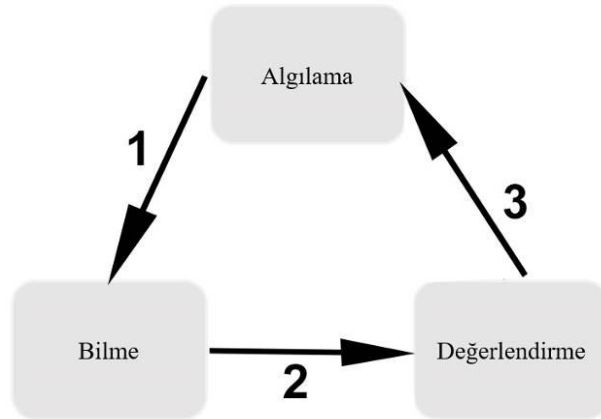
Kullanıcı ilk olarak farkında olmadan bulunduğu mekânı görme, tatma, duyma, koklama, dokunma gibi duyularla algılamaktadır. Ardından algıladıklarını biçim, renk, ses veya görüntü şeklinde organize etmesi sonucunda bir karar almaktadır (Rodop, 2014) (Tablo 2.2).

Tablo 2.2 Mekânı algılama sürecinde uyaranlar

MEKÂN		
GÖRME KOKLAMA DUYMA TATMA DOKUNMA	BİÇİM RENK GÖRÜNTÜ SES	ALGI
1. DERECE UYARANLAR	2. DERECE UYARANLAR	SONUÇ

Rapoport (1977), algılama, bilişim ve değerlendirme süreçlerinin oluşturduğu dizinin içinde süreklilik olduğunu ve kesin sınırlarla birbirinden ayıramayacağını belirtmiştir (Rapoport, 1977). Birey bulunduğu ortamda ilk olarak duyu organlarıyla nesneyi algılar, ardından bilişim sürecinden geçirir ve algıladığı bilgiyi nasıl kullanacağı üzerinde bir değerlendirme yapar (Tablo 2.3).

Tablo 2.3 Rapoport'a göre çevreyi algılama sürekliliği (Rapoport, 1977)

Ortamda algılanan nesnelere göre yön bulma olayı ortaya çıkar. Birey yön bulma davranışını kısa bir anda gerçekleştirmektedir. Ancak bu davranışa etki eden karar için zihinde bilişsel bir süreç olmaktadır. Bilişsel sürecin aşamaları;

- eski deneyimleri hesaba katmak,
- çevresel içeriği okumak ve değerlendirmek,
- çevrenin uzamsal özelliklerini anlamak,
- harita ve işaretler üzerinden bilgi edinmek,
- verilmiş rota üzerindeki güvenlik, ilgi ve zaman faktörlerini göz önünde bulundurmak şeklindedir (Akgün, 2011).

Bilişsel süreç sonucunda verilen karara göre hareket edilmektedir. Bu nedenle mekân kurgusunun bilişsel sürecin aşamalarına göre tasarlanması algının kalitesini artırarak yön bulmayı kolaylaştırmaktadır.

2.2.2 Okunabilirlik

Kevin Lynch, Kent İmgesi kitabında okunabilirlik kavramını, bir çevrenin kendi aracılığıyla bileşenlerinin tanınabilir ve tutarlı bir doku içinde düzenlenebilmesi olarak tanımlamaktadır (Lynch, 1960) Okunabilirliğin alt bileşenleri hatırlama, öğrenme ve tanımlama şeklinde belirtilmektedir. Bununla beraber okunabilirliğin alt bileşeni olarak yön bulma kavramı da gösterilebilmektedir. Bir çevrede yön bulma davranışının gerçekleşebilmesi için çevre hakkında gerekli bilgileri sunan ve verilen bu bilginin rahatlıkla anlaşılıp kavranabildiği çevreler okunaklı çevre olarak ifade edilmektedir (Sönmez ve Önder, 2015).

Okunabilirliği artırmak için;

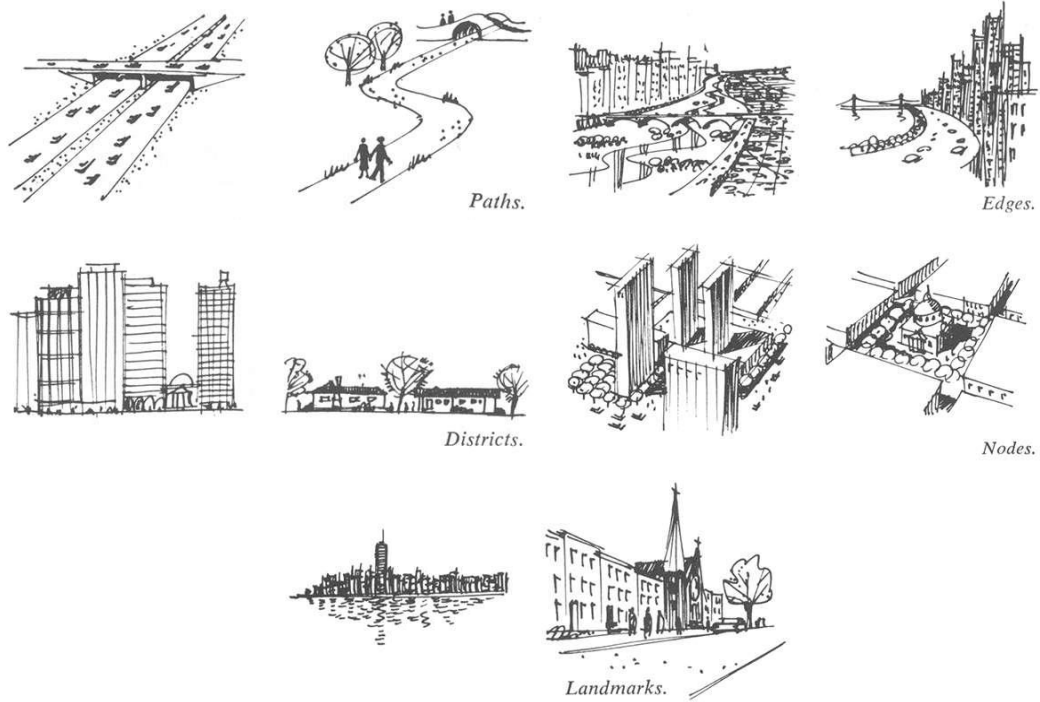
- doğal işaret öğeleri ve ilgi odakları,
- izleme koridorları,
- net ve kolaylıkla izlenebilir rotalar,
- kolaylıkla görülebilir alanlar ve yerler oluşturmak,
- belli alanlara çıkış noktaları oluşturmak,
- aydınlatma,
- sanat ve el işleri,
- işaretler ve izler gibi bileşenlerin tasarım sürecinde belirlenmesi ve entegre edilmesi gerekmektedir (Köseoğlu, 2012).

2.2.3 Yön bulma ve yön bulmayı etkileyen faktörler

Passini (1992)'ye göre yön bulma kavramı, “tanıdık veya tanıdık olmayan bir çevrede hedefi arama süreci, uzamsal problem çözümü” şeklindedir. Akgün (2011) ise yön bulma kavramını, bir yapıda veya çevrede nerede bulunduğunu, hedefin nerede olduğunu ve bulunduğu noktadan oraya nasıl ulaşacağını bilmek şeklinde tanımlamıştır (Akgün, 2011). Buna göre iyi bir yön bulma için izlenecek yolda bireyin hedefe ulaşımının belirli işaretlerle sağlanması gerekmektedir.

Yön bulma davranışı kent ölçeğinde ve yapı ölçeğinde incelenebilmektedir. Kent ölçeğinde yön bulmayı kolaylaştıran öğeleri Lynch (1960) Kent İmgesi kitabında 5 farklı başlık altında incelemiştir. Bunlar;

- yollar (*paths*)
- kenarlar (*edges*)
- bölgeler (*districts*)
- düğümler (*nodes*)
- simge nesneler (*landmarks*) şeklindedir (Lynch, 1960) (Şekil 2.16).

Şekil 2.16 Yollar – Kenarlar – Bölgeler – Düğümler – Simge nesneler (Ocakçı, 2021)

Yapı içerisinde yön bulma davranışı kompleks yapılarda daha fazla önem kazanmaktadır. Kompleks yapılarda kaybolma, bulunduğu yeri belirleyememe ve hedefe nasıl gidileceğini öngörememe sorunlarından dolayı, tasarımlar yön bulmayı kolaylaştıracak şekilde yapılmalıdır.

Bireyler aynı hedefe giderken yönlerini bulma konusunda farklı davranışlar gösterebilmektedir. Ortaya çıkan bu farklı davranışların nedeni kişisel ve çevresel bazlı olmaktadır. Kişisel bazlı nedenlere bireysel farklılıklar ve bilişsel süreçler örnek gösterilirken, çevresel bazlı nedenlere mimari konfigürasyon gösterilmektedir. Kişisel ve çevresel nedenlerin etkisiyle aynı hedefe giderken farklı davranışların ortaya çıkmasının nedenleri incelendiğinde dört faktörün etkili olduğu görülmüştür. Bunlar;

- plan kurgusu
- işaret sistemleri
- ortamın algılanması
- kişisel farklılıklar olarak sıralanabilmektedir.

Bu ana başlıkların altında değerlendirilen faktörler Tablo 2.4’de verildiği gibidir.

Tablo 2.4 Yön bulmayı etkileyen etmenlerin gruplandırılması (Sönmez ve Önder, 2015)

Plan Kurgusu	İşaret Sistemleri	Ortamın Algılanması	Kişisel Farklılıklar
Topolojik kat planı karmaşıklığı (ICD)	Konum	Renk	Yaş
Karar noktaları arasındaki topolojik ilişkiler	Boyut	Aydınlatma	Cinsiyet
Mekânların bütünleşme değeri (dolaylı/doğrudan bağlantılı mekânlar)	Şekil	İşaretler	Eğitim durumu/meslek
Plan formda sadelik/basitlik	Renk	Detay çözümleri	Etnik köken
Yapı girişlerine ulaşılabilirlik	İçerik/dil	Belirgin yüzey çizgileri	Tercihler/alışkanlıklar
Dolaşım elemanlarının şekil, boyut ve konumları	Karakter/şekil özellikleri	Mekânsal ipuçlarının ön plana çıkartılması	Bireysel fizyoloji
Uzak noktalara/hedefe görsel erişim	Okunaklılık mesafesi		Çevreye aşina olma/ çevrede dolaşım sıklığı
	İşaretlerin ısklandırılması		Çevreye ait bilişsel kavrayışın yüksek/zayıf olması
			Bilişsel harita eksiksizliği

Bu faktörlerin oluşumunda bilişim sürecinde gerçekleşen aşamaların etkisi büyüktür. Bilişsel süreç sonucu zihindeki değerlendirme bir tepkiye yol açmaktadır. Değerlendirme sonucu oluşan tepki yapı içerisinde yön bulmanın nasıl gerçekleşeceğini etkilemektedir. Tablo 2.5’de bilişsel sürecin aşamaları ve yön bulmada etkilediği faktörler eşleştirilmiştir.

Tablo 2.5 Bilişsel sürecin aşamalarının yön bulmada etkilediği faktörler

Plan kurgusu	Çevrenin uzamsal özelliklerini anlamak
İşaret Sistemleri	Harita ve işaretler üzerinden bilgi edinmek ve verilmiş rota üzerindeki güvenlik, ilgi ve zaman faktörleri
Ortaman Algılanması	Çevresel içeriği okumak ve değerlendirmek
Kişisel Farklılıklar	Eski deneyimleri hesaba katmak

Örnek olarak planı karışık ve işaret sistemlerinin yeterli olmadığı bir ortamda bilişsel süreç aşamalarından harita ve işaretler üzerinden bilgi edinmek zorlaşarak çevrenin uzamsal özellikleri anlaşılamamakta ve çevre okunamamaktadır. Bu şekilde çevrenin iyi algılanamaması sonucu yön bulma verimli şekilde gerçekleşmemektedir.

Yön bulma davranışını etkileyen en önemli hususlardan biri **plan kurgusudur**. Bireyler girdikleri mekânlarda ilk olarak ortamı algılamaya başlamakta, mimari elemanlarla ve öğelerle oluşturulan mekân kurgusunu çözmeye çalışmaktadır. Mekân kurgusu çözülürken yapının formu da dikkate alınmaktadır. Plan kurgusunun karmaşık olması, algılamayı zorlaştırmakta ve yön bulmada hatalara neden olmaktadır. Weisman (1981), yaptığı çalışmada plan formunun basitliğinin yön bulmada etkili olduğunu belirtmiştir (Weisman, 1981).

O’Neill ise bir çalışmasında okunabilirlik üzerine tanımladığı bir ölçütün bilişsel harita oluşumu ve yön bulma üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre topolojik plan karmaşıklığının artışının doğrudan yön bulmaya etkisi olmadığını, bilişsel harita oluşumunu ve gelişimini olumsuz etkilediği için yön bulmayı da olumsuz etkilediğini görmüştür (Sönmez ve Önder, 2015). Plan kurgusunun daha kolay algılanabilir olmasıyla, birey bulunduğu mekânın diğer bir mekânla birleşimini ve sirkülasyonunu iyi çözümleyerek verimli bir yön bulma davranışı gerçekleştirebilmektedir.

İşaret sistemleri, günlük hayat içerisinde bulunulan çevre hakkında bilgi vererek karar almayı kolaylaştırmaktadır. Bir mekânı okumakta da büyük öneme sahip olan işaretler, bireyin nereye gideceğini veya ne yapacağı yönünde fikir vermesiyle yön bulmayı kolaylaştırmaktadır. Dört önemli işaret sistemi türü bulunmaktadır. Bunlar:

- Bilgi işaretleri; bir varış yeri, bir davranış veya özel bir faaliyet alanı hakkında bilgilendirme yapan işaretlerdir.
- Yön işaretleri; bir hedefe doğru sizi yönlendirmeye yarayan işaretlerdir
- Uyarıcı işaretler; yangın, kaçış yolu, bir alanda izin verilen veya verilmeyen diğer düzenlemeler gibi güvenlik prosedürlerini göstermek için kullanılan işaretlerdir.
- Kimlik işaretleri; binaların, yerlerin, kamu tesislerinin gibi konumlarla ilgili bilgilerin yer aldığı işaretlerdir (Wayfinding, 2020).

Sürekli bir kullanıcı için mekânlarda kullanılan işaretler görünmez bir hal alırken ilk defa gelen biri için okunması ve uyulması gereken bir işaret haline gelmektedir. Mekânda kullanılan işaretlerin hemen anlaşılan kısa işaretler ve her birey için aynı anlamı taşıyor olması gerekmektedir (Akgün, 2011).

Bir yapı içerisinde yön bulma davranışı mekânların birbiriyle etkileşiminin algılanmasıyla daha iyi bir şekilde gerçekleşmektedir. Bulunulan mekânın hangi mekânlara bağlantılı olduğunun algılama biçimi, mekânların derinliği, mekân sayıları ve mekânlara oluşturulan akış ile doğru orantılı olarak gerçekleşmektedir. Karmaşık bir mekân ilişkisinin olduğu yapılarda bulunulan noktada yön kaybının oluşması ve hedefe kolayca ulaşılması engellenmiş olmaktadır. Mekân ilişkilerinin ve derinliğinin belli kurgulara göre tasarlanması daha kaliteli bir müze deneyimi sağlayabilmektedir.

Yön bulma davranışı bir mekândan başka bir mekâna gerçekleştiği gibi mekânın kendi içerisinde de gerçekleşmektedir. Mekânda bulunan nesnelerin algılanış şekli mekân içerisinde yön bulmayı etkilemektedir. Müzelerde büyük önem kazanan bu özellik eserlerin sergilenme biçimiyle sağlanmaktadır. Wineman (2009) müzelerde bazı nesnelerin daha fazla dikkat çektiğini ve bazı nesneler bulundukları mekânları ön plana çıkarırken bazıları ise mekândan ayrılarak kendini belli ettiklerini belirtmiştir.

Nesnelerin bu özellikleri, mekânı algılama, kavrama, hatırlama ve yön belirleme gibi durumlarda etkili olabilmektedirler (Akgün, 2011)

Müze mekânında eserler arasında yön bulma ve en fazla verimi alma, **ortamın algılanmasıyla** sağlanmaktadır. Sirkülasyonun kolay anlaşılır olduğu ve mekan içerisinde ayırıcı elemanın bulunmadığı müzelerde ziyaretçilerin yönlerini bulmakta zorlandıkları gözlenmiştir (Akgün, 2011). Eserlerin boyutları, renkleri, sergileniş biçimleriyle beraber yapıların akıcı bir sirkülasyona sahip olması yön bulmayı kolaylaştırmaktadır.

Her birey doğumundan itibaren duyu organlarıyla çevresini algılamaya başlar. Çevreyi algılama biçimiyle her insan **kişisel farklılıklara** sahiptir. Aynı ortamda yaşayan kişilerde bile aynı olayda farklı bakış açıları gelişmesi bunun en büyük örneklerinden biridir. Oluşan bu farklılıklar, bilişsel süreç sonucu verilen tepkileri de etkilemektedir. Bu şekilde farklı yön bulma davranışları gözlemlenebilmektedir.

Murakoshi ve Kawai (2000) yaptıkları çalışmada 3 faktör elde etmişlerdir. Faktörler, bireylerin kişisel farklılıklardan kaynaklı olarak yön bulma davranışları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu faktörler aşağıda açıklanmaktadır.

- Uzamsal ilişkileri hatırlamada iyi olanların yönsel bilgileri kullanmaktadır. Bu faktörün kapsadığı kullanıcılar daha önce bulunduğu ortamı iyi hatırladıklarından daha önceki deneyimlerine göre yönlerini bulmaktadırlar.
- Uzamsal ilişkileri hatırlamada iyi olmayanların şema bilgisi kullanarak sezgilerine başvurmaktadır. Bu faktörün kapsadığı kullanıcılar hafızaları iyi olmadığından mekânın şema bilgisini kullanarak hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadırlar.
- Uzamsal bilginin eksikliğini telafi etmek için bireysel değerlendirmeyi (self-evaluation) kullandıkları saptanmıştır. Bu faktörün kapsadığı kullanıcılar, hiç bilmedikleri bir ortamda, yönlerini kendi değerlendirmeleri sonucu bulmaktadırlar (Akgün, 2011; Murakoshi ve Kawai, 2000).

Murakoshi ve Kawai (2000)'nin elde ettiği bu üç faktörden 'Uzamsal ilişkileri hatırlamada iyi olanların yönsel bilgileri kullanma ve Uzamsal ilişkileri hatırlamada iyi olmayanların şema bilgisi kullanarak sezgilerine başvurma' faktörleri, bireyin daha

önce deneyimlediği mekânlardaki davranışlarını kapsamaktadır. ‘Uzamsal bilginin eksikliğini telafi etmek için bireysel değerlendirmeyi (self-evaluation) kullanma’ faktörü ise daha önce deneyimlenmemiş bir mekânda sergilenen davranışı belirtmektedir.

2.3 Mekân Sentaksı Yaklaşımı ve Temel Kavramları

Mekânın dizimsel analizi, 1970’lerde bir sosyolog olan Bill Hillier ve Julien Hanson önderliğindeki araştırma grubu tarafından Bartlett School, University College London’da geliştirilen bir mekân okuma yöntemidir. İlk olarak 1984’te basılan The Social Logic of Space isimli kitapta Bill Hillier ve Julien Hanson, toplum-mekân ilişkilerini matematiksel ifadelerle anlatabilmeye yarayan mekân dizimsel analizi anlatmışlardır. Bu sayede karmaşık geometrik ağların sosyal boyutlarını anlamak mümkün hale gelmiştir (Köseoğlu, 2012; Şıkoğlu ve Arslan, 2015).

Mekân sentaksı tekniği ile mekânların ilişkisel yapısını anlamak ve çözümlemek mümkündür (Sanlı, 2009). ‘Mekân sentaksı çalışmalarında mekânsal boyutlar, biçim, malzeme, strüktür, ışık, renk, doku gibi özellikler göz ardı edilmektedir. Sentaktik çalışmalar bunların yerine mekânların bağlantıları, bütün içindeki konumları, sistem içindeki tüm mekânlarla ilişkileri gibi özelliklere odaklanır’ (Kırcı, 2019). Bu teknik ile tasarlanan mekânların kullanıcılar tarafından ne şekilde kullanıldığı saptanabilir ve yapılan somut değerlendirmeler ile iyi veya kötü tasarlanmış mekânlar tespit edilebilir (Sanlı, 2009).

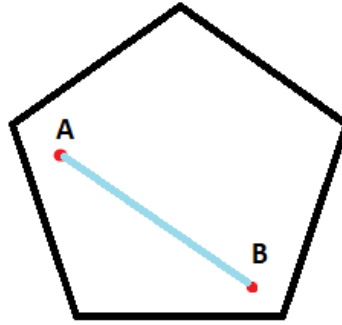
Mekânların ilişkilerinin analizinin yapıldığı mekân sentaksı, mimarlık, kentsel planlama, iç mimarlık, peyzaj mimarlığı, ulaşım, bilişim ve coğrafya gibi pek çok alanda kullanılmaktadır. Kullanıldığı başlıca alanlar;

- kentsel açık alanlarda dolaşım ve görüş alanlarının belirlenmesi ve potansiyellerin ortaya çıkarılması,
- karmaşık yapılarda kullanıcı sirkülasyonu için planlama yapılması,
- tarihi mekânların oluşumunun okunması, yapı morfolojilerinin ve genotiplerinin ortaya konulması,
- arazi kullanımının mekânsal performansı derinden etkilediğini gösterilmesi,
- suç olgusu ve riskli bölge ilişkisinin kentsel bağlamda irdelenmesi

- mekânsal ağların mülkiyet ekonomisi üzerindeki etkisinin gösterilmesi,
- mekâna ilişkin mahremiyet, kontrol ya da sosyal yapılanmanın kavranması,
- kentsel planlama ve tasarımın çevresel etkilere katkısını vurgulamak olarak sıralanabilmektedir (Yeşildal, 2019).

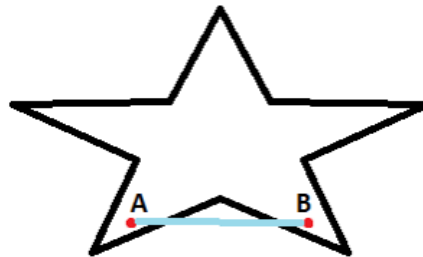
Mekân sentaksı, sosyal yaşantının mekânlar üzerindeki etkisi ve mekânlar arası ilişkinin analizinde kullanılan bir yöntemdir. Mekân diziminde, yaya trafiğini veya görüş açısını sınırlayan duvarlar, çitler ve diğer sınırlayıcılar arasındaki caddeler, meydanlar, odalar, araziler gibi alanlar boşluk veya mekân olarak adlandırılmaktadır (Klarqvist, 1993). Klarqvist'e göre bu yöntemde üç çeşit mekân bulunmaktadır.

- **Dışbükey (Konveks) Mekân:** Dışbükey mekân sınırları belli olan bir mekân içerisinde bir noktadan diğer noktaya çizilen çizginin mekânın sınırlarını kesmediği mekânlardır (Şekil 2.17).

Şekil 2.17 Dışbükey Mekân

- **İçbükey (Konkav) Mekân:** Mekân içerisinde bir noktadan başka bir noktaya çizilen çizginin mekân sınırlarını kestiği mekânlar içbükey mekân olarak adlandırılır (Şekil 2.18).

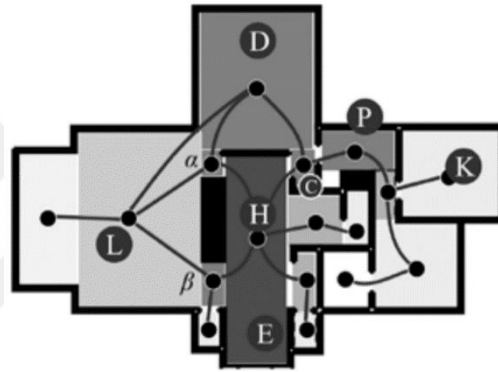

Şekil 2.18 İçbükey Mekân

- **Doğrusal (Aksiyel) Mekân veya Aksiyel Çizgi:** Bir alanda yaya olarak takip edilebilecek, çizilen düz çizgi doğrusal mekân olarak adlandırılır (Klarqvist, 1993).

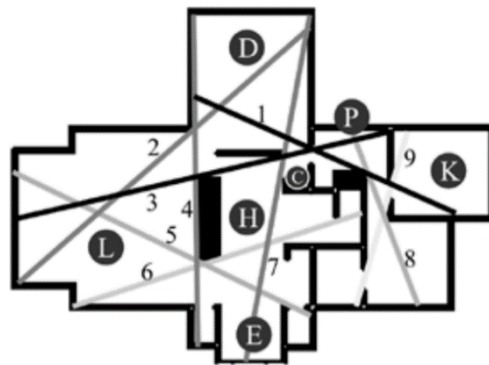
Konveks, konkav ve doğrusal mekânların birleşmesiyle yapılar veya yerleşimler oluşmaktadır. Mekânların birleşmesiyle oluşturduğu bu yapı iki dizilimsel harita sunmaktadır. Bunlar Konveks Harita (Convex Map), Aksiyel Harita (Axial Map) ve Eşgörüş (İsovist) Harita'dır.

- **Konveks Harita (Convex Map):** Alanı tamamen kaplayan en az sayıda konveks mekânı ve birbirleri arasındaki ilişkiyi gösterir (Şekil 2.19).

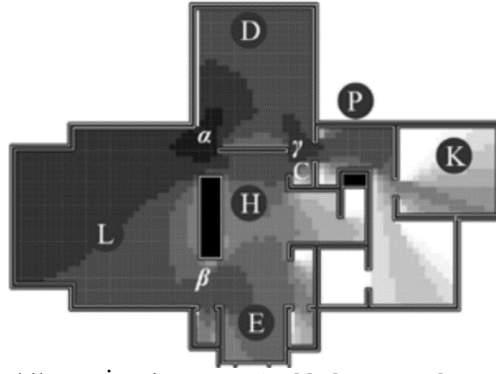
Şekil 2.19 Konveks Harita (Behbahani ve ark, 2014)

- **Aksiyel Harita (Axial Map):** Yerleşimin ve bağlantılarının bütün konveks mekânlarını kaplayan en az sayıda aks çizgilerini göstermektedir (Şekil 2.20).

Şekil 2.20 Aksiyel Harita (Behbahani ve ark, 2014)

- **Eşgörüş (İsovist) Harita:** Eşgörüş alanı, mekânın içinden ve kişilerin bakış açılarından mekânı algılamaları şeklinde tanımlanabilmektedir. Kişinin bulunduğu nokta eşgörüş alanının merkezi/üretildiği nokta olarak kabul edilerek eş görüş alanı çokgeni oluşturulmaktadır (Cabadak, 2016) (Şekil 2.21).

Şekil 2.21 İsovist Harita (Behbahani ve ark, 2014)

Yapı veya yerleşimlerin dizimlerinden oluşturulan harita ve grafiklerden elde edilen verilerle çeşitli ölçümler yapılmaktadır. Bu ölçümler Bağlantısallık (Connectivity), Entegrasyon/Bütünleşme (Integration) ve Kontrol Değeri (Control Value)’dir.

- **Bağlantısallık (Connectivity):** Bir mekânın bağlantılı olduğu mekânlarla ilişkisinin değeri anlamındadır. Bağlantısallık değerini, ilişki kurduğu mekânlarla doğrudan bağlantılarının artması yükseltirken bağlantıların azalması değerin düşmesine neden olmaktadır (Eryeli, 2017; Klarqvist, 1993)
- **Entegrasyon/bütünleşme (Integration):** ‘Yapı içerisinde hareket halinde bulunan insanların kat ettiği mesafeler ve sergilenen ürünlerle olan davranış ilişkileri yapının bütünleşme değerleri ile ilintilenmektedir. Bütünleşme değeri bir mekân kurgusunun ne kadar bütünleşik olup olmadığını anlamaya yarayan değerdir’ (Eryeli, 2017). Bütünleşiklik yani entegrasyon bir noktanın sistem içindeki diğer tüm noktalara olan derinliğinin matematiksel olarak ifadesidir.

Entegrasyon, Görelî Asimetri (Relative Asymmetry-RA) ve Gerçek Görelî Asimetri (Real Relative Asymmetry-RRA) olmak üzere iki temel analizden oluşmaktadır. RA derinlik ve yakınlık kavramlarına bağlı olarak, görüş aksları haritasının derinliğinin karşılaştırmasına olanak veren bir değerdir. RA’nın hesaplandığı formül;

$$RA = 2 (doi - 1) / (ms - 2) \quad (2.1)$$

RA’nın hesaplandığı formülde, şemadaki mekânların toplam sayısı ms , ortalama derinliği doi ile gösterilir.

Gerçek Görelî Asimetri (Real Relative Asymmetry-RRA)’de yapının mekan yapısı daha karmaşık hale geldikçe, bu yapının bir çalı ya da çizgisel bir dizi olma olasılığı

da o derece azalır. RA sadece 0 ile 1 arasında değer alırken RRA değeri ise 1'i geçebilmektedir. RA değerinin 0'a yakın olduğu durumlarda sistemin simetrik özellik gösterdiği ve geçirgenliğinin fazla olduğu anlaşılmaktadır. RA değeri yüksekse o zaman planın geçirgenliğinin ayrılmacı olduğu fiziksel kontrolün kaybolması ile asimetrik olduğu düşünülmektedir. RRA değeri;

$$RRA = RA / Dk \quad (2.2)$$

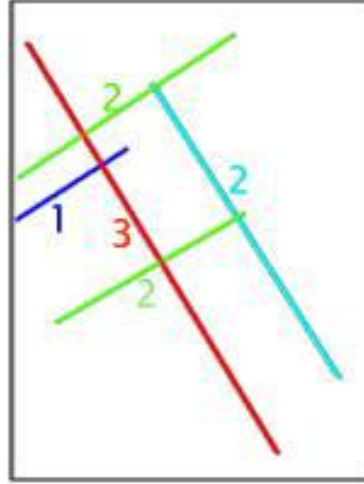
formülü kullanılarak elde edilir (Şıkoğlu ve Arslan, 2015). Dk değeri Hillier ve Hanson'un yaptıkları hesaplama sonucu yapıların mekânların sayılarına göre aldığı değerdir (Bkz Ek 1.)

RRA değerinin 1'in altında olması mekânların birbiriyle bağlantılarının daha fazla olduğunu, daha bütüncül bir plan yapısına sahip olduğunu gösterirken değer 1'in üzerinde olması daha ayırık bir plana sahip olduğunu göstermektedir. Kullanıcı ayırık planlarda bir mekândan diğerine daha uzun sürede ulaşabilmektedir.

Müzelerde bir mekandan diğer mekana geçerek eserler belli bir sıralama ile kullanıcıya sunulduğundan RRA ve RA değerlerinin yüksek olması bir mekandan başka bir mekana geçerken seçim sayısının az olduğunu belirtmektedir.

- **Kontrol değeri (Control value):** Kontrol değeri, aksiyel haritada herhangi bir aksiyel doğrunun diğer bütün akslarla olan bağlantısını kontrol etme derecesini gösterir. Aksiyel haritada her doğrunun bağlı olduğu akslar vardır ve her aks bağlandığı aks sayısına göre bir değer almaktadır. Bu aldığı değerler 'bağlantı değeri' olarak adlandırılmaktadır (Özyılmaz, 2009).

Kontrol değeri hesaplanırken ilk olarak alanın aksiyel haritası çizilir ve çizilen haritada doğruların bağlantı değerleri belirlenir (Bkz. Şekil 2.20). Bir aksın kontrol değerinin belirlenebilmesi için aksa bağlanan doğruların üzerindeki sayılar $1/n$ şeklinde yazılarak toplanır. Eğer kontrol değerleri 1'den büyükse kontrol edilebilirliği yüksek, 1'den düşükse, kontrolü düşük alanlar olarak tanımlanmaktadır. Aşağıda verilen Şekil 2.22'de bir alanın aks grafiği çizilmiş ve her aks üzerine bağlantıda olduğu doğru sayısı yazılmıştır.

Şekil 2.22 Doğruların bağlantı değerlerini gösteren aks haritası (Özyılmaz, 2009)

Örneğin; Şekil 2.22’de kırmızı ile görülen aks için;

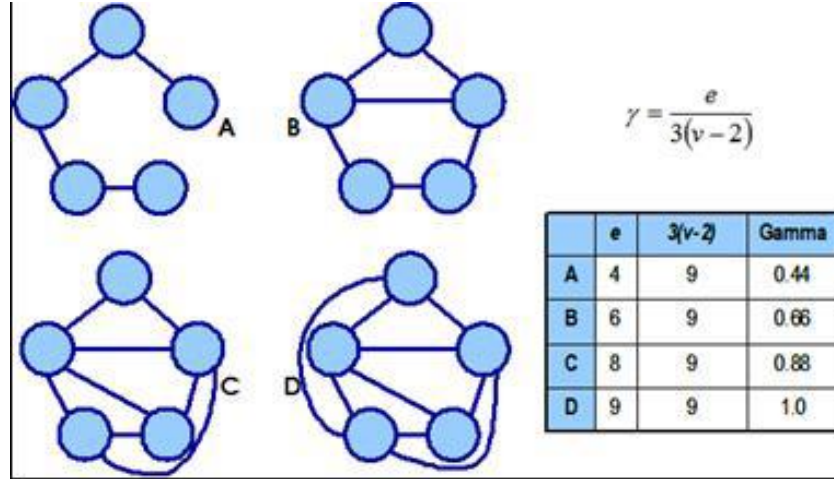
Kontrol değeri (control value) = $1/2 + 1/1 + 1/2 = 0,5 + 1 + 0,5 = 2$ ’dir.

2.3.1 Gamma analizleri

Yapıların bölümleri ve oluşturulan mekânlar arasındaki ilişkiler gamma analizleri sonucunda çözümlenebilmektedir. Bu sayede bölüm ve mekânların yapı içerisindeki niteliklerine sayısal olarak ulaşılabilmektedir (Özyılmaz, 2007). Yapı tasarım aşamasında yapılan gamma analizi sonucunda elde edilen sayısal değer mekânın işlevine göre değerlendirilerek tasarımların daha iyi yapılmasını sağlamaktadır. Mevcut binalarda ise yapılan tasarımların başarı oranlarının ölçülmesinde kullanılmaktadır.

Gamma analizinde, mekânlar arasındaki ilişkiyi gösteren Gamma Indexi kullanılmaktadır. Gamma Indexi, 0-1 arasında değer alırken 1 değeri sistemde bağlantıyı, 0 değeri de gerçekte hiçbir bağlantı olmadığını belirtmektedir. Bu şekilde sistemde mekânlar arasındaki devamlılığın ölçümüne yardımcı olunmaktadır (Özyılmaz, 2007).

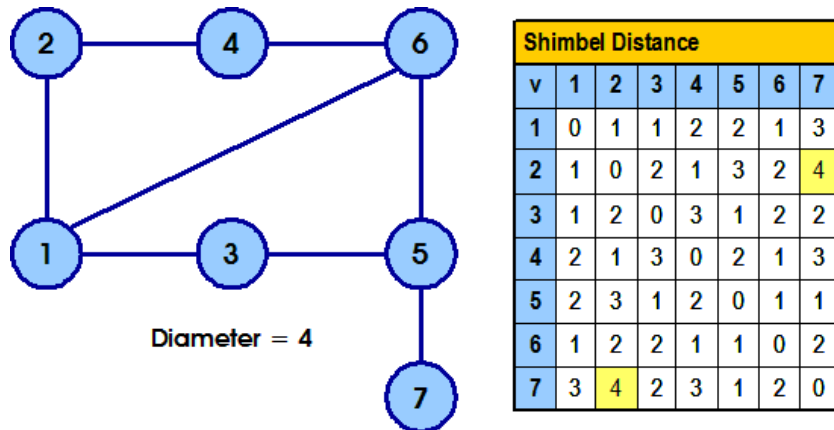
Aşağıdaki şekilde gösterilen gammanın şekilsel ifadesinde 4 ayrı mekân sistemi üzerinden Gamma Indexi hesaplanmıştır (Şekil 2.23)

Şekil 2.23 Gammanın şekilsel ifadesi (Özyılmaz, 2007)

Gamma Indexi (γ), sistemde bulunan toplam bağlantı sayısının (e), mekân birim sayısından (v) 2 çıkarılıp $3e$ çarpımına bölünmesiyle bulunmaktadır. Buna göre A sisteminin Gamma Indexi, 4 bağlantı sayısının $3(5-2)$ 'ye bölümü ile 0.44 olarak bulunmuştur. Şekil 2.23'te bulunan ve sistemlerin gamma sonuçlarının listelendiği tabloda, D sistemi 1 değerini alarak mekânlar arası devamlılığın en fazla olduğu sistem olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 2.23).

Aşağıdaki şekilde birimler arası ilişkinin verildiği grafikte her mekân sayılarla isimlendirilerek bir mekândan diğer mekâna en az kaç bağlantı gerektiği tabloda gösterilmiştir (Şekil 2.24).

Şekil 2.24 Gammanın şekilsel ifadesi ve birimler arası ilişkinin grafiksel ve sayısal gösterimi (Özyılmaz, 2007)

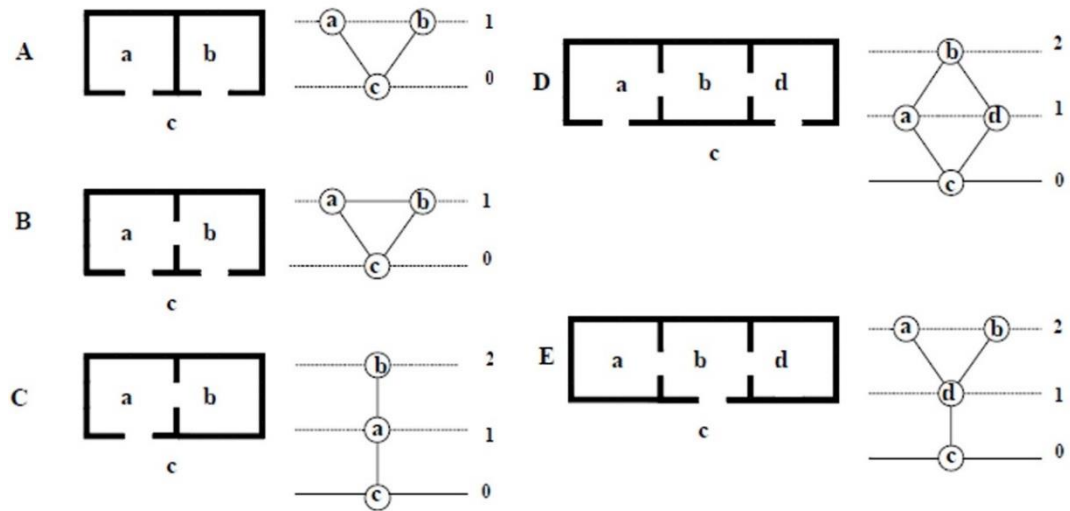
Örnek olarak 1 mekânından 4 mekânına iki bağlantı gerekirken, 1 mekânından 7 mekânına üç bağlantı gerekmektedir.

2.3.2 Erişim grafiği

Erişim grafikleri mekânların konfigürasyonunun belirtildiği grafiklerdir. Bu grafiklerde mekânsal ilişkilerin dışında kültür etkisi de görülmektedir. Erişim grafiklerinden elde edilen sayısal veriler doğrultusunda;

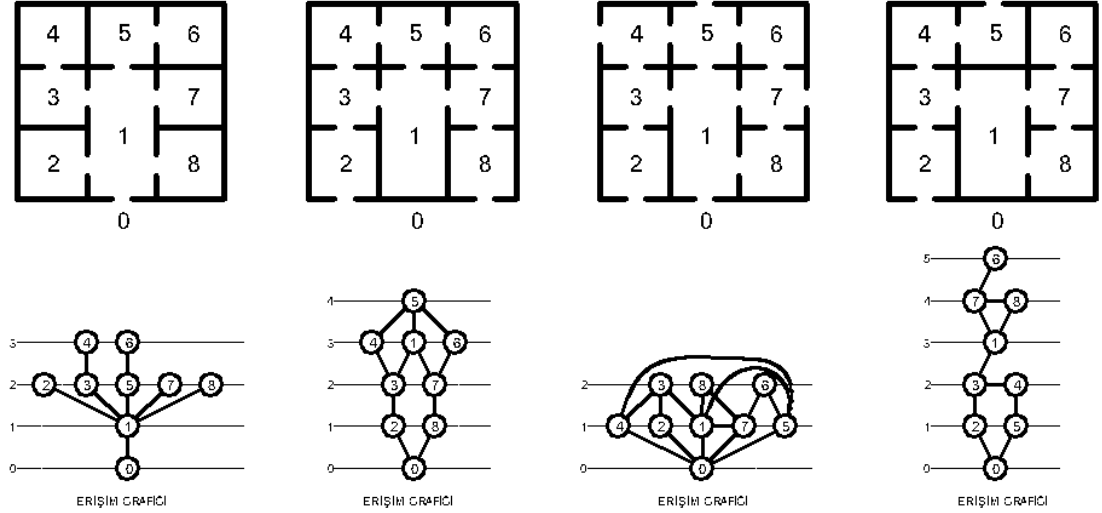
- mekânların bağlantılık değerleri,
- terminal ve geçiş mekanları
- yapının en derin mekan derinliği,
- erişim kolaylıkları ile sistemin bütünleşmeye mi ayrılmaya mi eğilimli olduğu anlaşılabilir mekânsal organizasyona ilişkin tekrar eden nitelikler saptanabilmektedir (Kırcı, 2010).

Geçiş grafikleri çizilirken yapı dışı sıfır seviyesi olarak belirlenir. Ardından yapı içerisine girişle beraber tüm mekânlar daire şeklinde ilişkili olduğu mekânlara ve derinliğine göre yerleştirilir. Derinlik kavramı yapı içerisinde bulunan bir mekandan diğer mekana kaç adımda geçilebileceğini göstermektedir (Özyılmaz, 2007). Birbiriyle ilişkili olan mekânlar arasına bağlantıyı gösterecek çizgiler çizilir. Mekanlar bulundukları derinliğe göre grafiğe yerleştirilir. Mekanların derinliği başlangıç mekanı 0 kabul edilerek herhangi bir hedefe ulaşmak için geçilmesi gereken minimum mekan sayısını gösterecek şekilde numaralandırılarak derinlik çizgileri oluşturulur (Kırcı, 2010) (Şekil 2.25).

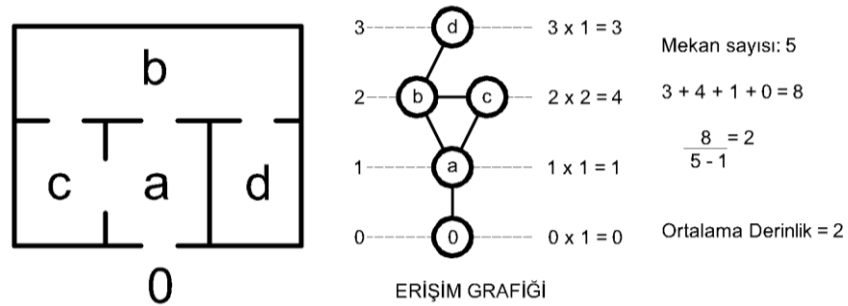
Şekil 2.25 Mekân sentaksı yöntemi ile düzenlenmiş geçiş grafiği örnekleri (Özyılmaz, 2007)

Yapı içerisinde mekânlar arası ilişkilerin değişmesi erişim grafiğinin de değişmesine neden olmaktadır. Aşağıdaki şekilde de görüldüğü üzere aynı mekân özelliklerine sahip bir yapıda oluşturulan farklı mekânlar arası ilişki erişim grafiği ile beraber mekân derinliklerinin de değişmesine neden olmuştur (Şekil 2.26).

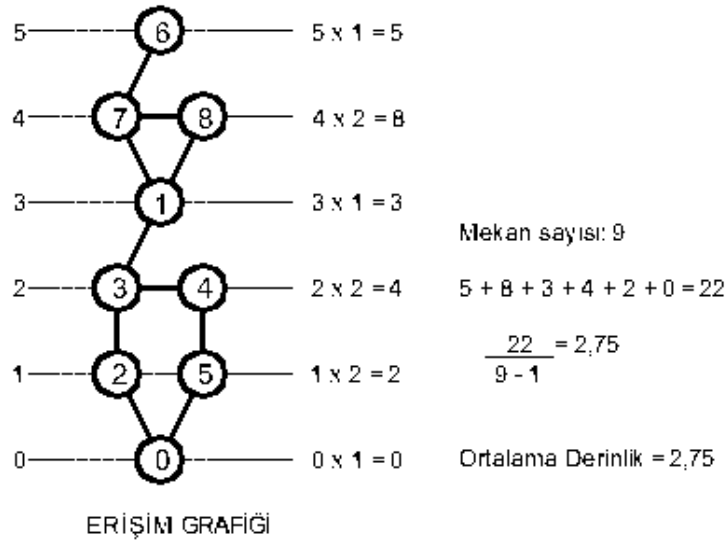
Şekil 2.26 Bir yapıda oluşturulan farklı ilişkiler sonucu çizilen erişim grafikleri

Derinlik kavramının yanında mekân sisteminin ortalama derinlik değeri de önemlidir. İlk olarak aynı derinlik seviyesinde bulunan mekân sayısının derinlik seviyesiyle çarpılır. Elde edilen değerler toplanarak mekân sayısının (k) bir eksiğine (k-1) bölünerek ortalama derinlik değeri bulunur (Şekil 2.27).

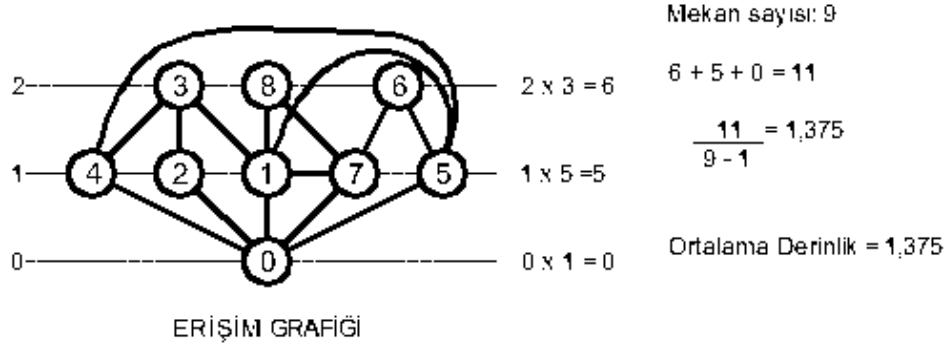

Şekil 2.27 Geçiş grafiği üzerinden ortalama derinlik değeri hesaplaması

Ortalama derinlik, yapının mekânsal ilişkilerine göre değişim gösterebilmektedir. Şekil 2.28 ve Şekil 2.29’da aynı mekân sayısına sahip iki erişim grafiğinin ortalama derinliği hesaplanmıştır. Mekânlar arasında ilişkilerin azalması derinliğin artmasına ve çizilen erişim grafiklerinin düz zincirli bir formda olmasına neden olmaktadır.

Şekil 2.28 Bir yapının erişim grafiği ve ortalama derinlik hesabı

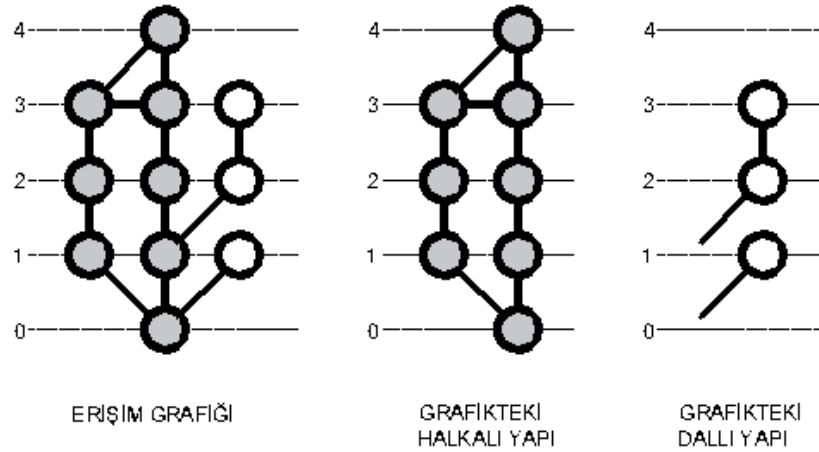

Şekil 2.29 Bir yapının erişim grafiği ve ortalama derinlik hesabı

Şekil 2.28’de bağlantının az olduğu düz zincirli formdaki erişim grafiğinde ortalama derinlik 2,75 iken Şekil 2.29’daki mekânsal bağlantının fazla olduğu erişim grafiğinde ortalama derinlik 1,375 bulunmuştur. Buna göre aynı mekân sayısına sahip tasarımlarda ortalama derinliğin büyüklüğü mekânlar arası bağlantının az olduğu, birbirine uzak olan bir mekândan diğerine gidebilmek için geçilmesi gereken mekân sayısının fazla olduğunu göstermektedir. Mekân büyüklükleri veya mekân sayıları farklı yapıların karşılaştırılması doğru bir değerlendirme olmamaktadır.

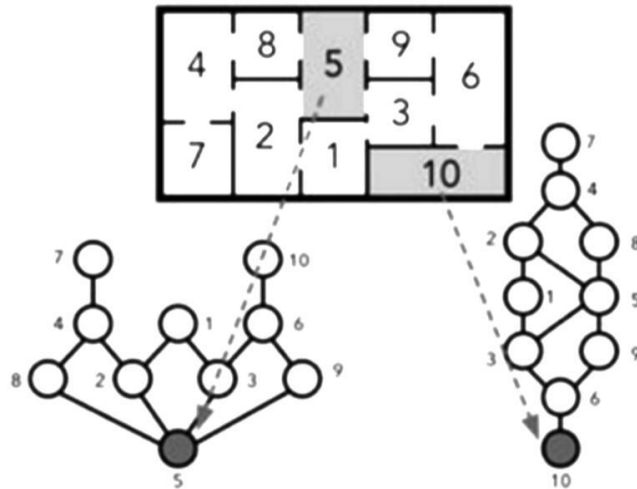
Erişim grafiklerinde görülen diğer bir kavram halkalardır. Halkalar, yapı içerisinde bir mekândan diğerine tek bir yol yerine alternatif yolların olduğu kullanıcıya seçim hakkı veren alanlardır. Mekânlar birbirinden halkalar üzerinde bulunup bulunmadıkları, hangi halkalar üzerinde bulunduklarına göre değişmektedir. Yapı içerisinde birbirinden uzakta bulunan mekânların içinde bulunduğu halkalar geniş etkilere sahipken 2 veya 3 mekânın oluşturduğu halkalar dar etkilere sahiptir. Bir yapıda geniş etkiye sahip halkanın bulunması birbirine uzak mekânlara ulaşımın birden fazla yolla

sağlanabileceğini göstermektedir. Dar etkiye sahip halkanın bulunması ise birbirine yakın mesafede bulunan mekânların oluşturduğu bağlantıları göstermektedir. Halkaların kesiştiği mekânlar genelde önemli mekânlar olup anahtar fonksiyonların ve ortak kullanımların varlığına işaret etmektedir (Dursun, 2002; Özyılmaz, 2007) (Şekil 2.30).

Şekil 2.30 Erişim Grafiği ve bu grafik üzerinde Halkalı ve Dallı Yapı

Bir erişim grafiği genellikle yapının dışından başlanarak çizilir. Ancak yapının herhangi bir noktası başlangıç noktası seçilerek de çizilebilmektedir. Mekânın yapı içerisinde bulunduğu nokta ve erişilebilirlik durumu mekânın sık veya derin olarak değerlendirilmesini sağlar. Sık mekânlarda başlangıç mekânından en uzak mekâna gidebilmek için fazla mekân geçmeye gerek olmazken derin mekânlarda ulaşmak istenen mekâna ulaşabilmek için birçok mekândan geçmek gerekir. Derin olan mekânlar aynı zamanda ayırık, sık mekânlar ise bütünleşik olarak adlandırılmaktadır (Cabadak, 2016) (Şekil 2.31).

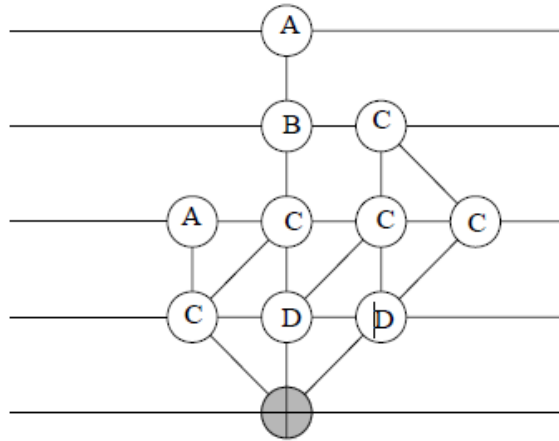

Şekil 2.31 Yapı içerisinde farklı noktalardan çizilen erişim grafikleri (Cabadak, 2016)

Şekil 2.31’de 5 ve 10 noktasından erişim grafikleri çizilmiştir. 5 noktasından en uzaktaki mekâna gidebilmek için 3 mekân geçmek gerekirken 10 noktasından 6 mekân geçmek gerekir. Bu durum 5 mekânın sığ bir mekân olduğunu, erişim grafiğinin daha dallanmış olmasını sağlamıştır. 10 mekânı ise derin bir mekân ve erişim grafiğinin daha doğrusal zincir formunda olduğunu göstermektedir.

Erişim grafiklerinde mekânların birbiriyle bağlantılık durumlarına göre 4 mekân tipi ortaya çıkmıştır.

- **A Tipi Mekânlar:** Erişim grafiğinde başka bir mekâna geçilemeyen dallanmanın son bulunduğu mekânlardır.
- **B Tipi Mekânlar:** Bu tür mekânlar birden fazla mekânla kompleks bir yapı oluşturmaktadır. Bu mekânların ilişkisinin koparılması bir ya da birden fazla mekânın ilişkisinin yapıyla koparılmasına neden olmaktadır.
- **C Tipi Mekânlar:** A ve B tipi mekân içermeyen tek bir halka üzerinde bulunan bu yapılarda bağlantılardan birinin kesilmesi halkanın bir veya daha fazla dallı ağaç sisteminin oluşmasına neden olmaktadır.
- **D Tipi Mekânlar:** Birden çok halka üzerinde bulunan mekânlara denmektedir (Dursun, 2002) (Şekil 2.32).

Şekil 2.32 Mekân tiplerini gösteren erişim grafiği (Özyılmaz, 2007)

Bu mekân tiplerinin yanı sıra terminal mekân ve geçiş mekânı terimleri de kullanılmaktadır. Terminal mekânlar erişim grafiğinde geçişin son bulunduğu mekanlar iken geçiş mekanları başka mekanlara ulaşmaya izin veren mekanlardır. Terminal mekân Şekil 2.31’de gösterilen A tipi mekânları temsil ederken geçiş mekânı ise B, C ve D tipi mekânların üçünü de kapsamaktadır.

Bir mekândan birden fazla mekâna geçiş sağlanabilmektedir. Bu durum erişim grafiğinde halkadan birden fazla kenarın çıkmasıyla ifade edilmektedir. Yapı içerisinde en fazla geçişe izin veren mekânın erişim grafiğinde sahip olduğu kenar sayısı maksimum nokta değerini vermektedir.

Erişim grafiği yapının entegre veya ayrışık mekânlara, terminal ve geçişli mekân sayısına, derinliğine dair veriler sunmaktadır. Bu veriler yapı içerisinde ulaşımının nasıl gerçekleştiğine de ışık tutabilmektedir. Örnek olarak müzelerde terminal mekân sayısının geçişli mekân sayısından fazla olduğu yapılarda A mekânından B mekânına geçiş sonrası tekrar A mekânına dönüş daha fazla olmaktadır. Bu da yapı içerisinde sürekliliği etkileyebilmektedir. Yapı derinliğinin fazla olması da yapı içerisinde fazla zaman geçirerek dikkat dağılmasına neden olabilmektedir.

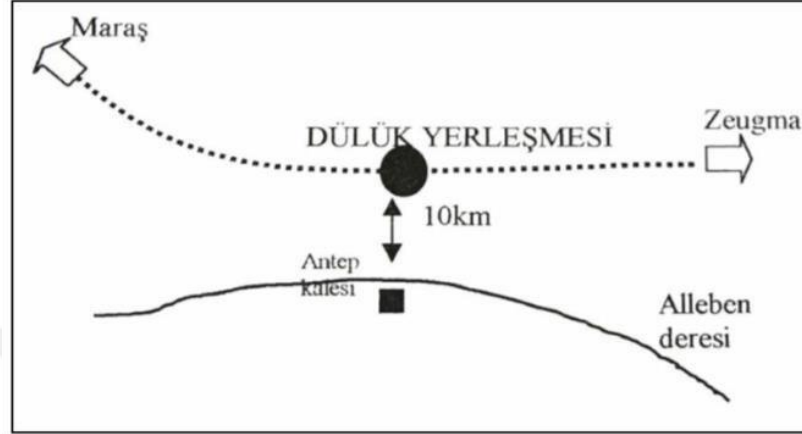
2.4 Gaziantep İli ve Müze Yapıları

Gaziantep ili, büyük bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batı kesiminde, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin birleştiği noktada yer almaktadır. Güney kesiminde Kilis ve Suriye ile komşu sınır ili olan Gaziantep; doğuda Şanlıurfa'nın Birecik ve Halfeti ilçesiyle, kuzeydoğuda Adıyaman'ın Besni ilçesiyle, kuzeyde Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesiyle, batıda Osmaniye'nin Bahçe ve Toprakkale ilçesiyle, güneybatıda Hatay'ın Hassa ilçesiyle çevrelenmiştir. Gaziantep ili 370 22 dakika doğu, 370 05 dakika kuzey enlem ve boylamlarında bulunmaktadır. 7642 m² yüzölçümlü ve 250 ile 1250 m. rakımları arasındadır (Şekil 2.33).

Şekil 2.33 Gaziantep konumu (Harita, 2020; Pixabay, 2020)

Verimli topraklar üzerinde bulunan Gaziantep’te yapılan araştırmalar bölgenin tarihinin paleolitik döneme kadar uzandığını göstermektedir. Bölgede ilk yerleşim ise M.Ö. 1800 – 1200 yılları arasında Hitit Devletinin kurduğu, bugünkü Antep kalesinden 10 km mesafedeki Dülük antik kentinde gerçekleşmiştir (Şekil 2.34).

Şekil 2.34 M.Ö yıllarda Gaziantep-Dülük yerleşmesi ilişkisi (Uğur, 2004)

M.Ö. 850 yılında Asurluların eline geçen Dülük, antik dönemde güney, kuzey, doğu ve batıdan uzanan ticaret yollarının kesiştiği kavşak noktada, Asurlular döneminde ise Mezopotamya’dan Kilikya’ya uzanan yolun üzerinde bulunmaktaydı (Dülük, b.t; Gaziantep Tarih, 2020). Dülük yerleşkesinin M.Ö. 612 – 333 tarihleri arasında Medler ve Persler’in hâkimiyeti altında olduğu, sonrasında ise Romalıların M.Ö. 333 yılında bu bölgeyi topraklarına kattıkları bilinmektedir.

M.S. 2 – 3 yüzyıllarda kalenin bulunduğu yer ve çevresinde ‘Theban’ isimli küçük bir kentin olduğu bilinmektedir. M.S. 2 – 4. Yüzyıllarda Romalıların kalenin olduğu bölgede bir gözetleme kulesi yapmıştır. Zaman içerisinde genişleyen gözetleme kulesi, M.S. 395 yılında Romanın ikiye ayrılmasıyla bölgeye hâkim olan Bizanslıların Justinyanus döneminde M.S. VI. (M.S 527-565) yüzyılda bugünkü Gaziantep Kalesi biçimini almıştır (Gaziantep.ktb, 2019) (Şekil 2.35).

Şekil 2.35 Gaziantep Kalesi (Kültür, 2020)

M.S. 638 yılında Hz. Ömer zamanında, Genemoğlu İlyas kumandasındaki İslam orduları Gaziantep'i almaları ve buraya islam halklarının yerleşmesiyle bölgede İslamiyet devri başlamış oldu (Gaziantep). Bu dönemde yapılan eserlerden biri de günümüze ulaşan Ömeriye Camisi'dir (Gagiad, 2020).

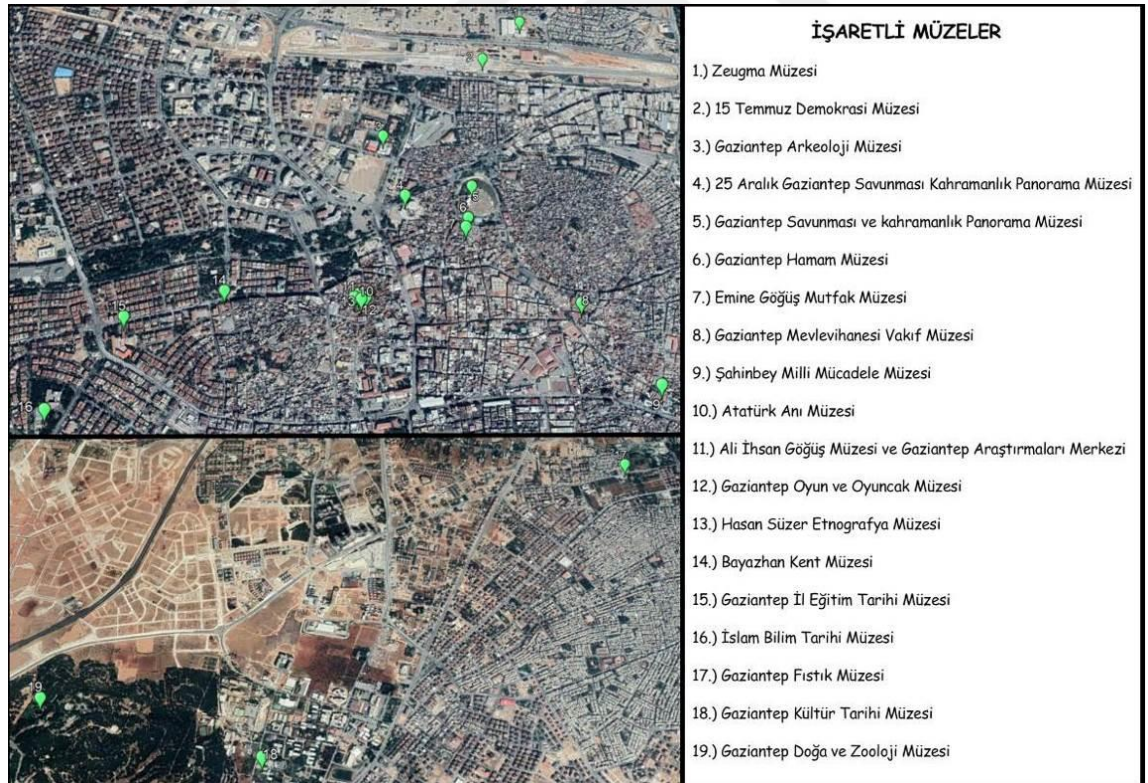
M.S. 750 yılında Abbasilerin kontrolüne giren Gaziantep, 868 yılında Mısır Tolunoğlu Devletinin, 968 yılında Mısır Fatimileri'nin ve Türklerin bölgede güçlenmesiyle 1067 yılında Anadolu Selçuklu Devletinin himayesi altına girdi. 1098 yılında ise Haçlı ordularının işgaline uğramıştır (Gaziantep Tarihi, 2020).

Beylikler Dönemi'nde iç işlerinde bağımsız dış işlerinde Mısır Memlûkleri 'ne bağlı olmuştur. Bu dönemde bilim ve sanat merkezi olarak "Küçük Buhara" adıyla anılmıştır. Gaziantep 1270 yılında Moğolların istilasına uğrayarak harap olmuştur. 1273 yılında Mısır hükümdarı Baybars bölgeyi kurtarmıştır. Bundan sonra şehir bir süre Dulkadirli Beyleri'nin kendi aralarındaki mücadelelere sahne olmuştur. 1471'de kadar doğrudan doğruya Dulkadiroğlu Beyliği'ne ait olmuştur (Tatlıgil, 2005).

1515'de Memlûk Devletinin hâkimiyetinde olan Gaziantep, Osmanlı devletinin ilgisini çekmeye başlamıştır ve 1516 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından fethedilmiştir. Kent Osmanlı yönetimine geçtikten sonra Zülkadriye (Maraş) eyaletine bağlı bir sancak olarak devam etmiş ve 19. Yüzyılda Halep eyaletine bağlanana dek devam etmiştir.

20. yüzyıl başında ise Mondros Mütarekesi'nin ardından gelişen hareketler sonucunda 1918'de İngiliz birlikleri kente girmiş ardından 1919'da Fransızlar Antep'i işgal etmişlerdir. Buna tepki olarak 1920 yılında Antep halkının direnişi ile başlayan 'Antep Kent Savaşları' 1921 yılında Fransızlar ile Ankara Antlaşmasının imzalanması ve Fransızların Antep'i boşaltması ile sonuçlanmıştır. Savaş sırasında büyük bölümü tahrip olan ve büyük insan kaybına uğrayan kente gazi ünvanı verilmiştir ve Gaziantep adıyla anılmaya başlamıştır (Ünal, 1998). Kurtuluş savaşının etkisiyle kent büyük bir tahribata uğramış ve 1924 cumhuriyetin ilanı ile oluşan tahribat ve sorunları çözmeye uğraşmıştır.

Gaziantep'in zengin kültür mirasının olması bölgede birçok müzenin açılmasını sağlamıştır. Çeşitli eserlerin sergilendiği toplamda 23 müze bulunmaktadır. Şekil 2.35'de yerleri işaretlenen 19 müzeye bakıldığında müzeler, genel olarak Gaziantep'in ilk kurulduğu ve geliştiği bölge olan Gaziantep Kale'sinin çevresinde toplanmaktadır (Şekil 2.36).

Şekil 2.36 Gaziantep'te bulunan müzelerin konumlarını gösren Google Earth Haritası (Earth, 2021)

Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep'in Şehitkâmil ilçesinde yer alan Mithatpaşa Mahallesi Hacı Sani Konukoğlu Bulvarı'nda bulunmaktadır. Bünyesinde Roma ve geç antik döneme ait 2.448 m² mozaik, 140 m² duvar resmi, 4 Roma dönemi çeşmesi, 20

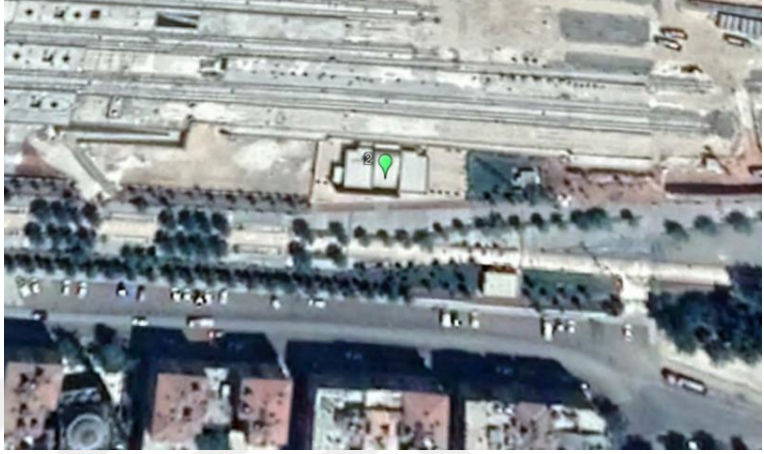
sütun, 4 kireç taşından yapılmış heykel, tunç Mars Heykeli, mezar stelleri, lahitler ve mimari parçalar sergilenmektedir (Tablo 2.6).

Tablo 2.6 Zeugma Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Zeugma Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Arkeolojik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
	

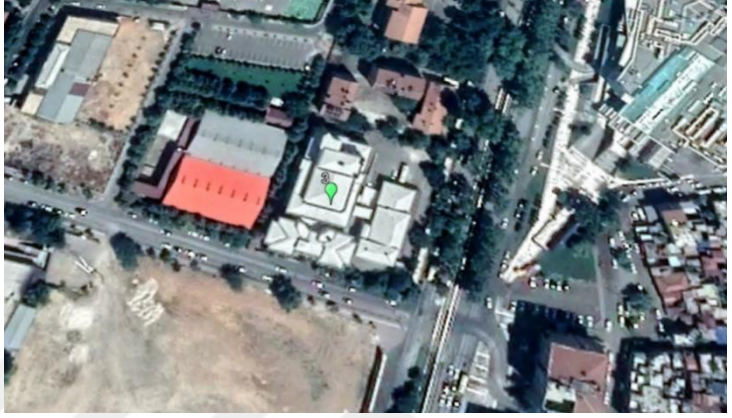
Gaziantep'te İstasyon Parkı'nın içerisinde yer alan **15 Temmuz Demokrasi Müzesi**'nde, 15 Temmuz 2017 tarihinde gerçekleşen darbe girişimi teknolojinin yardımıyla ziyaretçilere aktarılmaktadır. Müze içerisinde bir bölümde darbe girişiminde şehit düşenler anılmaktadır (Tablo 2.7).

Tablo 2.7 15 Temmuz Demokrasi Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	15 Temmuz Demokrasi Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Bir olaya ait eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

İstasyon Caddesi üzerinde bulunan **Gaziantep Arkeoloji Müzesi**'nde, Alt Paleolitik dönemden başlanarak bölümler halinde Cumhuriyet dönemine kadar olan eserler sergilenmektedir. Müzedeki eserler çeşitli arkeolojik kazılar sonucunda veya satın alma yöntemiyle elde edilmiştir (Tablo 2.8).

Tablo 2.8 Gaziantep Arkeoloji Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Gaziantep Arkeoloji Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Arkeolojik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	

25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi, Gaziantep'in işgalden kurtuluşunun 99. yıl dönümü olan 25 Aralık 2020 yılında hizmete açılmıştır. Müze içerisinde ünlü Rus Ressam Aleksander Samsonov tarafından yapılan 14 tablo, 3 diorama ve 13 metre yüksekliğinde, 120 metre uzunluğunda panoramik yağlı boya çalışmasından oluşmaktadır. Bunun yanı sıra Antep direnişi sırasında gazi olanların ve şehit yakınlarının bağışladığı eserler ile direnişin kahramanlarının kullandığı eşyalar sergilenmektedir (Panorama, 2021) (Tablo 2.9).

Tablo 2.9 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Bir olaya ait eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	

Gaziantep Kalesi içerisinde yer alan **Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesi**'nde Antep direnişini 2 bine yakın figür ile anlatmaktadır. Antep direnişinin nasıl gerçekleştiği, açılan cepheleri ve cephe kahramanları ile beraber bu süreçte halkın yaşadığı sıkıntılar da gösterilmektedir (Tablo 2.10).

Tablo 2.10 Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Bir olaya ait eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

Gaziantep Kalesi'nin yanı başında yer alan, Osmanlı hamam mimarisi ve kültürünün en güzel örneklerinden birisi olan **Hamam Müzesi**'nde, soğukluk, ılıkılık, sıcaklık bölümleri, Halûk Perk koleksiyonundan hamam araç ve gereçleri, hamam adetleri, balmumu heykeller ve maketlerle canlandırılmıştır (Tablo 2.11).

Tablo 2.11 Hamam Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Hamam Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

Emine Göğüş Mutfak Müzesi, eski bir Gaziantep Evinin restore edilerek Gaziantep'in zengin mutfak kültürünün sergilendiği bir müzedir. Müze içerisinde eski dönemlerde kullanılan araç gereçler bulunmaktadır (Tablo 2.12).

Tablo 2.12 Emine Göğüş Mutfak Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Emine Göğüş Mutfak Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

Mevlevihane olarak inşa edilen **Gaziantep Mevlevihane Müzesi**, son yüzyılda ilkokul, depo, müftülük ve cami lojmanı olarak vücut bulan 4 asırlık tarihi bina Kozluca Mahallesi Tekke Camii külliyesinde kesme taştan inşa edilen bir yapıdır. İki yapıdan oluşan müzede Maden Eserleri, El Yazması Kur'an-ı Kerimler, Türk Hat Sanatından örnekler, kilim ve halılar gibi çok sayıda vakıf eseri sergilenmektedir (Tablo 2.13).

Tablo 2.13 Gaziantep Mevlevihane Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Gaziantep Mevlevihane Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Arkeolojik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

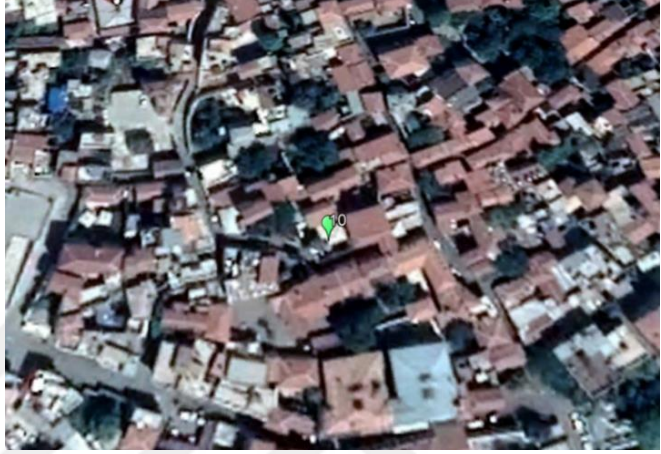
Anteplilerin İngiliz ve Fransız işgaline karşı yürüttüğü direnişinin önemini ve detaylarını kullanıcılarına daha iyi aktarmak amacıyla Ulucanlar Mahallesi Şehitler Caddesi üzerinde yer alan **Şahinbey Milli Mücadele Müzesi** açılmıştır. Yapı 12 odalı eski bir Antep evinin ve altındaki mağaranın restorasyonu ile faaliyete geçmiştir. Gaziantep savunmasına dair belgelerin kronolojik sırayla anlatıldığı, tarihi binada, İngiliz ve Fransızlara ait silah parçaları ile şehir halkının kullandığı tabanca, av tüfeği, kılıç, kama, et satırı, kazma, kürek ve nacak gibi şehitlere ait birçok eşya sergilenmektedir (Tablo 2.14).

Tablo 2.14 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Şahinbey Milli Mücadele Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Bir olaya ait eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

Atatürk Anı Müzesi, içerisinde Atatürk'ün Gaziantep'i ziyaret ettiği sırada kullandığı eşyaların sergilendiği bir müzedir. Tarihi Bey Mahallesi içerisinde yer alan müze iki yapıdan oluşmakta ve Kurtuluş Savaşı ile Antep direnişi hakkında da eserler bulunmaktadır (Tablo 2.15).

Tablo 2.15 Atatürk Anı Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Atatürk Anı Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

Gaziantep'li olan Türkiye'nin ilk Turizm Bakanı Ali İhsan Göğüş'ün Gaziantep şehrine bağışladığı kütüphanesi ile özel eşyalarının sergilendiği bir müzedir. **Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi**, Gaziantep'in Bey mahallesinde bulunan müzenin 2. katı Gaziantep Araştırmaları Merkezi olarak hizmet vermekte ve 3. katı kafe olarak kullanılmaktadır (Tablo 2.16).

Tablo 2.16 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
	

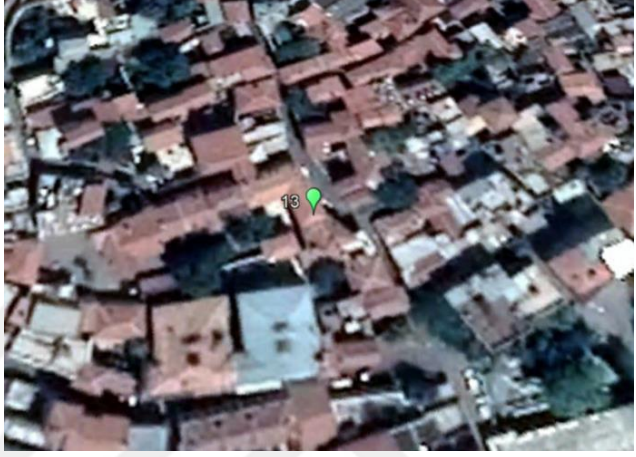
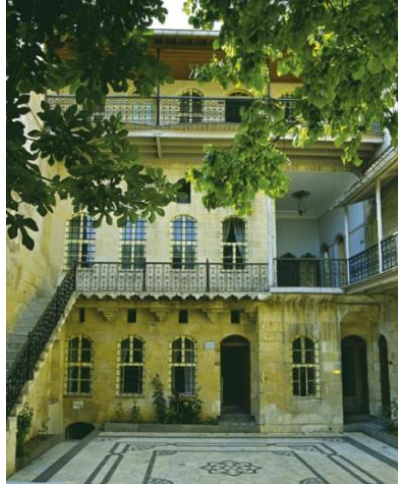
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından yaptırılan Gaziantep'teki **Oyun ve Oyuncak Müzesi**, bünyesinde birçok oyun araç gereçlerini ve oyuncakları barındırmaktadır. Müze içerisinde 1700 - 1990 tarihleri arasında üretilen el yapımı 600'e yakın oyuncak yer almaktadır (Tablo 2.17).

Tablo 2.17 Oyun ve Oyuncak Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Oyun ve Oyuncak Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

‘**Hasan Süzer Etnografya Müzesi**’ olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağışlanan bina Tarihi Bey Mahallesi Hanıfioğlu Sokak’ta yer almaktadır. Müzede eski zamanlardaki Antep halkının ev yaşantısı ve etnografik yapısı mankenlerle sergilenmektedir (Tablo 2.18).

Tablo 2.18 Hasan Süzer Etnografya Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Hasan Süzer Etnografya Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

Bir tütün tüccarı olan Bayaz Ahmet Efendi tarafından 1909 yılında yaptırılan hanın bir bölümünde yer alan **Bayazhan Kent Müzesi**'nde, Gaziantep'in tarihi, turistik yerleri, doğal güzellikleri, ekonomisi, el sanatları ve mutfak kültürü gibi kültürel zenginlikleri sergilenmektedir (Tablo 2.19).

Tablo 2.19 Bayazhan Kent Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Bayazhan Kent Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

2018 yılında kurulan ve Gaziantep Lisesi'nin eski binası uygun bulunan **İl Eğitim Tarihi Müzesi**'nde eğitim ile alakalı eserler sergilenmektedir. Kurulumu sırasında okullar ile görüşme sonrası toplamda 128 obje envantere kaydedilmiştir (Tablo 2.20).

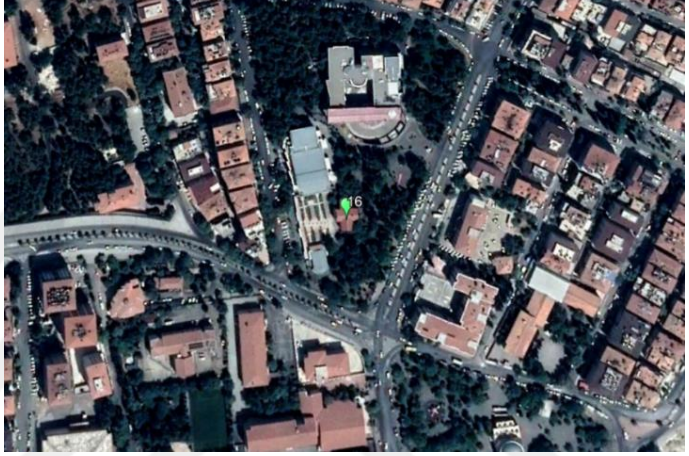
Tablo 2.20 İl Eğitim Tarihi Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	İl Eğitim Tarihi Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

19. yüzyılın başlarında eski bir kolej olarak yapılan bina restore edilerek **İslam Bilim Tarihi Müzesi** olarak, Şahinbey Belediyesi hizmet binası bahçesinde faaliyet

göstermektedir. İslam âlimlerinin icatları ve bilim tarihine katkılarının kullanıcılar a aktırıldığı bir müzedir (Tablo 2.21).

Tablo 2.21 İslam Bilim Tarihi Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	İslam Bilim Tarihi Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Tarihi Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
	

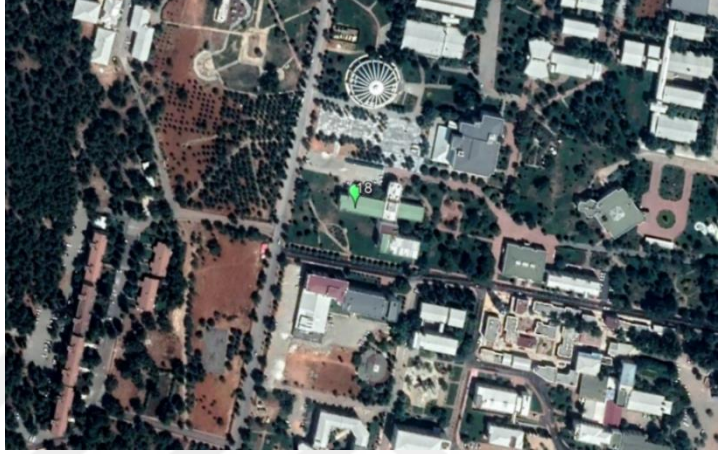
Fıstık ile ün salmış Gaziantep’te fıstığın gelişim serüveni ile türlerinin dokuz ana bölümle anlatıldığı **Fıstık Müzesi**, fıstık tarlalarının yer aldığı fıstık parkı içerisinde yer almaktadır. Müze tasarımı yapılırken fıstığın formu dikkate alınmıştır (Tablo 2.22).

Tablo 2.22 Fıstık Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Fıstık Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

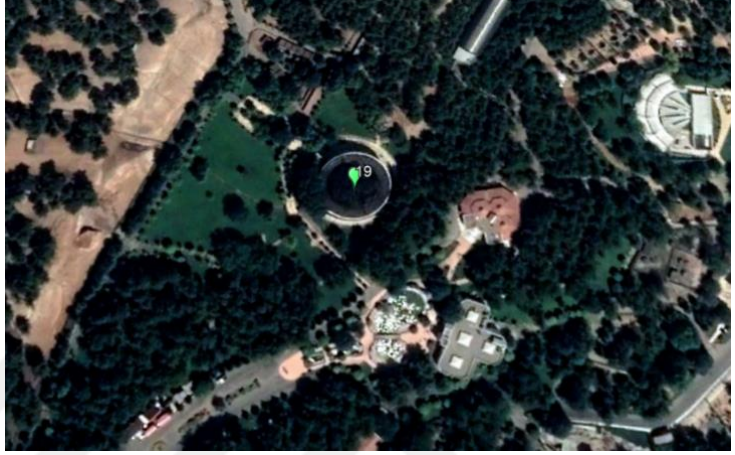
Kentin kültür yaşamının bölümler halinde ele alındığı **Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi**’nde, Gaziantep’in doğuşundan günümüze kadar sahip olduğu etnografik eserler sergilenmektedir. Müze içerisinde daha çok yaşam tarzını, el sanatlarını ve gündelik yaşamını anlatan eserler bulunmaktadır (Tablo 2.23).

Tablo 2.23 Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Etnografik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

Gaziantep Hayvanat Bahçesi içerisinde 750 m² üzerinde yer alan **Gaziantep Zooloji ve Doğa Müzesi**’nde, toplam 550 tür olmak üzere 700 adet hayvan rneği ile tarihin derinliklerinde kalmış nesli tükenmiş biribirinden önemli hayvan iskeletleri sergilenmektedir (Tablo 2.24).

Tablo 2.24 Gaziantep Zooloji ve Doğa Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Gaziantep Zooloji ve Doğa Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Doğa ve Zooloji Eserleri
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
 	

Yesemek Açık hava Müzesi, Gaziantep'in İslahiye ilçesinde bulunmaktadır. Yesemek M.Ö. 2000'nin sonları ile M.Ö. 8. yüzyıl arasında, yakın doğunun en büyük taş ocağı ve heykel işleme atölyesidir. Sfenksler, kapı aslanları, oturan aslanlar, kanatlı aslanlar, Amanos Dağlarını temsil eden Dağ Tanrısı kabartmaları, savaş sahnesi kabartmaları ve mimari parçaların kendi doğal ortamlarında sergilendiği bir açık hava müzesidir (Tablo 2.25).

Tablo 2.25 Yesemek Açık hava Müzesi hakkında genel bilgiler

Müze Adı	Yesemek Açık hava Müzesi
Sergilenen Eser Türü	Arkeolojik Eserler
Konum (Earth, 2021)	
Görseller	
	

3. MATERYAL VE METOT

Çalışmada müze yapıları ele alınmıştır. Yön bulma davranışının sergilenen koleksiyonlara göre oluşturulan mekân kurgusunun yön bulma davranışına etkileri Gaziantep'te bulunan müze yapılarında araştırılmıştır. Gaziantep'te bulunan müzeler, mekân sentaksı yöntemiyle erişim grafikleri çizilerek incelenmiştir.

3.1 Materyal

Çalışma kapsamında Gaziantep'te bulunan 23 müzeden seçilen 11 müze değerlendirmeye alınmıştır. Bunlar; Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi, Bayazhan Kent Müzesi, Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi, Gaziantep Hamam Müzesi, Emine Göğüş Mutfak Müzesi, Atatürk Anı Müzesi, İslam Bilim Tarihi Müzesi, Şahinbey Milli Mücadele Müzesi ve 25 Aralık Panorama Müzesi'dir.

3.2 Metot

Çalışmada, mekân kurgusunun yön bulma üzerindeki etkileri Gaziantep'te bulunan müzeler üzerinde incelenmiştir. Literatür araştırması kapsamında ilk olarak araştırmanın yapıldığı müzeler araştırılmıştır. Müze kavramı, müzelerin tarihi ile beraber mekân kurgusunun oluşumunda büyük etkiye sahip müze türleri incelenmiştir. Kavramsal çerçeveyi oluşturan okunabilirlik, algı ve yön bulma kavramları ile beraber çalışmanın yapıldığı Gaziantep'in tarihi ve genel durumu araştırılmıştır.

Çalışmanın ikinci aşamasında seçilen müzeler, türlerine göre kategorilere ayrılmıştır. Mekân sentaksı yöntemi kullanılarak her müzenin yapısal veya eserleriyle mekan konfigürasyonunun çözümlenmesi amacıyla erişim grafikleri oluşturulmuş ve erişim grafiklerinden elde edilen veriler ile müzeler için mekân sayısı, terminal mekân, geçiş mekânı, ortalama derinlik, RA ve RRA değerleri elde edilerek tablo haline getirilmiştir. Bu sayede müzeler arasındaki benzerlikler, farklılıklar ve eserlerin yapının mekan konfigürasyonuna etkileri belirlenmiştir. Yapının gamma analizi yapılarak mekânlar arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmış sistemde mekânlar arasındaki devamlılığın ölçülmesi amaçlanmıştır.

Müzeler ilk olarak koleksiyonlarına göre kendi aralarında karşılaştırılmıştır. Bu sayede benzer eserlere sahip müzelerde mekan konfigürasyonun etkisi incelenmiştir. Daha sonra ise müzeler yapısal niteliklerine göre ayırıp karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırmada yapı niteliğinin yön bulma, algı ve mekan kurgusu üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak tüm müzelerin değerleri bir araya getirilerek karşılaştırma yapılmıştır.

Bu sayede mekân kurgusunun kullanıcı üzerinde oluşturduğu algı, yön bulmada yaşadığı zorluk seviyesi ve yapı derinliğinin kullanıcı deneyiminin kalitesine etkisi belirlenmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma kapsamında ele alınan müzelerin değerlendirmeleri mekân konfigürasyonu ve sergilenen eserler doğrultusunda yapılmıştır. Müzeler, koleksiyonlarına göre türlerine ayrılarak mekân sentaksı yöntemiyle çizilen erişim grafiklerinden elde edilen veriler ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

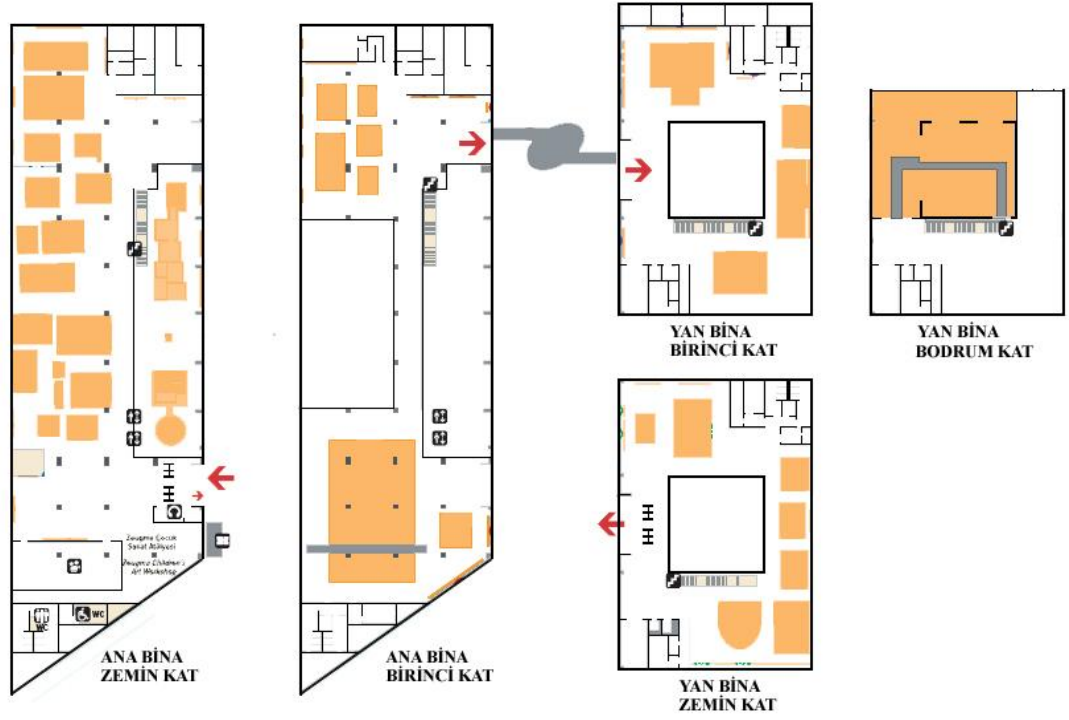
4.1 Arkeoloji Müzelerine Ait Değerlendirme

Gaziantep’te bulunan Zeugma Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi ve Gorgo Medusa Cam Müzesi koleksiyonlarına göre gruplandırıldığında arkeoloji müzeleri sınıfında yer almaktadır. Yakın zamanda kapatılan Gorgo Medusa Cam Müzesi değerlendirme dışı bırakılmıştır.

4.1.1 Zeugma Müzesi değerlendirmesi

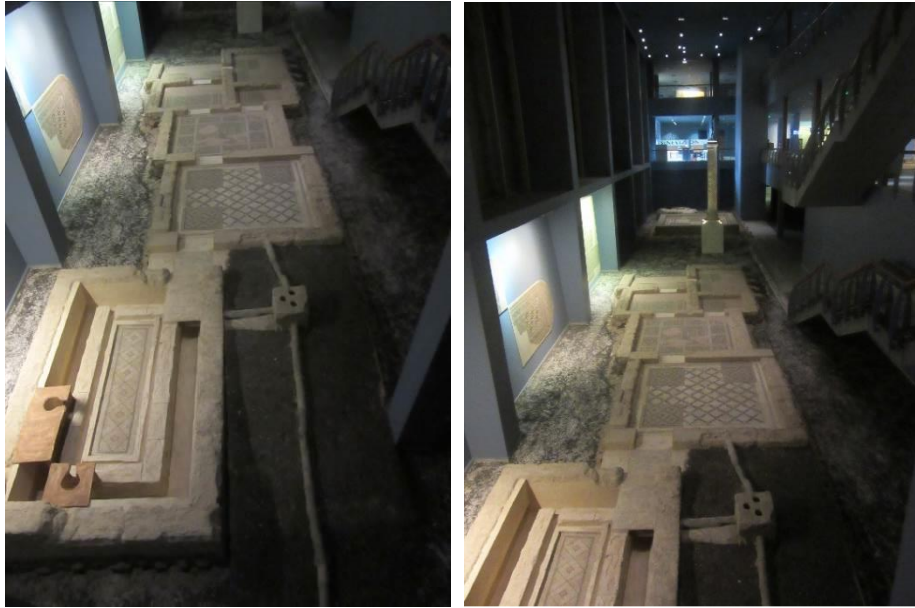
M.Ö. 300 yılında Büyük İskender’in generallerinden I. Seleukos Nikator tarafından Fırat Nehri’nin stratejik bir noktasında ‘Fırat Seleukeia’sı anlamına gelen şehri kurmuştur. Gelişen ticaretin, yapılan harcamalar ve barış döneminin etkisiyle şehir büyüyerek Zeugma adını almıştır. M.S. 256 yılında Romalıların şehrin hâkimiyetini Sasani’lere kaptırmasıyla şehir yağmalanıp yıkılmıştır. Şehir yüzyıllarca toprağın altında kalmıştır (Gaziantep Broşür).

1987 yılından bu yana Gaziantep Müze Müdürlüğü ve çeşitli ekipler tarafından Zeugma Antik Kenti’nde çalışmalar yapılmış 2000 yılında Poseidon ve Euphrates Villaları ortaya çıkarılmıştır. 2000 yılında Birecik Barajı’nın tamamlanmasıyla antik kent su altında kalma tehlikesi yaşamıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda bazı eserler müze müdürlüğünün depolarına bazıları da antik kentin sudan etkilenmeyen kısmına taşınmıştır. 2008 yılında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından inşaatına başlanılan Zeugma Mozaik Müzesi, 2010 yılında tamamlanmıştır. Eserler müzeye taşınmış ve 9 Eylül 2011 yılında resmi açılışı yapılmıştır (Şekil 4.1).

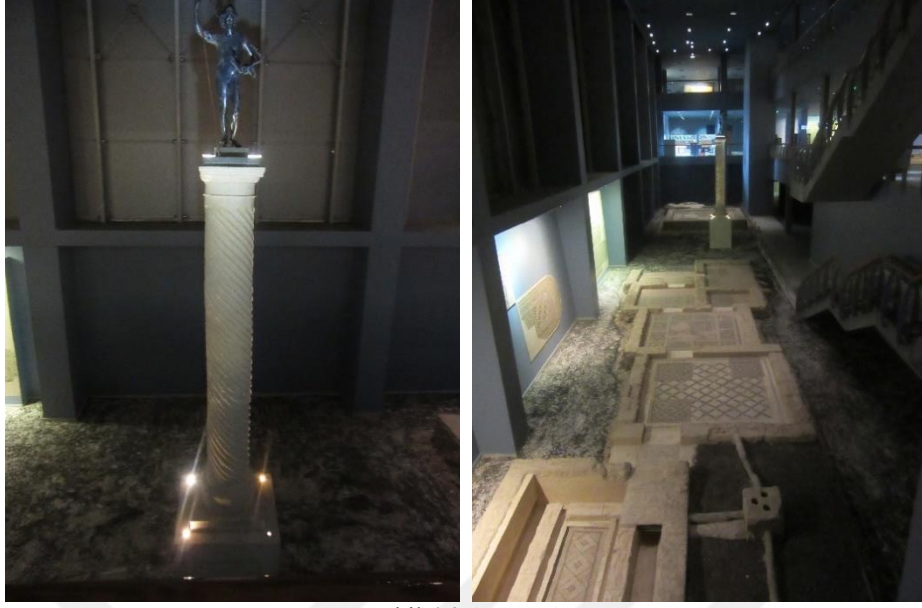

Şekil 4.1 Zeugma Mozaik Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu (Gaziantep Zeugma Müzesi Broşür)

Müze kurgusu, ‘Zeugma Bölümü’ ve ‘Doğu Roma Dönemi Kilise Mozaikleri’ olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bilecik Barajı’nın yapımı esnasında baraj gövdesinin altında bulunan Hamam Mozaikleri Zeugma Bölümü’nün bodrum katında sergilenmektedir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Zeugma Bölümü bodrum katta sergilenen eserler

Şekil 4.2 (Devam)

Zeugma Bölümü Giriş katta Fırat Nehri kenarından elde edilen Poseidon ve Euphrates Villaları Mozaikleri ile Dionysos Villası Mozaikleri sergilenmektedir. Bunun yanı sıra giriş katta Zeugma Çocuk Sanat Atölyesi ve Sinevizyon odası bulunmaktadır (Şekil 4.3 – Şekil 4.4).

Şekil 4.3 Zeugma Bölümü birinci katta sergilenen eserler

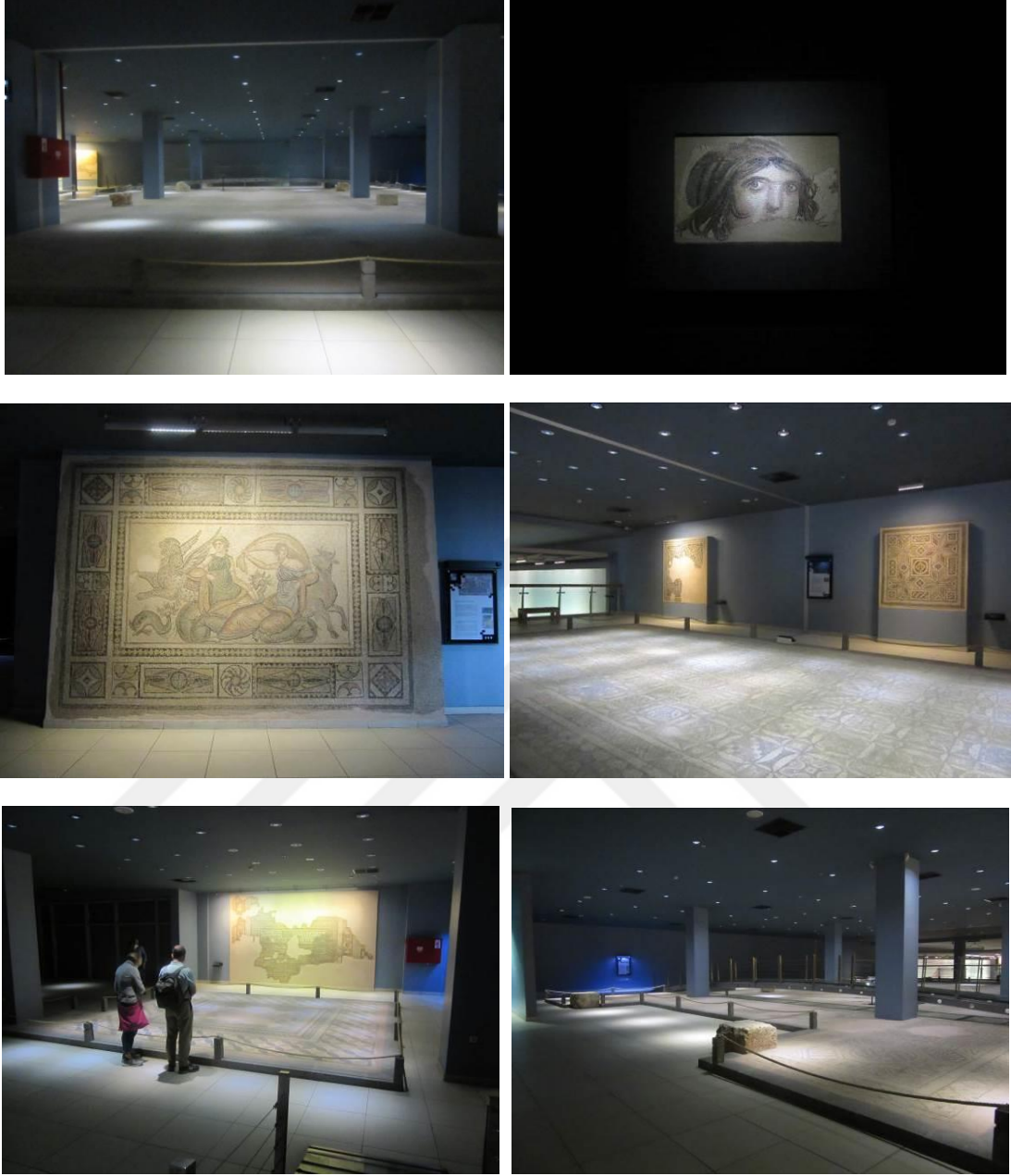

Şekil 4.3 (Devam)

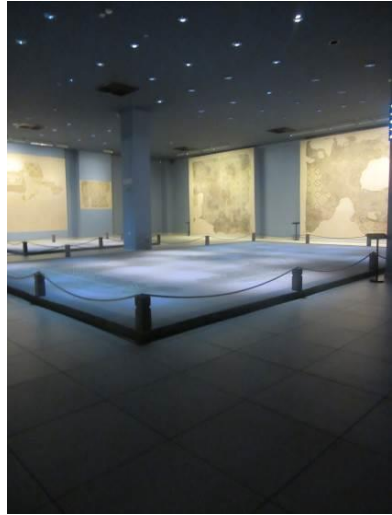
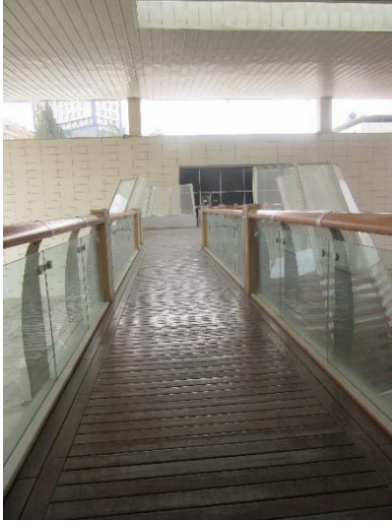
Şekil 4.4. Zeugma Bölümü birinci katta bulunan Zeugma Çocuk Sanat Atölyesi ve Sinevizyon girişi

Zeugma Bölümü birinci katta ZAP 2000 kurtarma kazıları sonucu bulunan mozaikler yer almaktadır. Zeugma Mozaik Müzesi'nin ünlendiği Çingene Kızı Mozaïği siyaha boyanmış duvarlarıyla özel bir odada sergilenmektedir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Zeugma Bölümü birinci katta sergilenen eserler

Zeugma Bölümü'nün birinci katıyla geçiş sağlanan Doğu Roma Dönemi Kilise Mozaikleri Bölümünde eserler, iki farklı sıralama göz önüne alınarak sergilenmektedir. Ziyaretçilerin mozaiklerin tarihsel süreçlerini görebilmeleri açısından kronolojik olarak sıralanmıştır. Bunun yanı sıra mozaikler coğrafi konumlarına göre sıralama yapılarak yerleştirilmiştir (Şekil 4.6).

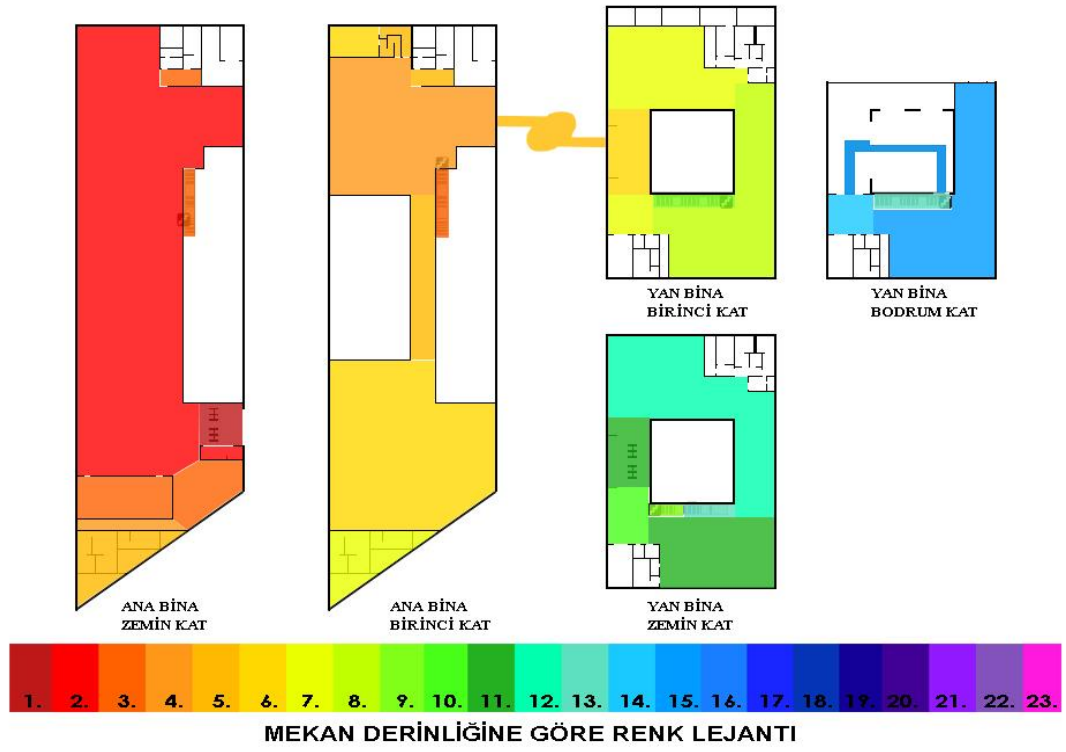

Şekil 4.6 Doğu Roma Dönemi Kilise Mozaikleri Bölümü'nde sergilenen eserler

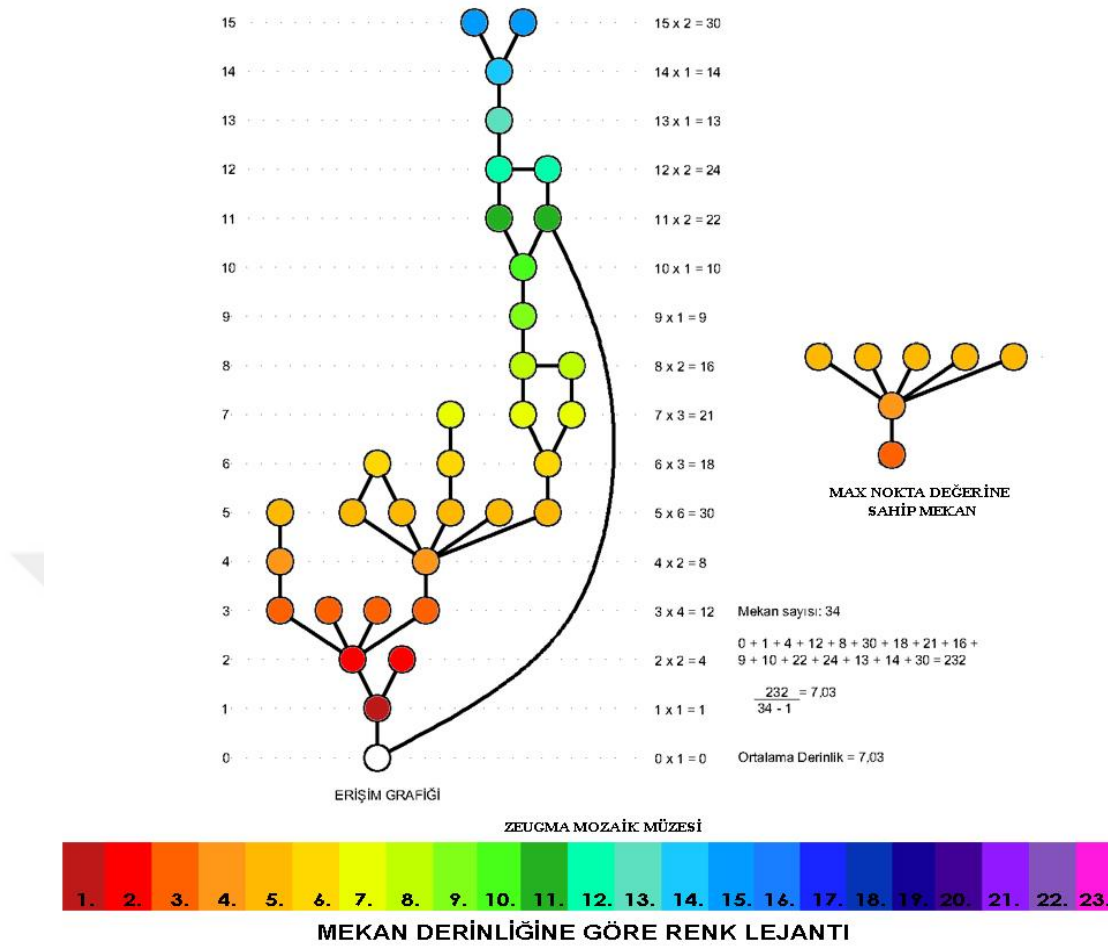
Şekil 4.6 (Devam)

Zeugma Mozaik Müzesi'nde sergilenen mozaikler zeminde ve duvarlara asılarak sergilendiğinden dolayı mekân içerisinde yeni yollar oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle müzenin mekân sentaksı analizinde ilk olarak eserler olmadan mekânlar arasındaki ilişki çözümlenmeye çalışılmıştır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Zeugma Mozaik Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Sergilenen eserler dikkate alınmadan yapının mekân kurgusunun erişim grafiği çizilmiştir. Yapıda toplamda 33 mekân bulunmaktadır. Bu mekânların 9 tanesi terminal mekân, 25 tanesi ise geçiş mekânı olarak kullanılmıştır. Şekil 4.8’de verilen erişim grafiğine göre en derin mekân derinliği 15 bulunmuştur. Ortalama derinliğin hesabı için her derinlik ve o derinlikte bulunan mekân sayısı çarpılmış ve tüm sonuçlar toplanarak 232 elde edilmiştir. Toplam mekânın 1 eksiğine bölümüyle ortalama derinlik 7,03 olarak bulunmuştur. Bir mekândan en fazla geçilebilecek mekân sayısını belirten maksimum nokta değeri 6’dır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Zeugma Mozaik Müzesi mekân kurgusu erişim grafiği

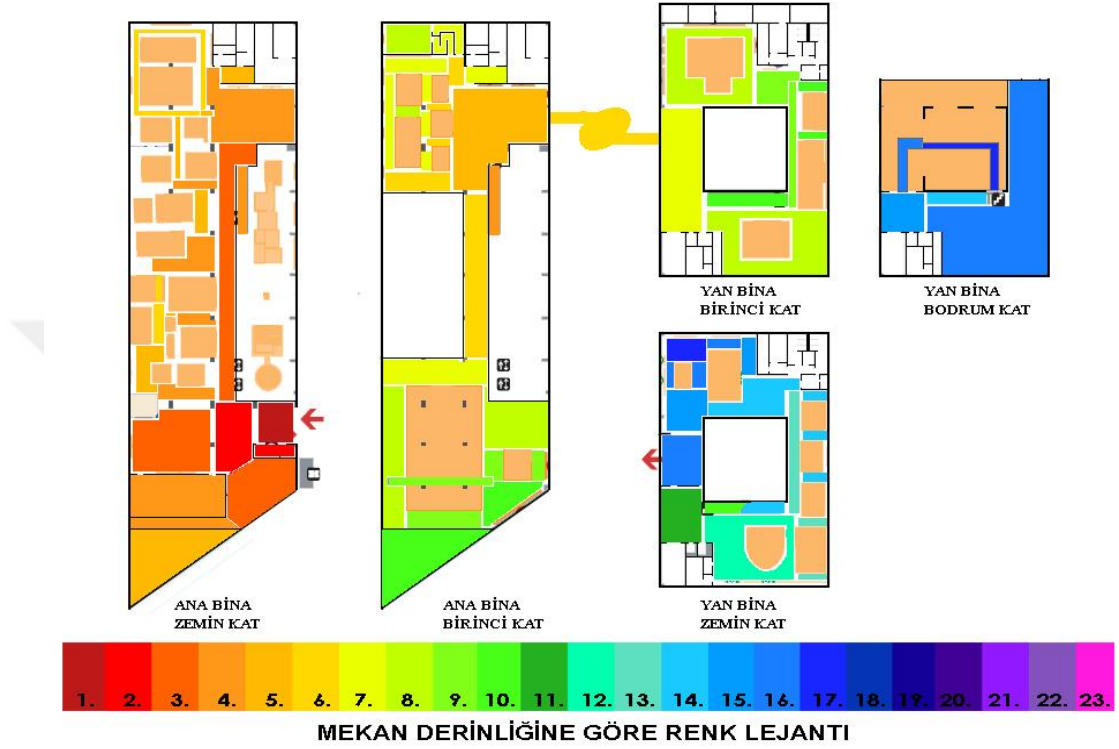
RA değeri, hesaplanan ortalama derinlikten 1 çıkarılıp 2 ile çarpılarak elde edilen sonucun mekân sayısının 2 eksiğine bölünmesiyle elde edilmektedir. Buna göre RA değeri $2 (7,03 - 1) / (34 - 2) = 0.376$ sayısı RA'yı vermektedir.

RRA değeri ise RA sayısının Hillier ve Hanson'un 1984 yılında yayınlamış olduğu mekân sayısına denk gelen değere (D) bölünmesiyle elde edilmektedir. Tabloya bakıldığında 34 mekânlı bir yapının D değeri 0.168'dir. Buna göre Zeugma Müzesi'nin RRA değeri $0.376 / 0.168 = 2,24$ bulunmaktadır.

Erişim grafiğine göre Gamma Analizi yapılarak gamma değeri hesaplanabilmektedir. Gamma değeri $37 / 3 (34 - 2) = 0,385$ bulunmaktadır. Buna göre yapı içerisinde mekânlar arası geçişin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

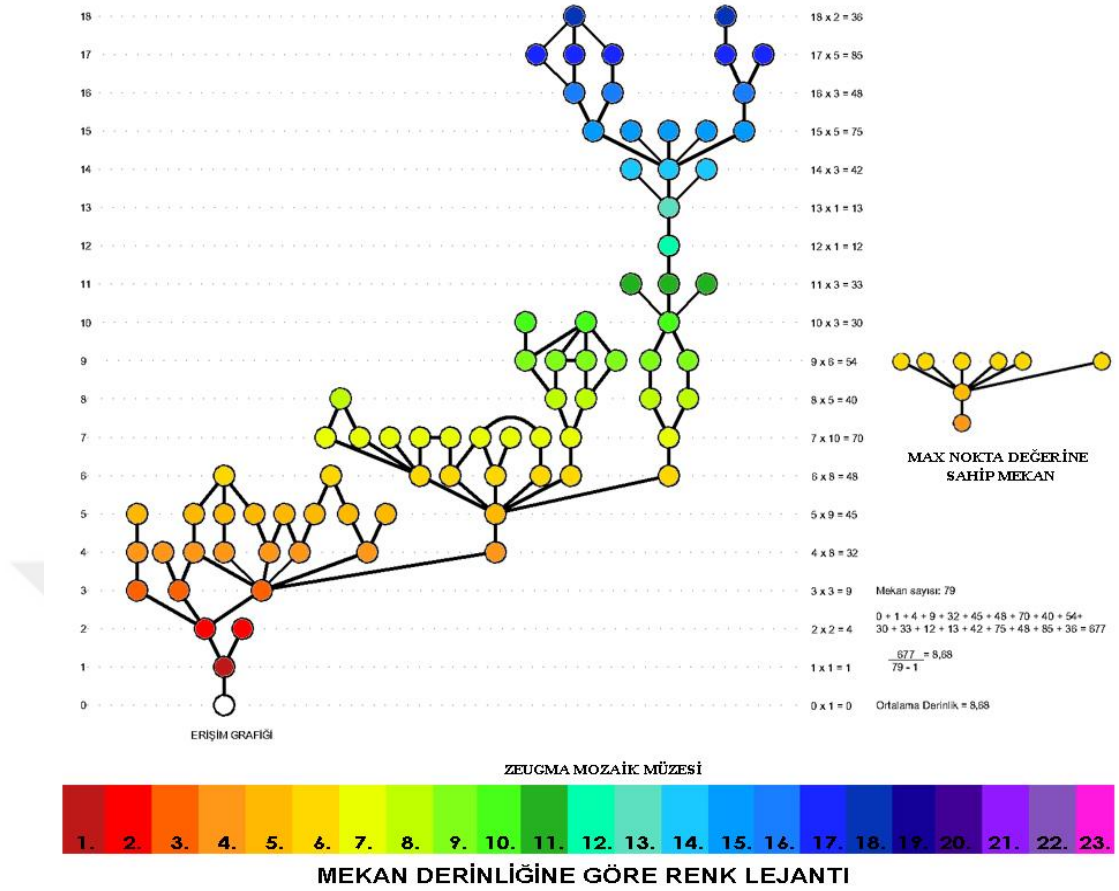
Eserlerin sergilenme biçimleri mevcut mekânda yeni dolaşım alanları yaratmaktadır. Müzede mozaiklerin zeminde sergilenmesi nedeniyle mozaikler arasında yollar

oluşturularak eserlerin net şekilde görülmesi sağlanmıştır. Bu durum duvar olmasa da bir sınırlayıcı eleman oluşmasına ve yeni mekânlar oluşmasına neden olmaktadır. Şekil 4.9’da gösterilen plan üzerinde mekânlar derinliklerine göre renklendirilmiştir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 Zeugma Müzesi eserlerle oluşturulan mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Şekil 4.10’da gösterilen grafikte eserlerin sergilenme biçimleri sonucu oluşan mekân kurgusunun erişim grafiği çizilmiştir. Eserlerin sergilendiği yapıda toplamda 79 mekân bulunmaktadır. Bu mekânların 21 tanesi terminal mekân, 58 tanesi ise geçiş mekânı olarak kullanılmaktadır. Grafiğe göre en derin mekân derinliği 18 olarak elde edilmiştir. Ortalama derinlik ise $677 / (79 - 1) = 8,68$ olarak hesaplanmıştır. Maksimum nokta değeri 7’dir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 Zeugma Mozaik Müzesinin eserlerle oluşturulan mekân kurgusu erişim grafiği

Çizilen erişim grafiği sonucu entegrasyon ölçümlerinden RA ve RRA değerleri hesaplanmaktadır. Buna göre RA değeri $2 (8,68 - 1) / (79 - 2) = 0,199$ bulunmuştur. Hillier ve Hanson'ın tablosuna göre 79 mekânlı bir yapının D değeri 0,099'dur. Buna göre RRA değeri $0,199 / 0,099 = 2,01$ olarak hesaplanmıştır. Gamma değeri $94 / 3 (79 - 2) = 0,011$ olarak bulunmuştur (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 Zeugma Müzesi erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Zeugma Müzesi (esersiz)	34	9 (%26)	25 (%74)	15	7,03	6	0,376	2,24	0,385
Zeugma Müzesi (eserli)	79	21 (%26)	58 (%74)	18	8,68	7	0,199	2,01	0,011

ms: mekân sayısı **tms:** terminal mekân sayısı **gms:** geçiş mekân sayısı **edms:** en derin mekân derinliği
doi: tüm mekânların ortalama derinliği **maxnd:** maksimum nokta değeri

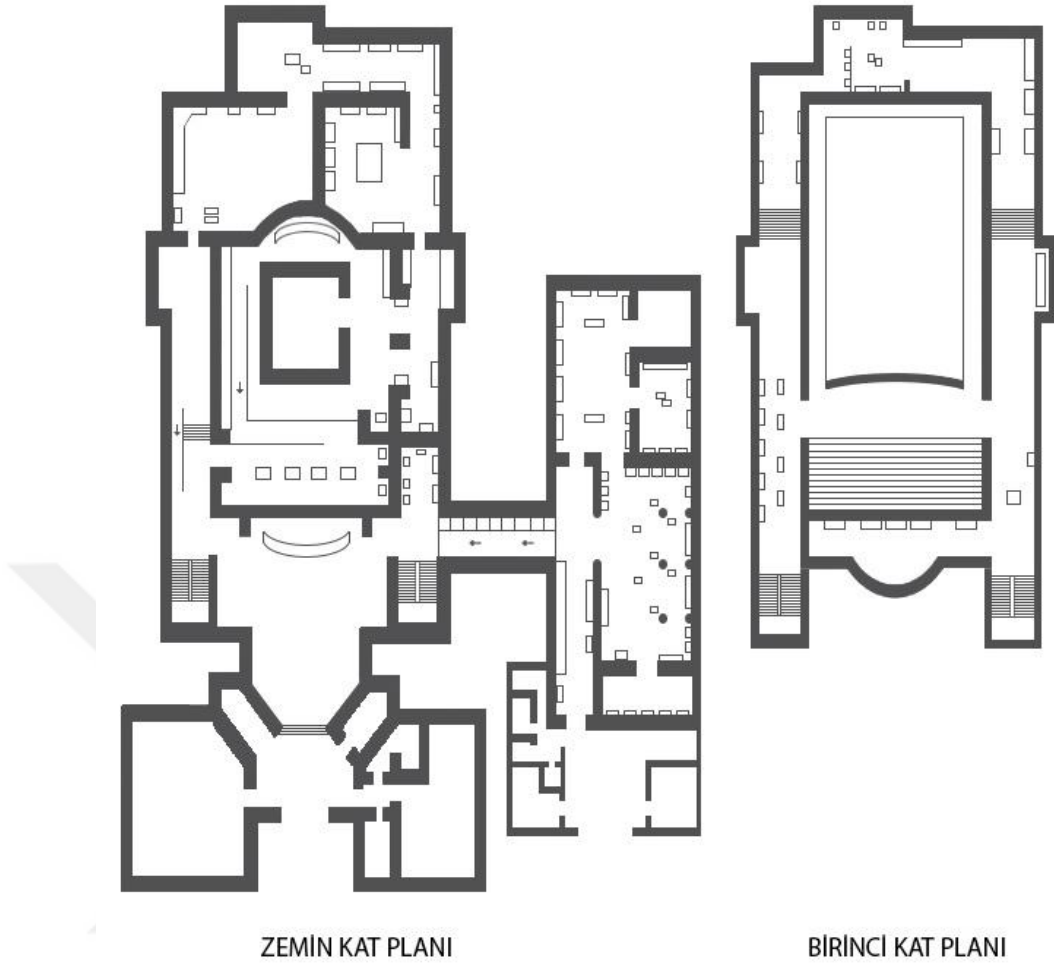
Tabloya göre yapı 34 mekânlı iken eserlerle mekân sayısı 79 çıkmıştır. Bu durum en derin mekân derinliğini 15'den 18'e çıkararak kullanıcının daha fazla mekân değiştirdiği anlamına gelmektedir. Ortalama derinlik 7,03'den 8,68 çıkmaktadır.

Eserler olmadan hesaplanan 7,03 ortalama derinliği, yapının planı üzerinde bakıldığında yan bina birinci katta bulunan mekânların bu derinliğe denk geldiği gör÷lmektedir. Eserlerin sergilenmesiyle 8,68 çıkan ortalama derinlik plan üzerinde yan bina birinci kata denk gelmesiyle beraber ana bina birinci katta da bu derinlikte bulunan mekânlar yer almaktadır. Nokta değeri ise bir mekândan kaç mekâna geçilebildiğini göstermektedir. Eserlerin eklenmesiyle maksimum nokta değeri 6'dan 7'ye çıkmıştır. Maksimum nokta değerinin bulunduğu mekân her iki durumda da ana bina birinci katta bulunan ve zemin kata ve yan binaya geçişleri sağlayan hol olmuştur.

RA ve RRA değerlerinin her ikisinin de düştüğu gör÷lmektedir. RA değeri 0,376'dan 0,199'a düşerek daha simetrik özellik göstermiştir. RRA değerinin 1'in üzerinde olması daha ayırık bir plana sahip olduğunu göstermektedir. Eserlerin sergilenmesiyle bütünleşme özelliğine yaklaşırsa da hala ayırık plan özelliği göstermektedir. Ayırık planlarda kullanıcı bir mekândan diğerine daha uzun sürede ulaşabilmektedir. Gamma değerinin 0,385'den 0,011'e düşmesi eserlerin sergilenmesiyle yapı içerisinde mekânlar arası geçişin azaldığı anlaşılmaktadır.

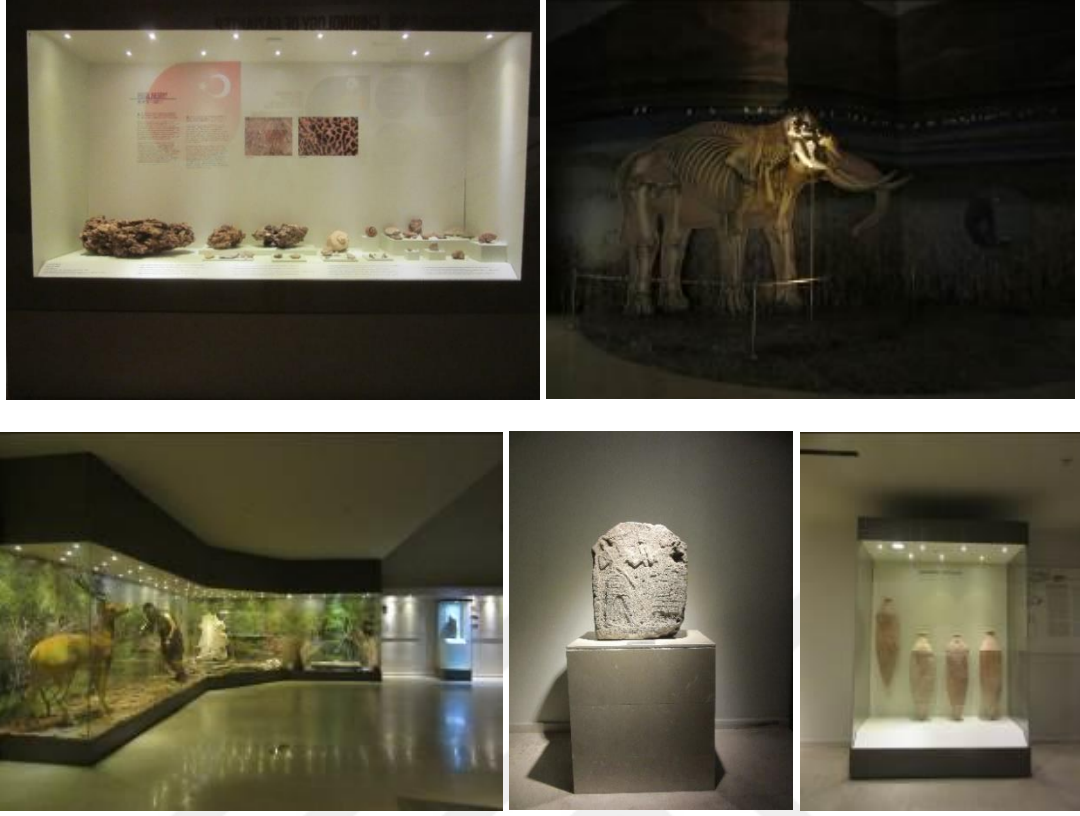
4.1.2 Gaziantep Arkeoloji Müzesi değlendirmesi

Gaziantep Arkeoloji Müzesi, cumhuriyet döneminin ilk arkeologlarından Sabahat Göğüş tarafından kurulmuş ve Halkevi'nde hizmete başlamıştır. Gaziantep ili ve çevresindeki alanlarda yapılan arkeolojik çalışmalar sonucu elde edilen buluntuların sergilenmektedir. Halkevi'nin ardından eserler Nuri Mehmet Paşa Camii'ne taşınmış 1969 yılında mevcut Arkeoloji Müzesinin inşaatının bitmesiyle Arkeoloji Müzesi'ne geçilmiştir. 3500 m² teşhir alanına sahip olan müzede 1752 adet eser sergilenmektedir (Arkeoloji Müzesi, 2021; Gaziantep Arkeoloji Müzesi, 2021) (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 Gaziantep Arkeoloji Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu

2 kattan oluşan müzeni zemin katında Jeolojik Dönem fosil ve kayaçları ile Gaziantep'in Doğa Tarihi ve Alt Paleolitik döneminin özelliklerine ait eserler sergilenmektedir. Bu kısımda nesli tükenmiş olan Maraş Fili'nin eldeki iskeletleri de yer almaktadır. Paleolitik Dönem ünitesinin hemen ardından Neolitik Dönem'e ait taş heykel sergisi yer almaktadır. Gaziantep'in Kalkolitik ve Eski Tunç Çağı eserlerinin yer aldığı bölümde Şaraga, Sakçagözü, Gedikli, Tilmen, Zincirli ve Sam arkeolojik alanlarından elde edilen buluntular sergilenmektedir (Gaziantep Arkeoloji Müzesi, 2021) (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 Gaziantep Arkeoloji Müzesi’nde Geç Hitit dönemine kadar sergilenen eserler

Geç Hitit Dönemi buluntuları ve Karkamış Antik Kenti’nden elde edilen eserler burada yer almaktadır. Bu döneme ait saray yapısı Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde bulunan ortostatların birebir aynısı yapılarak sergilenmektedir. Ek olarak Bit Hilani plan tipi olarak bilinen çıkış noktası Anadolu olan ve çevresinde kamusal mimarlıkta yaygın olarak kullanılan mimari anlayışın özellikleri sergilenmektedir (Gaziantep Arkeoloji Müzesi, 2021) (Şekil 4.13).

Şekil 4.13 Gaziantep Arkeoloji Müzesi’nde Geç Hitit döneminden Hellenistik ve Roma Dönemine kadar sergilenen eserler

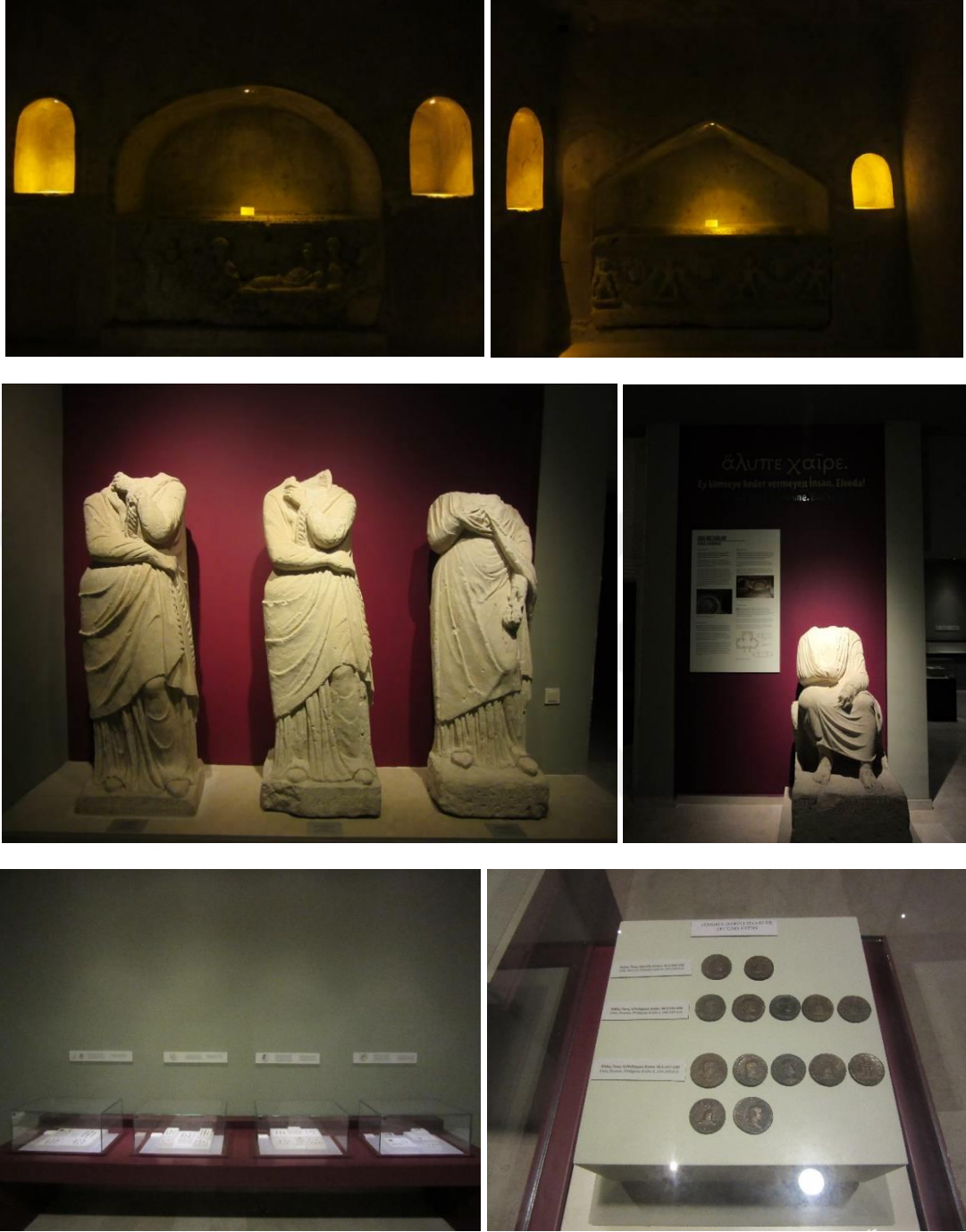

Şekil 4.13 (Devam)

Zemin katın bir bölümünde arkeolojik kazılardan elde edilen Hellenistik ve Roma Dönemi'nin buluntuları, kireç taşından yapılmış heykeller, mezar stelleri, Roma Dönemi'ne ait bir aile mezar odası sergilenmektedir. Zeugma Antik Kenti kazılarında bulunan, Zeugma kil mühür baskılarının bir bölümü, sikkeler, Gaziantep İslam Dönemi ve Osmanlı Dönemi'nde ele geçen buluntular da burada yer almaktadır (Gaziantep Arkeoloji Müzesi, 2021) (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde Hellenistik ve Roma Dönemine ve Zeugma Antik Kentine ait sergilenen eserler

Şekil 4.14 (Devam)

Müzenin birinci katında, Anadolu uygarlıkları, damga ve silindir mühürler, Dülük Antik Kenti ve taş eserler, Demir Çağı, Pers Dönemi, Kommagene Krallığı ve takılar yer almaktadır (Gaziantep Arkeoloji Müzesi, 2021) (Şekil 4.15).

Şekil 4.15 Gaziantep Arkeoloji Müzesi Birinci katta sergilenen eserler

Şekil 4.15 (Devam)

Gaziantep Arkeoloji Müzesi’nde sergilenen eserler genellikle duvarlarda oluşturulan niş alanlarına veya cam fanus içerisinde sergilenmektedir. Eserler yapının mekân kurgusunda değişikliğe neden olduğundan müzenin mekân sentaksı analizinde eserler dikkate alınarak ve alınmayarak mekânlar arasındaki ilişki belirtilmiştir (Şekil 4.16).

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

GAZİANTEP ARKEOLOJİ MÜZESİ

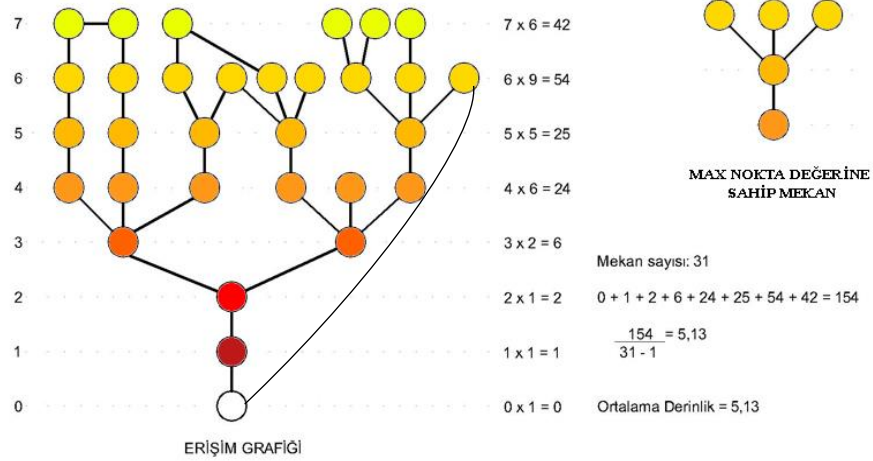

MEKAN DERİNLİĞİNE GÖRE RENK LEJANTI

Şekil 4.16 Gaziantep Arkeoloji Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Yapının mekân kurgusu sergilenen eserler dikkate alınmadan çizilmiştir. Yapıda toplamda 33 mekân bulunmakta ve bu mekânların 7 tanesi terminal mekân, 24 tanesi ise geçiş mekânı olarak kullanılmıştır. Şekil 4.17’de verilen erişim grafiğine göre en

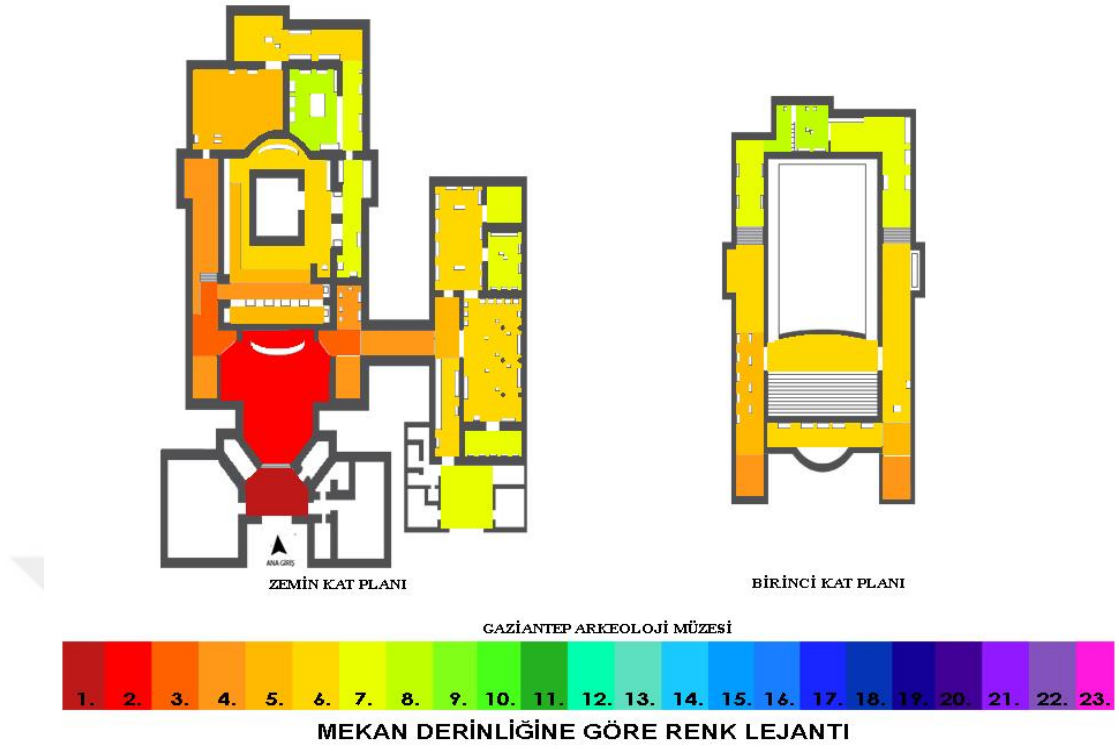
derin mekân derinliği 7, ortalama derinlik $154 / (31 - 1) = 5,13$ olarak bulunmuştur. Bir mekândan en fazla geçilebilecek mekân sayısını belirten maksimum nokta değeri 4 olarak bulunmuştur (Şekil 4.17).

Şekil 4.17 Gaziantep Arkeoloji Müzesinin mekân kurgusu erişim grafiği

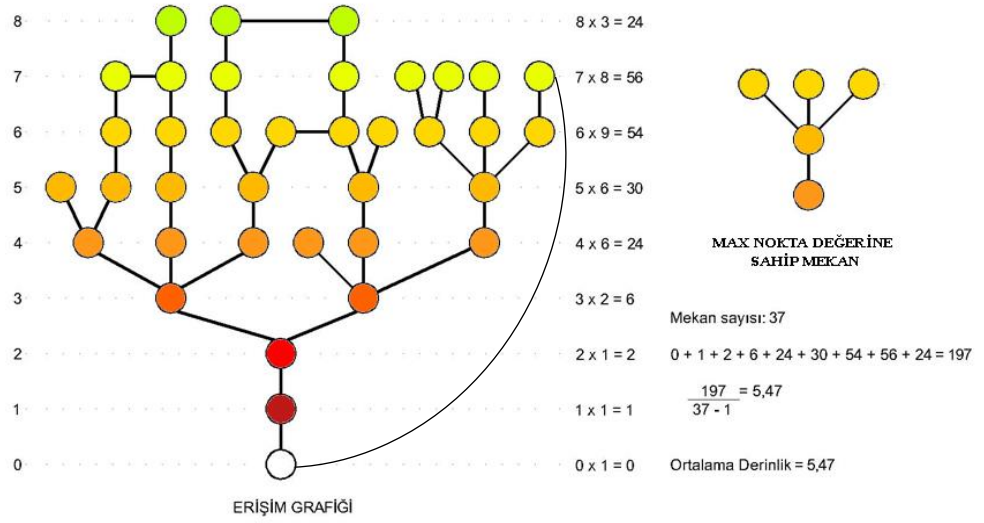
Erişim grafiği sonucunda RA değeri $2 (5,18 - 1) / (31 - 2) = 0,288$ bulunmuştur. Hillier ve Hanson'ın tablosuna göre 31 mekânlı bir yapının D değeri 0,179'dur. Buna göre RRA değeri $0,288 / 0,179 = 1,609$ olarak hesaplanmıştır. Gamma değeri $34 / 3 (31 - 2) = 0,39$ olarak bulunmuştur.

Eserlerin yapı içerisinde sınırlayıcı etki göstermesiyle yapı içerisinde yeni mekânlar oluşmaktadır. Bu nedenle eserler dikkate alınarak mekânların derinliği gösterilmiştir (Şekil 4.18).

Şekil 4.18 Gaziantep Arkeoloji Müzesi eserlerle oluşturulan mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Sergilenen eserler dikkate alınarak yapının mekân kurgusunun erişim grafiği çizildiğinde yapıda toplamda 37 mekân bulunduğu görülmektedir. Bu mekânların 8 tanesi terminal mekân, 29 tanesi ise geçiş mekânı olarak kullanılmıştır. Erişim grafiğine göre en derin mekân derinliği 8 olarak bulunmuştur. Ortalama derinlik $19 / (37 - 1) = 5,47$ ve maksimum nokta değeri 4 olarak bulunmuştur (Şekil 4.19).

Şekil 4.19 Gaziantep Arkeoloji Müzesinin eserlerle oluşturulan mekân kurgusu erişim grafiği

Çizilen erişim grafiği sonucu entegrasyon ölçümlerinden RA ve RRA değerleri hesaplandığında RA değeri $2 (5,47 - 1) / (37 - 2) = 0,255$ bulunmuştur. Hillier ve Hanson'ın tablosuna göre 37 mekânlı bir yapının D değeri 0,160'tır. Buna göre RRA değeri $0,255 / 0,160 = 1,593$ olarak hesaplanmıştır. Gamma değeri $40 / 3 (37 - 2) = 0,381$ olarak bulunmuştur (Tablo 4.2).

Tablo 4.2 Gaziantep Arkeoloji Müzesi erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
G. Arkeoloji Müzesi (esersiz)	31	7 (%22)	24 (%78)	7	5,13	4	0,288	1,609	0,385
G. Arkeoloji Müzesi (eserli)	37	8 (%21)	29 (%79)	8	5,47	4	0,255	1,593	0,381

ms: mekân sayısı **tms:** terminal mekân sayısı **gms:** geçiş mekân sayısı **edms:** en derin mekân derinliği
doi: tüm mekânların ortalama derinliği **maxnd:** maksimum nokta değeri

Tabloya göre yapı 31 mekânlı iken eserlerle mekân sayısı 37 olmuş ve en derin mekân derinliği 7'den 8'e çıkmıştır. Bu durum kullanıcının daha fazla mekân değiştirdiği anlamına gelmektedir. Ortalama derinlik 5,13'ten 5,47'ye çıkmaktadır. Nokta değeri eserli veya esersiz olsun bir mekândan en fazla 4 mekâna geçilebildiğini göstermektedir.

RA, RRA ve gamma değerlerinde büyük bir değişiklik meydana gelmemiştir. Bu durum eserlerin eklenmesinin yapının plan kurgusunda çok fazla etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

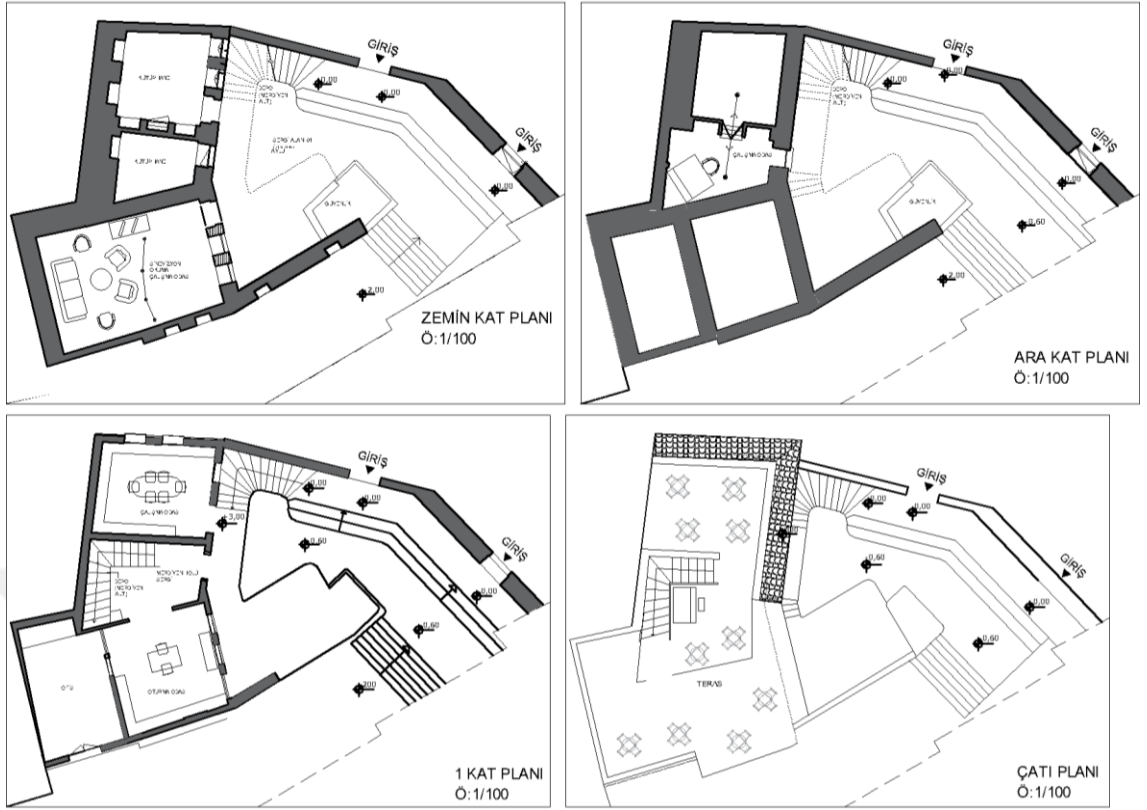
4.2 Etnografya Müzelerine Ait Değerlendirme

Gaziantep’te bulunan

- Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi,
- Bayazhan Kent Müzesi,
- Gaziantep Oyun Ve Oyuncak Müzesi,
- Gaziantep Hamam Müzesi,
- Emine Göğüş Mutfak Müzesi,
- Atatürk Anı Müzesi koleksiyonlarına göre etnografya müzeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

4.2.1 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi değerlendirmesi

Bir Antep evinin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi girişimleriyle yenilenmesi ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı ile Zeynep Göğüş tarafından düzenlenmiştir. Gösterdiği direniş sebebiyle verilen Gazilik unvanının 93. yıl dönümü olan 8 Şubat 2014 yılında hizmete sunulmuştur. Müzede 1961 – 1973 yılları arasında Gaziantep Milletvekili ve Türkiye’nin ilk Turizm ve Tanıtma Bakanı olan Tarihçi-Gazeteci Ali İhsan Göğüş’ün biyografisi sergilenmektedir (Ali İhsan Göğüş, 2021) (Şekil 4.20).

Şekil 4.20 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi mimari planları ve eserlerin konumu

Yapı 3 kattan oluşmaktadır. Giriş katında Ali İhsan Göğüş'ün hayatı hakkında bilgiler verilmektedir. Milletvekilliği ve turizm bakanlığını kapsayan siyasi hayatı, eşi Nezahat Hanım ile tanışması, eşi ve kızı Zeynep Göğüş ile aile hayatı anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra hayatını anlattığı röportajın yer aldığı bir ekran bulunmaktadır. Turizm bakanı olduğu dönemde kaldıkları evde kullanılan salon mobilyaları bir alanda canlandırılmış ve Ali İhsan Göğüş ile Nezahat Göğüş'ün elbiseleri yer almaktadır. Nezahat ve Zeynep Göğüş'ün Türkiye'nin birçok yerinden topladıkları 19 ve 20. yy'lara ait Oyalı Yemeni Koleksiyonu sergilenmektedir (Ali İhsan Göğüş, 2021) (Şekil 4.21).

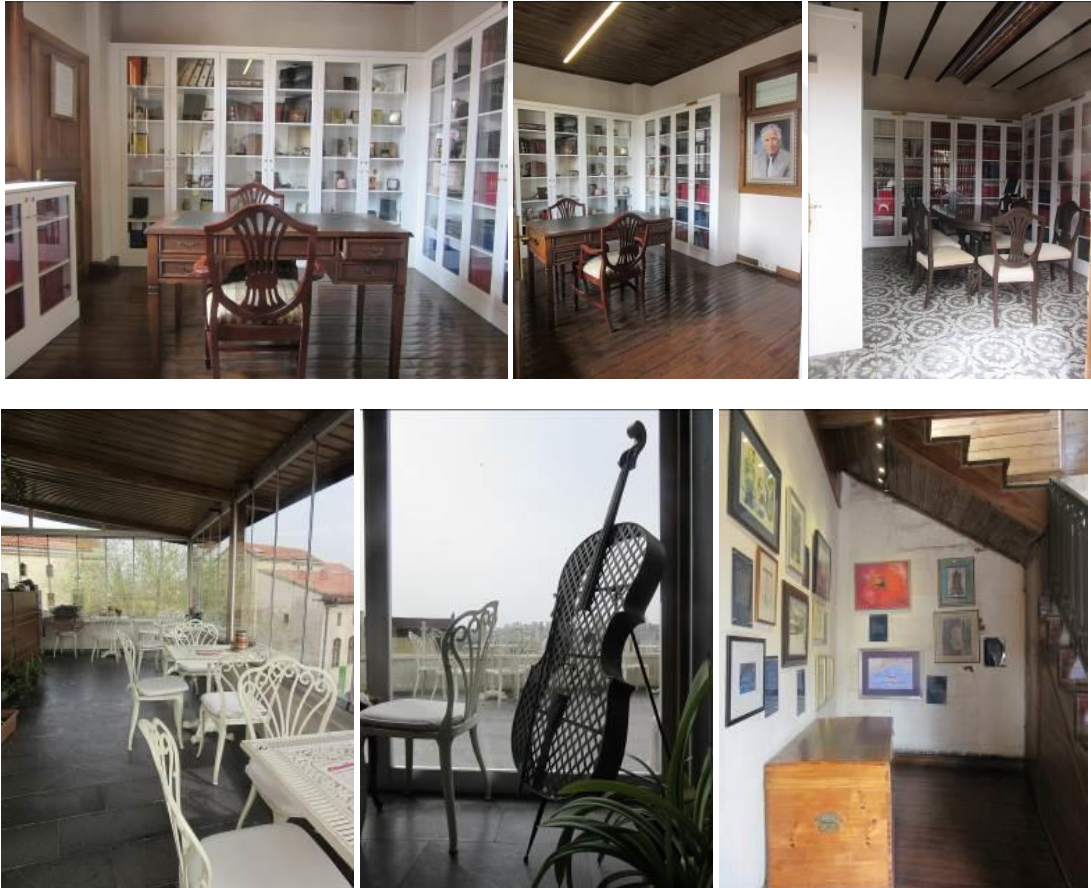

Şekil 4.21 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi'nde sergilenen eserler

Şekil 4.21 (Devam)

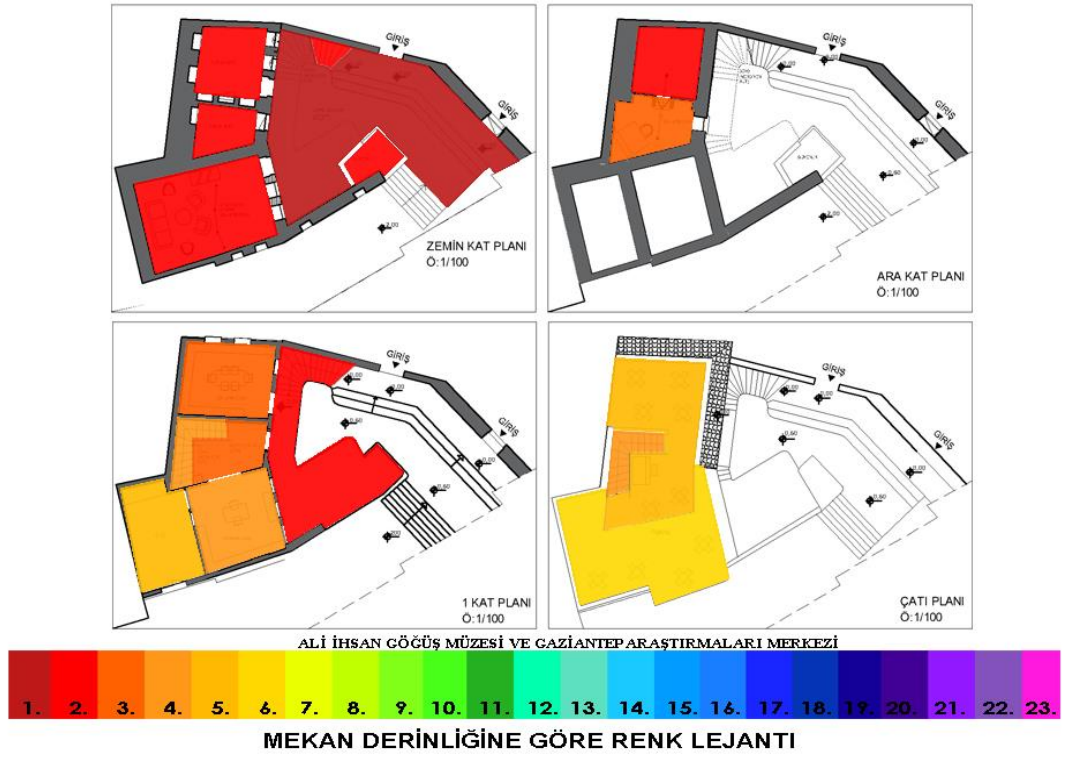
Birinci katta Göğüş’ün kendi kitaplarının bulunduğu Gaziantep Araştırmaları Merkezi ile Nezahat ve Zeynep Göğüş’e ait Kadın Sanatçılar Özel Koleksiyonu’ndan çeşitli tablolar, araştırmacıların çalışmalarını yürütecekleri bir mekân ve içerisinde Ali İhsan Göğüş’ün aldığı plaketler, bakanlık dönemine ait özel dosyalar, plak koleksiyonları ve çeşitli özel eşyalar bulunmaktadır. Çatı katında ‘Piyano Kafe’ bulunmaktadır. Burada Göğüş’e ait piyano yer almaktadır (Ali İhsan Göğüş, 2021) (Şekil 4.22).

Şekil 4.22 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi Birinci katta bulunan eserler ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi

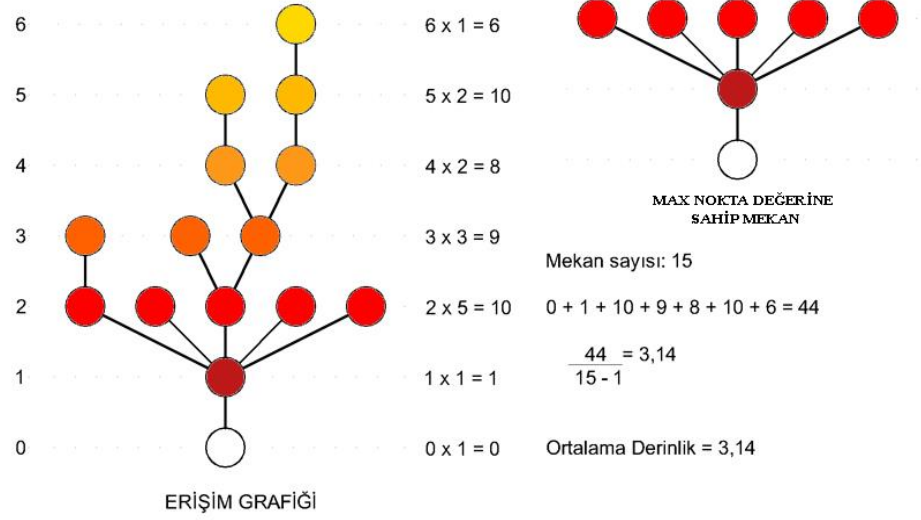
Restore edilip müze işlevi kazandırılan yapıda eserlerin sergileniş biçimi yeni mekânlar oluşturmamış mevcut mekân düzenini takip etmiştir. Bu nedenle eserlerin

sergileniş biçimi çizilen erişim grafiğini etkilememiştir. Şekil 4.23’de eserler dikkate alınmadan mekânlar derinliklerine göre renklendirilmiştir (Şekil 4.23).

Şekil 4.23 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Mekânlar arasındaki ilişkiyi gösteren erişim grafiği çizilmiştir. Yapıda toplamda 15 mekân bulunmakta olup 7’si terminal mekân, 8’i ise geçiş mekânı olarak kullanılmaktadır. En derin mekân derinliği 6, ortalama derinlik $44 / (15 - 1) = 3,14$ ve maksimum nokta değeri ise 6 olarak bulunmuştur (Şekil 4.24).

Şekil 4.24 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi mekan kurgusu erişim grafiği

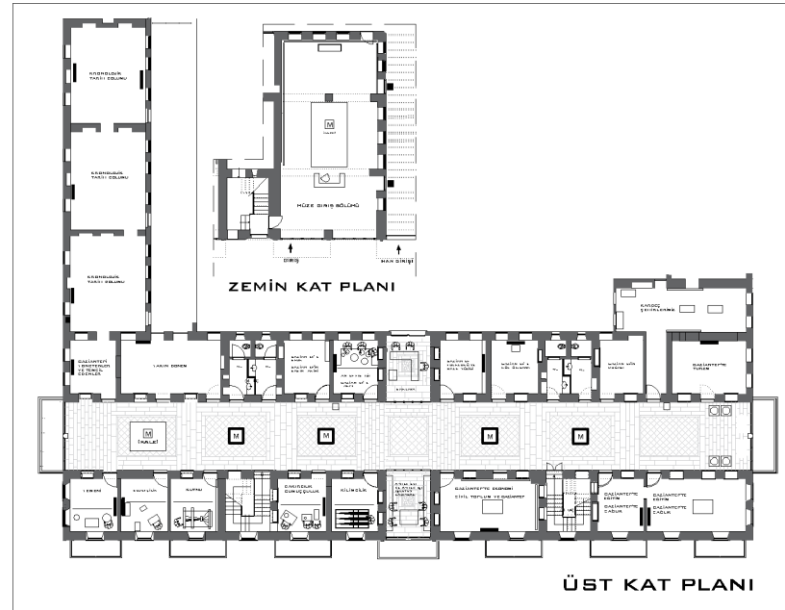
Hesaplamalar sonucunda RA değeri $2 (3,14 - 1) / (15 - 2) = 0,329$, 15 mekânlı bir yapının D değeri 0,259 olduğundan RRA değeri ise $0,329 / 0,259 = 1,27$ bulunmuştur. Bu durumda yapının ayırık plan özelliği gösterdiği söylenebilmektedir. Gamma değeri $14 / 3 (15 - 2) = 0,359$ bulunmaktadır (Tablo 4.3).

Tablo 4.3 Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi Erişim Grafiği sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Ali İhsan Göğüş Müzesi ve GAM	15	7 (%46)	8 (%54)	6	3,14	6	0,329	1,27	0,359
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

4.2.2 Bayazhan Kent Müzesi değerlendirmesi

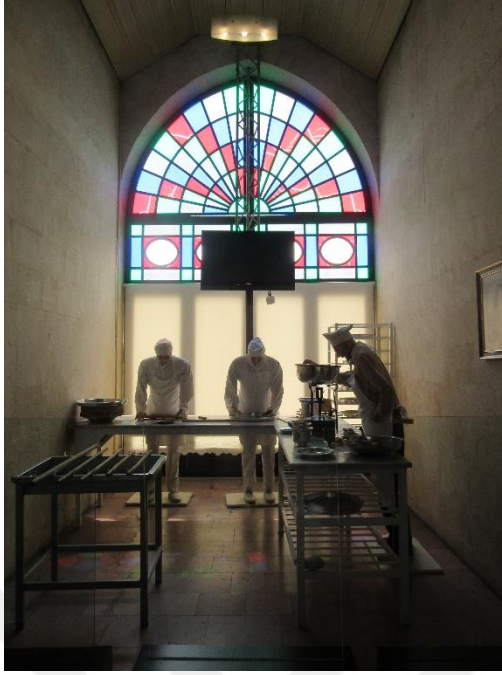
1909 yılında inşa edilen Bayazhan, tütün tüccarı Bayaz Ahmet Efendi tarafından yapılmıştır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, kent kültürünü tanıtmak için bir bölümünü müze haline getirmiş ve 2009 yılında kullanıma açmıştır (Şekil 4.25).

Eski yıllarda han olarak kullanılan yapı bünyesinde sergi mekânları ile beraber restoran ve kafe de bulundurmaktadır. Bayazhan Kent Müzesi, hanın bir bölümünü kapsayan ve ön kısmında farklı bir girişle girilen bir alanda bulunmaktadır. Kentin tarihi, turistik yerleri, doğal güzellikleri, ekonomisi, el sanatları ve mutfak kültürü hakkında bilgiler verilmektedir (Şekil 4.26).

Müzedeki kutnu, sedef, bakır işletmeciliği gibi kentin yöresel el sanatları mankenlerce sergilenmektedir. Bunun yanı sıra kentin tarihini anlatan, kardeş şehirleri ve kentte bulunan önemli mimari yapıların yer aldığı teşhir alanları yer almaktadır (Şekil 4.27).

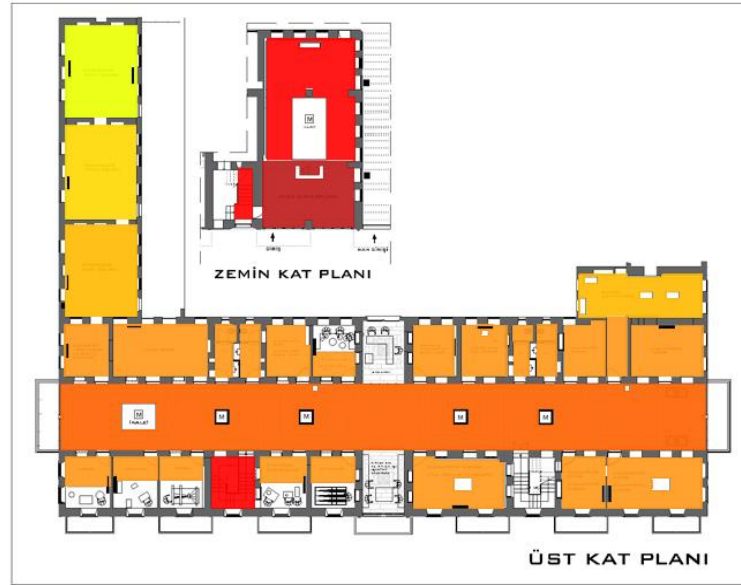

Şekil 4.27 Bayazhan Kent Müzesi sergilenen eserler

Şekil 4.27 (Devam)

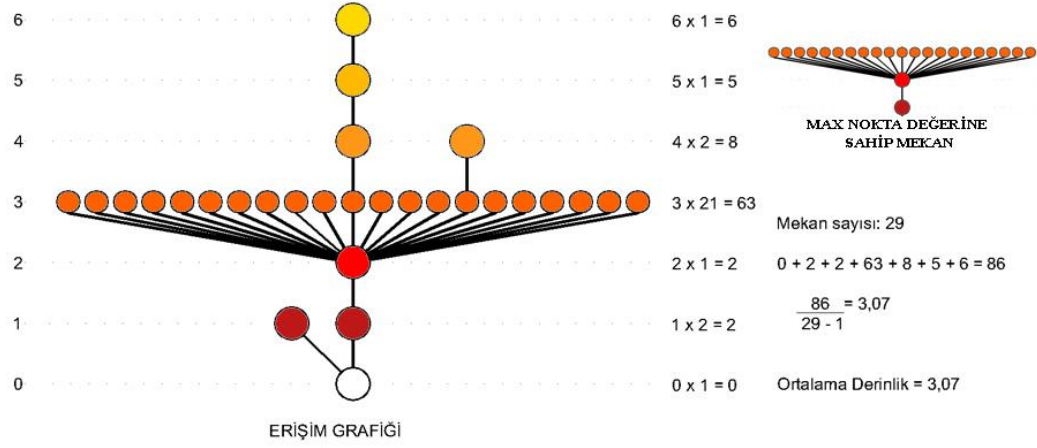
Geçmişte han olarak kullanılan yapının bir kısmı kent müzesi olarak kullanılmaktadır. Müzede bulunan eserler pano, maket veya canlandırma şeklinde sergilenmektedir. Yapının mekân konfigürasyonu eserlerle değişmemektedir. Bu nedenle eserler dikkate alınmadan Şekil 4.28’de mekânlar derinliklerine göre renklendirilmiştir (Şekil 4.28).

Şekil 4.28 Bayazhan Kent Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Bayazhan Kent Müzesi’nin erişim grafiği Şekil 4.28’de verilen kat planına göre çizilmiştir. Yapının müze olarak kullanılan kısmında toplamda 29 mekân bulunmaktadır. Bunların 22 tanesi terminal mekân, kalan 7 tanesi ise geçiş mekânı olarak kullanılmaktadır. En derin mekân derinliği 6, ortalama derinlik ise $86 / (29 - 1)$

= 3,07 bulunmaktadır. Koridor niteliği taşıyan alanın 22 mekâna geçişi sağlaması nedeniyle maksimum nokta değeri 22 olmaktadır (Şekil 4.29).

Şekil 4.29 Bayazhan Kent Müzesi mekân kurgusu erişim grafiği

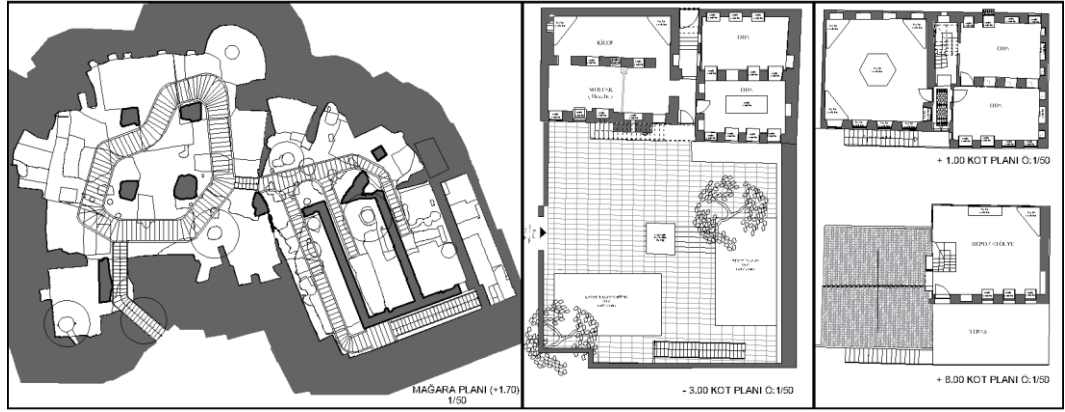
Entegrasyon ölçümleri sonucu elde edilen RA değeri $2 (3,07 - 1) / (29 - 2) = 0,153$ bulunmuştur. Tabloya göre 29 mekânlı bir yapının D değeri 0,184 olduğundan RRA değeri $0,153 / 0,184 = 0,831$ bulunmaktadır. RRA değeri 1'den küçük olduğundan dolayı yapı bütünleşme özelliği göstermektedir. Gamma değeri ise $28 / 3 (29 - 2) = 0,346$ 'dır (Tablo 4.4).

Tablo 4.4 Bayazhan Kent Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler

Müzeler	m s	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamma
Bayazhan Kent Müzesi	29	22 (%76)	7 (%24)	6	3,07	22	0.118	0.724	0,346
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

4.2.3 Gaziantep Oyun Ve Oyuncak Müzesi değerlendirmesi

1700'lü yıllardan günümüze oyuncakların örneklerinin sergilendiği Gaziantep'in Bey mahallesinde bulunan bir Antep evinin yenilenmesiyle 2013 yılında kullanıma sunulmuştur. Türkiye'nin 4. Oyun ve Oyuncak Müzesi olma özelliği taşımaktadır (Şekil 4.30).

Şekil 4.30 Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu

Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi’nde Sunay Akın’ın küratörlüğünde 1700 – 1990 yılları arasında elde veya fabrikada üretilen oyuncaklar bulunmaktadır. Müze içerisinde toplamda 8 galeri bulunmaktadır ve çizgi film, sinema ve masal karakterlerinin bulunduğu 700’e yakın oyuncak da sergilenmektedir (Şekil 4.31).

Şekil 4.31 Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi sergilenen eserler

Şekil 4.31 (Devam)

Tek avlulu bir yapıdan oluşan Oyun ve oyuncak Müzesi, 8 ayrı galerisi dışında iki katlı mağara, çocuklar için etkinlikler düzenlenen bölüm ve çocuk atölyeleri bulunmaktadır. Mağarada 24 ülkenin yöresel kıyafetleri giydirilmiş maket çocuklar ve o ülkelerin mimari eserleri yer almaktadır (Şekil 4.32).

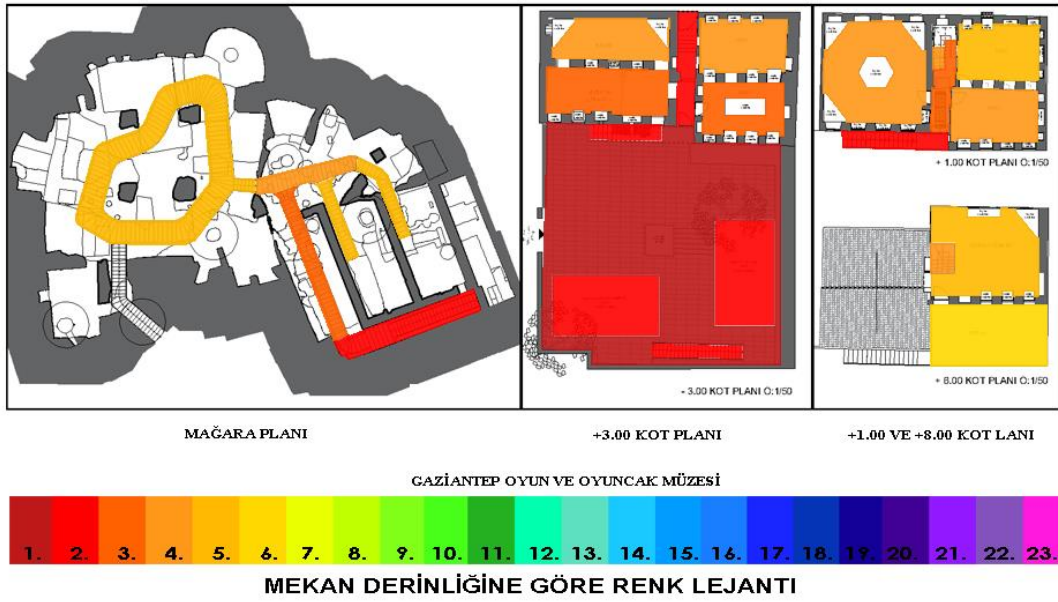

Şekil 4.32 Oyun ve Oyuncak Müzesi sanat tasarım atölyesi ve mağarada sergilenen eserler

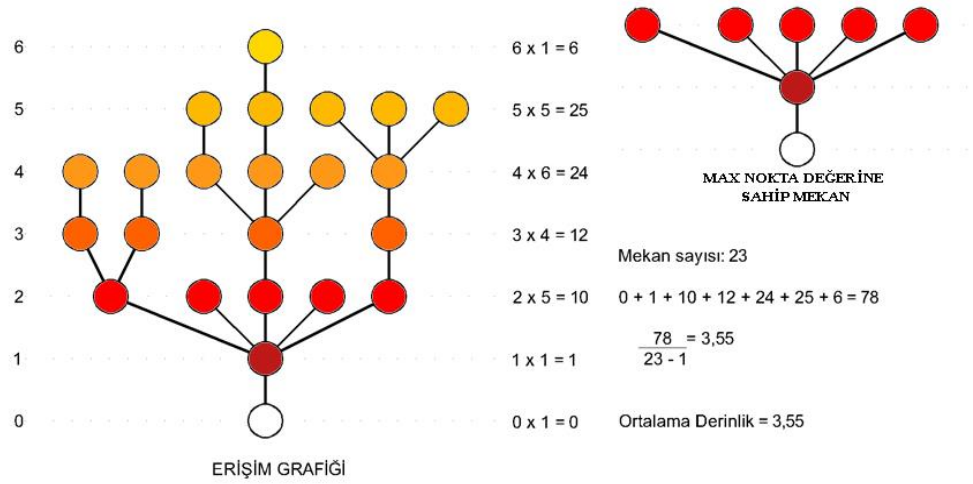
Şekil 4.32 (Devam)

3 kat ve bir mağaradan oluşan yapıda eserler yapının erişim grafiğinde değişikliğe neden olmamaktadır. Yapının mekânların derinliklerine renklendirilmesi Şekil 4.33’de verilmiştir (Şekil 4.33).

Şekil 4.33 Oyun ve Oyuncak Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Bir Antep evi ve altında bulunan mağaranın yenilenmesi sonucu müze işlevi kazanan yapıda 23 mekân bulunmaktadır. Bu mekânların 10 tanesi terminal mekân, 13 tanesi ise geçiş mekânı olarak kullanılmaktadır. En derin mekân derinliği 6, ortalama derinlik ise $78 / (23 - 1) = 3,55$ olarak hesaplanmıştır. Maksimum nokta değeri 6 olarak bulunmuştur (Şekil 4.34).

Şekil 4.34 Oyun ve Oyuncak Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği

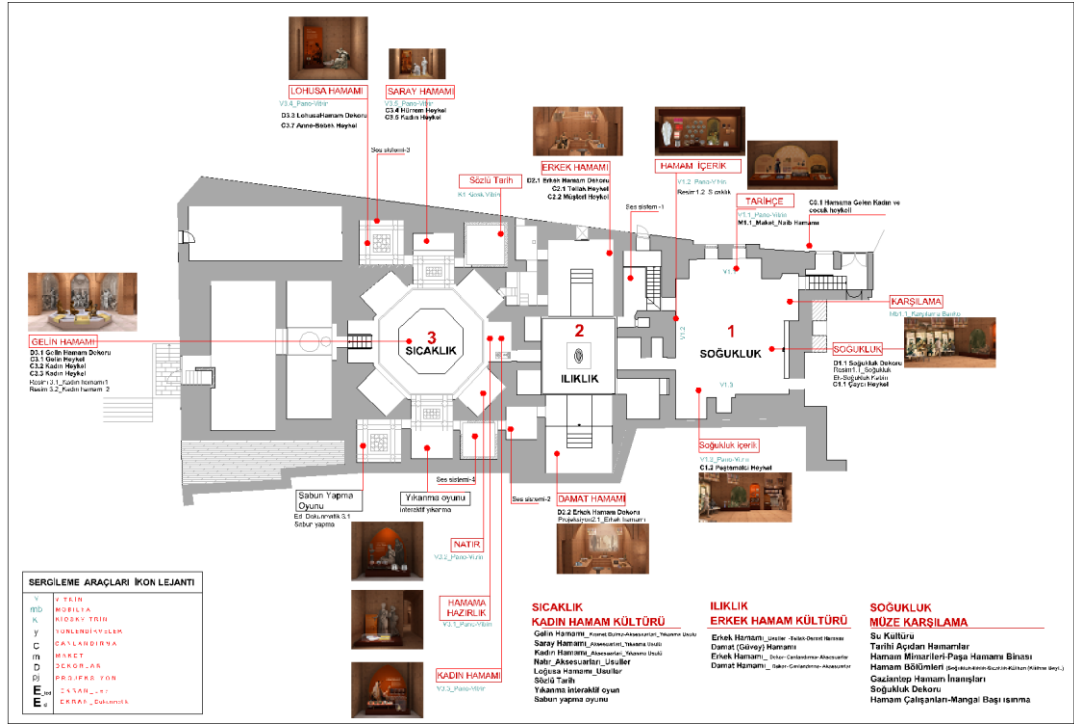
Erişim grafiğine göre RA değeri $2 (3,55 - 1) / (23 - 2) = 0,243$, tabloya göre D değeri 0,209 ve RRA değeri $0,243 / 0,209 = 1,162$ olarak hesaplanmıştır. 1’den büyük olan RRA değeri yapının ayırık özellik gösterdiğini belirtmektedir. Yapı içerisindeki devamlılığın ölçülmesinde kullanılan gamma değeri $22 / 3 (23 - 2) = 0,349$ olarak bulunmuştur (Tablo 4.5).

Tablo 4.5 Oyun ve Oyuncak Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler

Müzele r	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamma
Oyun ve Oyunca k Müzesi	23	10 (%43)	13 (%57)	6	3,55	6	0,243	1,162	0,349
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

4.2.4 Gaziantep Hamam Müzesi değerlendirmesi

Vakfiyesine göre 1577 yılında Lala Mustafa Paşa tarafından yapılan külliye'nin hamam bölümü olarak hizmet veren yapı, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından 2015 yılında restore edilerek müze olarak hizmete sunulmuştur. Osmanlı hamam mimarisi ve kültürünün örneklerinden olan yapıda hamam kültürü yaşatılmaya çalışılmaktadır. Yapıda mekânlar ısı değişimine ve mahremiyete göre konumlandırılmıştır. (Şekil 4.35).

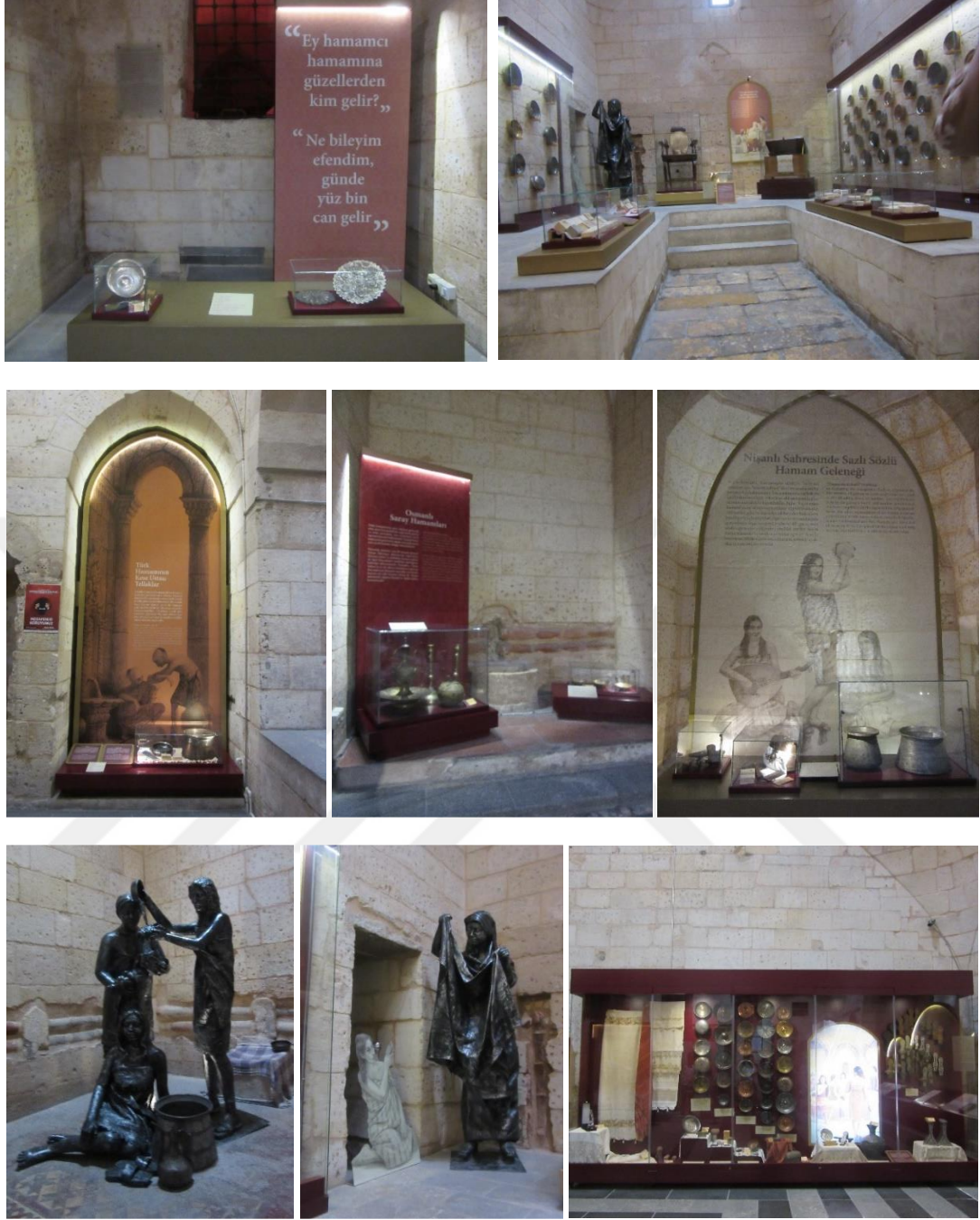

Şekil 4.35 Hamam Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu

Müze Haluk Perk'in yapmış olduğu koleksiyondan alınan hamam araç ve gereçleri, hamam adetleri, balmumu heykeller ve maketlerle soğukluk, ılıkılık, sıcaklık, gulleytin bölümleri canlandırılmıştır. Bunun yanı sıra müze şamşırak ve sabun atölyeleri bulunmaktadır (Şekil 4.36).

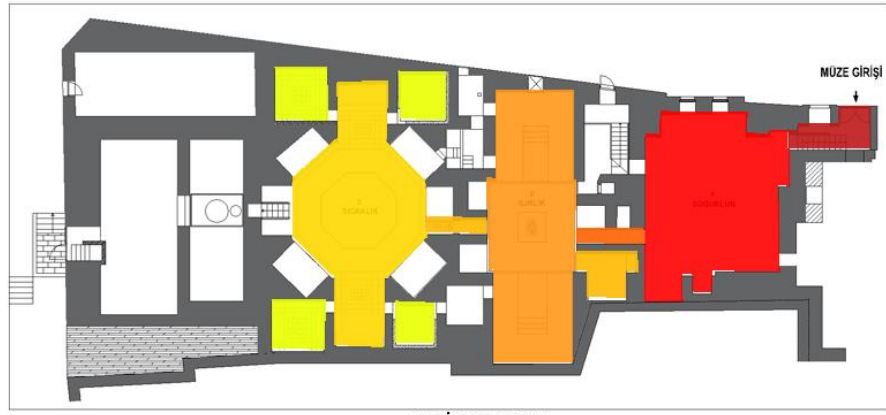

Şekil 4.36 Gaziantep Hamam Müzesi sergilenen eserler

Şekil 4.36 (Devam)

Hamam kültürünün sergilendiği yapı soğukluk, ılıkılık ve sıcaklık olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bölümlerde pano ve maketlerle eserler sergilenmektedir. Bölümlerde sergilenen eserler yeni mekânlar oluşturduğundan eserler hem dikkate alınarak hem de göz ardı edilerek değerlendirme yapılmıştır. İlk olarak eserler dikkate alınmadan mekân derinliğine göre planda renklendirme yapılmıştır (Şekil 4.37).

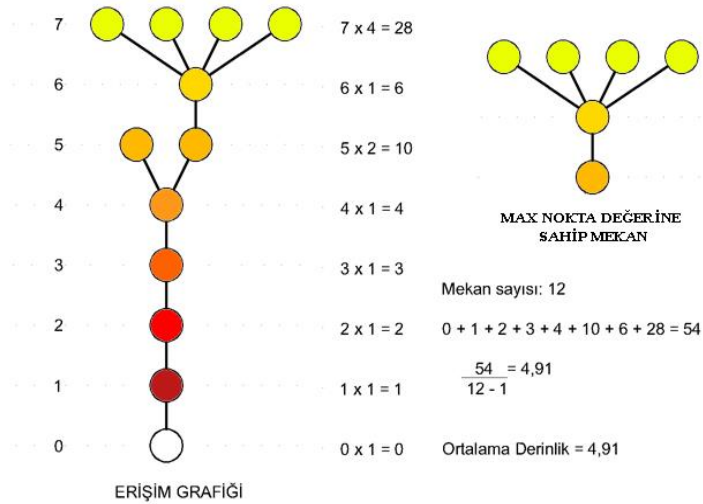

ZEMİN KAT PLANI

Şekil 4.37 Hamam Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

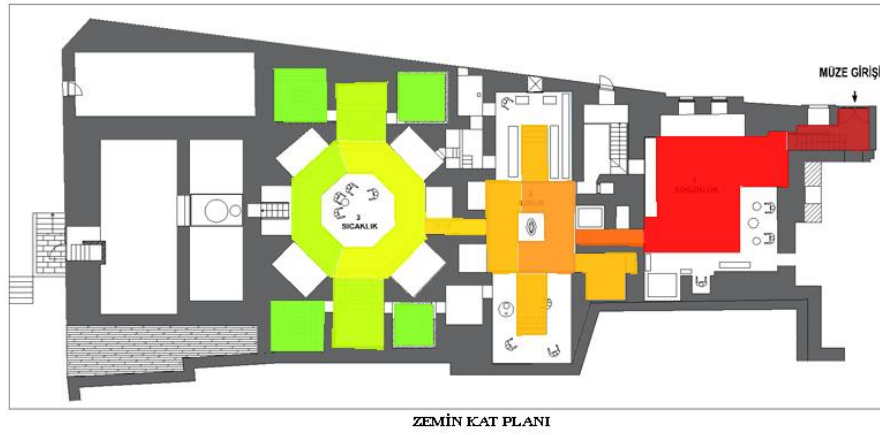
Toplamda 12 mekâna sahip yapının erişim grafiği Şekil 4.38’de gösterildiği gibi çizilmiştir. Yapıdaki mekânların 5’i terminal mekân, 7’si geçiş mekânı özellik göstermektedir. En derin mekân derinliği 7, ortalama derinlik $54 / (12 - 1) = 4,91$, maksimum nokta değeri ise 5 olarak bulunmuştur (Şekil 4.38).

Şekil 4.38 Hamam Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği

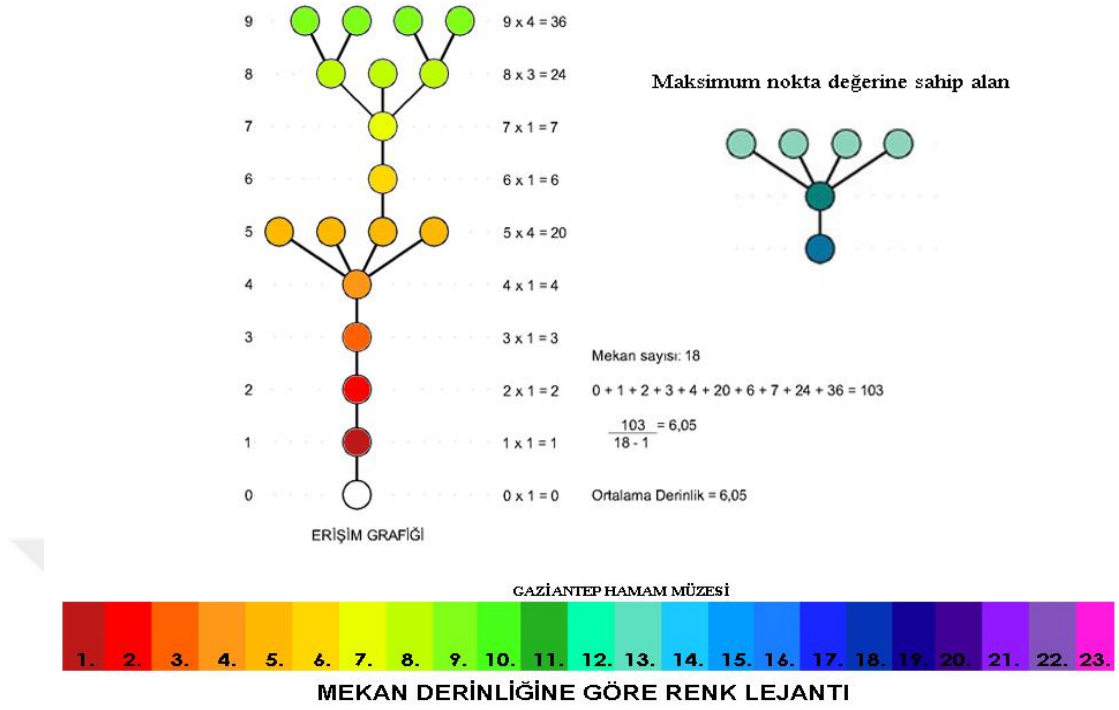
Çizilen erişim grafiğine göre RA değeri $2 (4,91 - 1) / (12 - 2) = 0,782$ bulunmuştur. 12 mekânlı bir yapının D değeri 0,285 olduğundan RRA değeri $0,782 / 0,285 = 2,744$ olarak hesaplanmıştır. Bu durumda yapı ayrıık özellik göstermektedir. Yapının gamma değeri ise $11 / 3 (12 - 2) = 0,366$ olarak bulunmuştur.

Eserler dikkate alınarak yapının mekân derinliğine göre renklendirilmesi Şekil 4.39'da verilmiştir (Şekil 4.39).

Şekil 4.39 Hamam Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Eserler dikkate alındığında yapıda toplam 18 mekân bulunmaktadır. Çizilen erişim grafiğine göre bu mekânların 8 tanesi terminal mekân 10 tanesi ise geçiş mekânı olarak kullanılmaktadır. En derin mekân derinliği 9, ortalama mekân derinliği $103 / (18 - 1) = 6,05$ olarak hesaplanmıştır. Maksimum döngü değeri 5 bulunmuştur (Şekil 4.40).

Çizilen erişim grafiğine göre RA değeri $2 (6,05 - 1) / (18 - 2) = 0,631$, 18 mekânlı bir yapının D değeri 0,237 bulunmuştur. Buna göre RRA değeri $0,631 / 0,237 = 2,664$ olarak hesaplanmıştır. Gamma değeri $17 / 3 (18 - 2) = 0,354$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 4.6).

Tablo 4.6 Hamam Müzesi erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

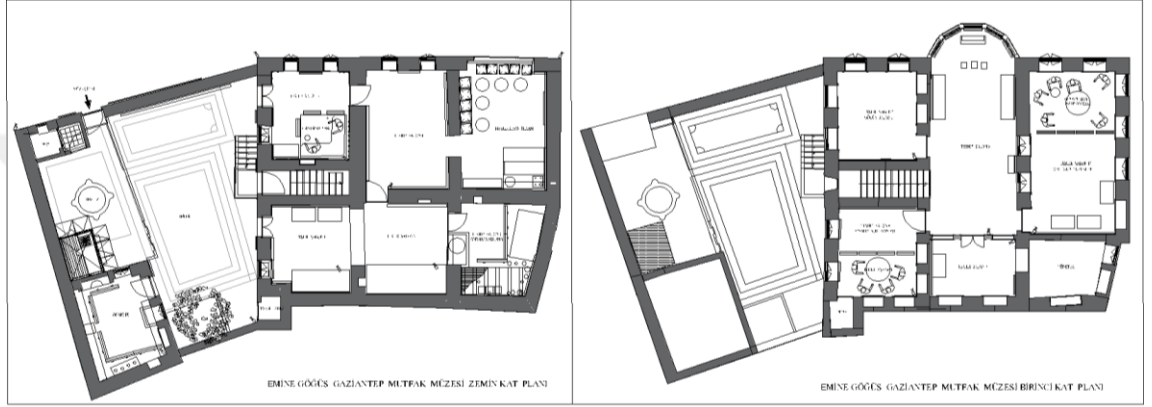
Müzele r	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamma
Hamam Müzesi (esersiz)	12	5 (%41)	7 (%49)	7	4,91	5	0,782	2,744	0,366
Hamam Müzesi (eserli)	18	8 (%44)	10 (%56)	9	6,05	5	0,631	2,664	0,354

ms: mekân sayısı **tms:** terminal mekân sayısı **gms:** geçiş mekân sayısı **edms:** en derin mekân derinliği
doi: tüm mekânların ortalama derinliği **maxnd:** maksimum nokta değeri

Hesaplamalar sonucunda RA ve RRA’da düşüş yaşandığı görülmektedir. Yapı içerisinde eserlerin sergilenmesiyle yapının mekân konfigürasyonu daha simetrik ve bütünleşik bir duruma gelmiştir. Devamlılığı belirten gamma değerinde yaşanan düşüşün etkisinin fazla olmadığı görülmektedir.

4.2.5 Emine Göğüş Mutfak Müzesi değerlendirmesi

1904 yılında yapılan yapı, Ali İhsan Göğüş'ün doğduğu evdir. Kentin mutfak kültürünü tanıtmayı amaçlayan müze, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi yenileyerek 2008 yılında hizmete açmıştır. Türkiye’de hizmete sunulan ilk mutfak müzesi olma özelliği taşımaktadır. Şekil 4.41’de verilen müze planında görüldüğü üzere tek avlulu iki katlı bir ana yapı ve ana yapıdan bağımsız ocaklık bölümünden oluşmaktadır (Şekil 4.41).

Şekil 4.41 Emine Göğüş Mutfak Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu

Gaziantep mutfağında kullanılan yemek malzemeleri ile araç-gereçler ve unutulmaya yüz tutmuş yöresel yemeklerin görselleri sergilenmektedir. Bunun yanı sıra yöresel yemekler, içecekler, pişirme yöntemleri, hazırlanışları, erzakların saklanması müzede anlatılmaktadır (Şekil 4.42).

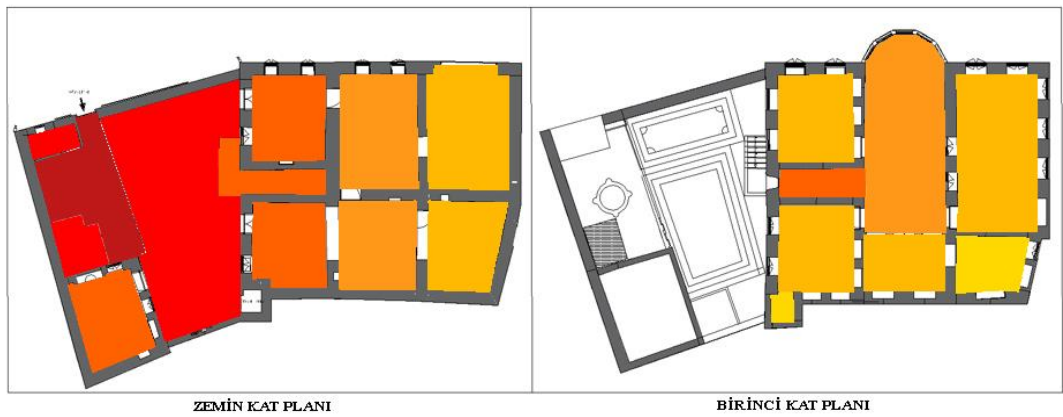

Şekil 4.42 Emine Göğüş Mutfak müzesi sergilenen eserler

Şekil 4.42 (Devam)

Yapının mekân kurgusu ve sergilenen eserler ile oluşturulan mekân kurgusunun çizilen erişim grafiklerinin aynı olduğu görülmüştür. Müzenin erişim grafiği eserlerle Şekil 4.43’de gösterilen mekânlar arası ilişkiye göre çizilmiştir. Planda aynı derinliğe sahip mekânlar aynı renkte gösterilmiştir (Şekil 4.43).

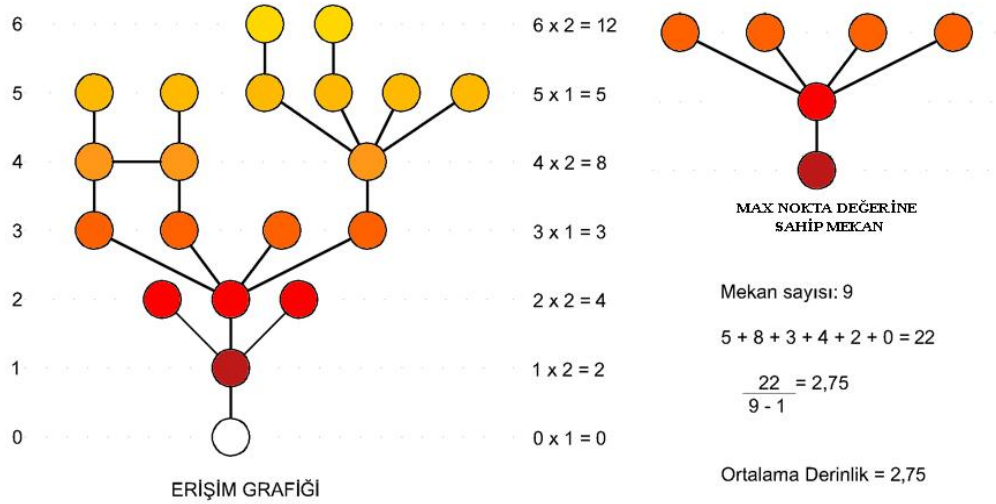
EMİNE GÖĞÜŞ MUTFAK MÜZESİ

MEKAN DERİNLİĞİNE GÖRE RENK LEJANTI

Şekil 4.43 Emine Göğüş Mutfak Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Yapıda toplam 21 mekân bulunmaktadır. Bu mekânların 10 tanesi terminal mekân, 11 tanesi ise geçiş mekânlarını oluşturmaktadır. En derin mekân derinliği 6 olarak bulunmuştur. Tüm mekânların ortalama derinliği, her derinlikte bulunan mekân sayısı ile derinlik derecesiyle çarpımı ile elde edilen sayıların toplamının mekân sayısının bir eksiğine bölümüyle bulunmaktadır. Şekil 4.44'te yapılan hesaplama sonucunda ortalama derinlik 3,55 bulunmuştur. Maksimum döngü değeri ise 5'dir (Şekil 4.44).

Şekil 4.44 Emine Göğüş Mutfak Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği

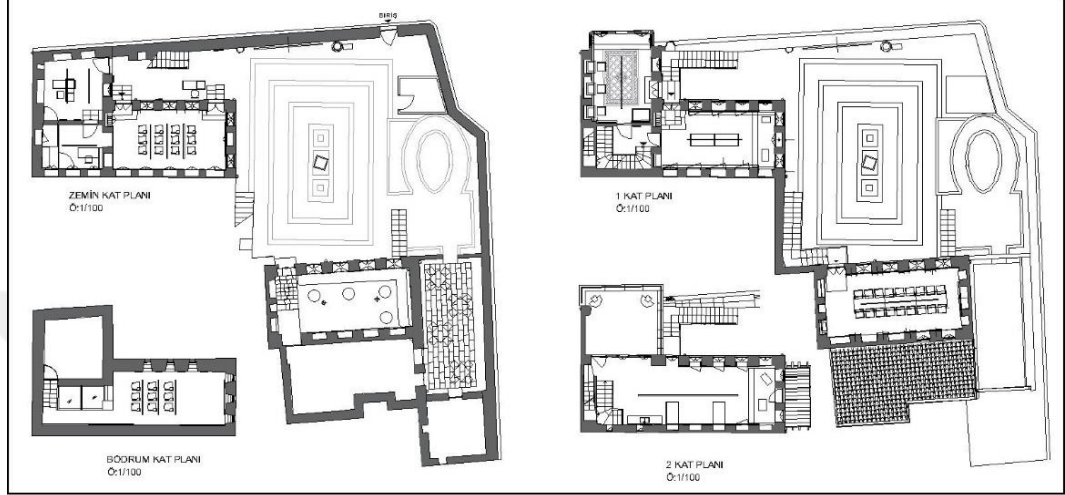
RA değeri $2 (3,55 - 1) / (21 - 2) = 0,242$, 21 mekânlı bir yapının D değeri 0,220'dir. Buna göre RRA değeri $0,242 / 0,220 = 1,1$ bulunmaktadır. Yapının gamma değeri $21 / 3 (21 - 2) = 0,368$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 4.7).

Tablo 4.7 Emine Göğüş Mutfak Müzesi erişim Grafiği sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Emine Göğüş Mutfak Müzesi	21	10 (%47)	11 (%53)	6	3,55	5	0,242	1,1	0,368
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

4.2.6 Atatürk Anı Müzesi değerlendirmesi

Atatürk Anı Müzesi, bir avlu ve iki yapıdan oluşan geleneksel bir Antep evinin düzenlenmesiyle kullanıma açılmıştır. Yapılardan biri bodrum, zemin, birinci ve ikinci kattan oluşurken diğer yapı zemin ve birinci kattan oluşmaktadır (Şekil 4.45).

Şekil 4.45 Atatürk Anı Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 26 Ocak 1933’de Anadolu gezisinde sırasında Gaziantep’i ziyaret etmiştir. Bu ziyaretinde dönemin Valisi Lütfi Bey ve Belediye Başkanı Hamdi Kurtlar’ın teklifi ve il meclisinin kararıyla Bey Mahallesi nüfusuna kayıt ettirilmiştir (Şekil 4.46).

Şekil 4.46 Atatürk Anı Müzesi

Gaziantep’lilerin fahri hemşerisi olan Atatürk’ün bu gezi sırasında kullandığı eşyalar ile o dönemde Gaziantep’in durumu, kurtuluş savaşı döneminde Antep Savunması eserlerin yanı sıra görsel elementlerle sergilenmektedir (Şekil 4.47).

Şekil 4.47 Atatürk Anı Müzesi sergilenen eserler

Müzede Atatürk temalı bir hediyelik eşya bölümü yer almaktadır. Bununla beraber Atatürk Araştırma Kitaplığı ile geniş araştırma imkânı ile her türlü bilgiye ulaşmayı sağlamaktadır (Şekil 4.48).

Şekil 4.48 Atatürk Anı Müzesinde bulunan Atatürk Araştırma Kitaplığı

Yapıda eserler, cam bölmelerde, panolarla veya eserlerin bir bölmede düzenlenmesiyle sergilenmektedir. Bu sergileme biçimi yapının mekân konfigürasyonunda değişikliğe

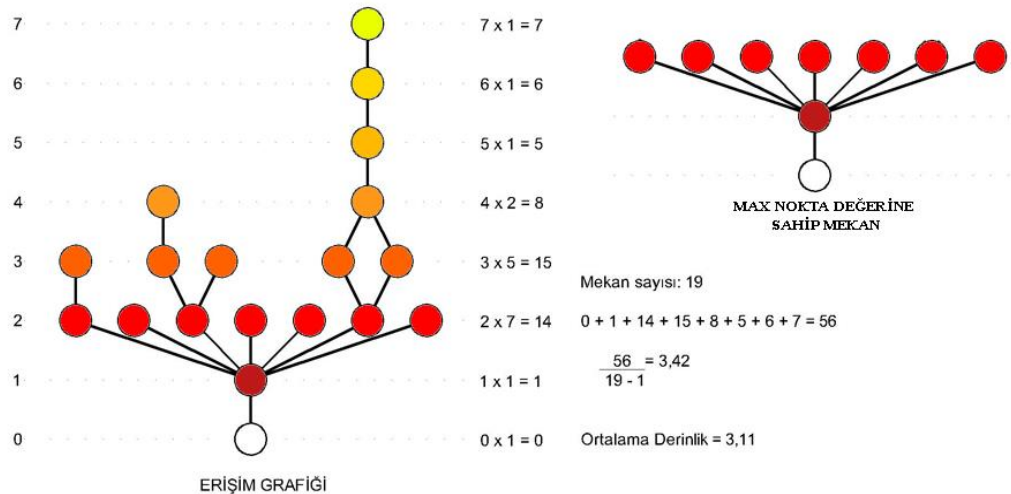
neden olmaması nedeniyle erişim grafiği yapı mekânları dikkate alınarak çizilmiştir. Aynı derinliğe sahip mekânlar plan üzerinde aynı renkte belirtilmiştir (Şekil 4.49).

MEKAN DERİNLİĞİNE GÖRE RENK LEJANTİ

Şekil 4.49 Atatürk Anı Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Yapıda toplam 19 mekân bulunmakta ve bu mekânların 8 tanesi terminal mekân, 11 tanesi ise geçiş mekânlarını oluşturmaktadır. En derin mekân derinliği 7, tüm mekânların ortalama derinliği 3,11 bulunmuştur. Maksimum döngü değeri ise 8'dir (Şekil 4.50).

MEKAN DERİNLİĞİNE GÖRE RENK LEJANTİ

Şekil 4.50 Atatürk Anı Müzesi mekân kurgusu erişim grafiği

RA değeri $2 (3,11 - 1) / (19 - 2) = 0.248$, 19 mekânlı bir yapının D değeri 0.231'dir. Buna göre RRA değeri $0.248 / 0.231 = 1.074$ bulunmaktadır. Gamma değeri $19 / 3 (19 - 2) = 0,373$ olarak bulunmuştur (Tablo 4.8).

Tablo 4.8 Atatürk Anı Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamma
Atatürk Anı Müzesi	19	8 (%42)	11 (%58)	7	3,11	8	0.248	1.074	0,373
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

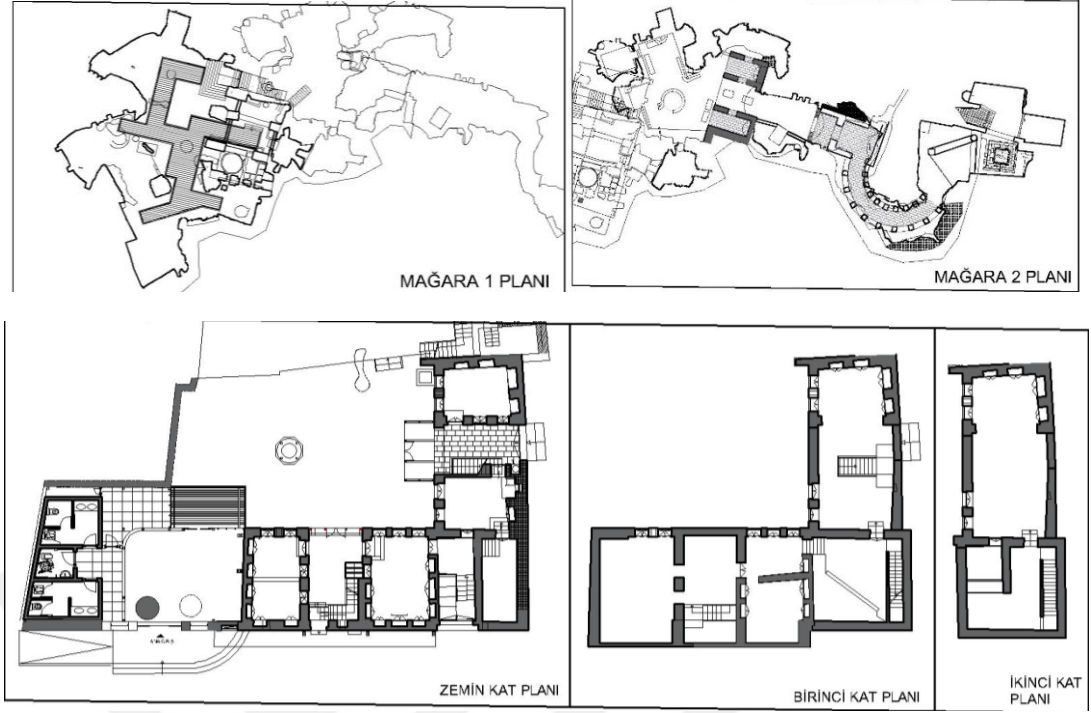
4.3 Tarih Müzelerine Ait Değerlendirme

Gaziantep'te bulunan ve tarihin birer parçalarını anlatan

- Şahinbey Milli Mücadele Müzesi,
- 15 Temmuz Demokrasi Müzesi,
- İslam Bilim Tarihi Müzesi
- 25 Aralık Panorama Müzesi koleksiyonları bakımından Tarih Müzeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

4.3.1 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi değerlendirmesi

Gaziantep Şahinbey Belediyesi tarafından 2007 yılında 'Savaş Müzesi' olarak açılmış ancak Gaziantep'in Milli Mücadele dönemindeki direnişini daha etkili bir biçimde ziyaretçilere aktarabilmek amacıyla çevresiyle beraber yeniden projelendirilmiştir. Proje kapsamında mevcut müzenin batı cephesinde bulunan tescilli bir yapı kamulaştırılarak müzeye eklenmiştir. Müzenin altında bulunan mağarada yapılan çalışmalar sonucunda mağara üstünde yapılan komşu parsellerdeki kaçak yapılar yıkılmış ve bu mağaraya bağlanan ikinci bir mağaranın olduğu keşfedilmiştir. Proje kapsamında müzenin yanındaki Şehitler Meydanı da yeniden düzenlemeye alınmış ve meydana yer alan İhsanbey Camii'nin altında bulunan kastel müze güzergâhına eklenmiştir (Şekil 4.51).

Şekil 4.51 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu

2015 Mart ayında başlayan restorasyon çalışmaları 2016 Temmuz ayında tamamlanmış müze, ‘Milli Mücadele Müzesi’ adıyla 2017’de hizmete açılmıştır (Şekil 4.52).

Şekil 4.52 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi

Müze yapısı Antep evi ve bu evin altında bulunan mağara sisteminden oluşmaktadır. Antep evi giriş, birinci ve ikinci olmak üzere üç kattan oluşmaktadır. Müze kurgusu giriş katta İşgalden Önce Antep ve Büyük Harbe Doğru temalarıyla başlamaktadır. Ardından birinci katta İlk İşgaller Ve İlk Direniş ile Şehit Kamil Olayı devam edip ikinci kata geçilmektedir. Bu katta Şahinbey ve Kilis Yolu savaşları ile mekânlarla Antep Savunması temaları işlenmiştir. İkinci kattan tekrar birinci kata inildiğinde savaş dönemleri temalarla anlatılarak girişte kat ile bağlantısı olmayan iki tematik odaya geçiş yapılmaktadır (Şekil 4.53).

Şekil 4.53 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi Antep evi bölümünde sergilenen eserler

Şekil 4.53 (Devam)

Giriş katta bulunan ama kat ile bağlantısı bulunmayan Kurtuluşa Doğru ve Sözlü Tarih'in anlatıldığı alanlardan merdiven ile mağaralara geçilmektedir. Mağara iki bölümden oluşmaktadır. Mağara 1'de işgal döneminde mağarada yaşananlar, açlık, yaralı bakım ve sabunhane gibi temalar anlatılmaktadır (Şekil 4.54).

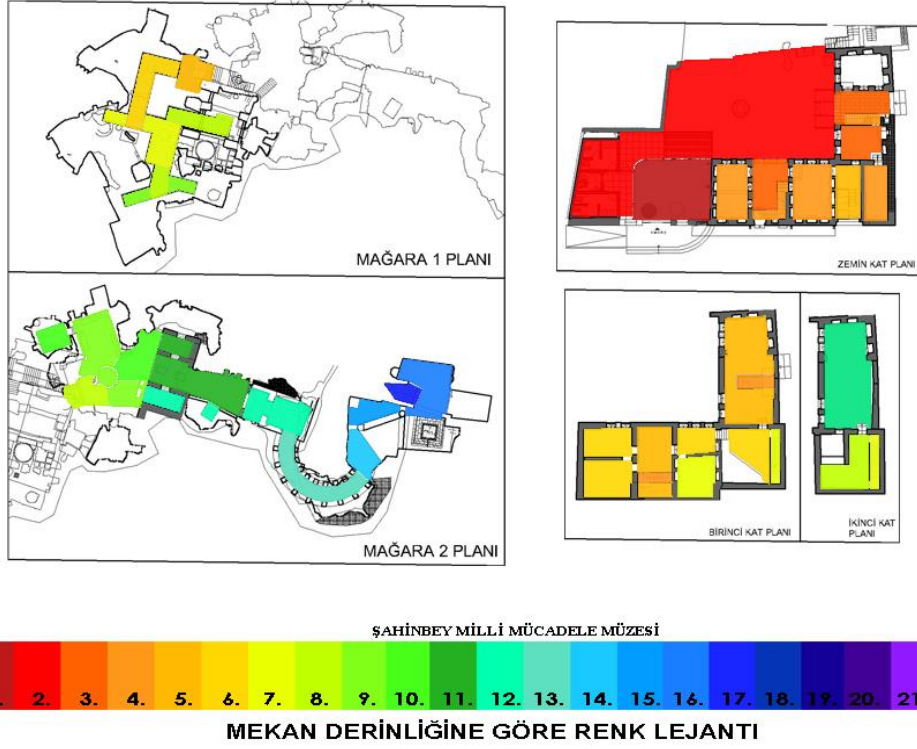
Şekil 4.54 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi Mağara 1’de sergilenen eserler

Merdivenle mağara 1'den geçilen mağara 2'de kurtuluştan sonra Gaziantep'in durumu, Atatürk'ün ziyareti, geçici sergi, 15 Temmuz kalkışma gecesinde ait maketler ve İhsanbey Kasteli sergilenmektedir (Şekil 4.55).

Şekil 4.55 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi Mağara 2'de sergilenen eserler

Eski bir Antep evinin ve altında bulunan mağaranın restorasyonu sonucu kullanıma açılan müzede eserler cam fanuslar, panolar veya nişlerde sergilenmektedir. Eserlerin sergilenişi yapının mekân kurgusunda bir etkiye neden olmadığından mekânların derinliği yapının mekân konfigürasyonuna göre belirlenmiştir (Şekil 4.56).

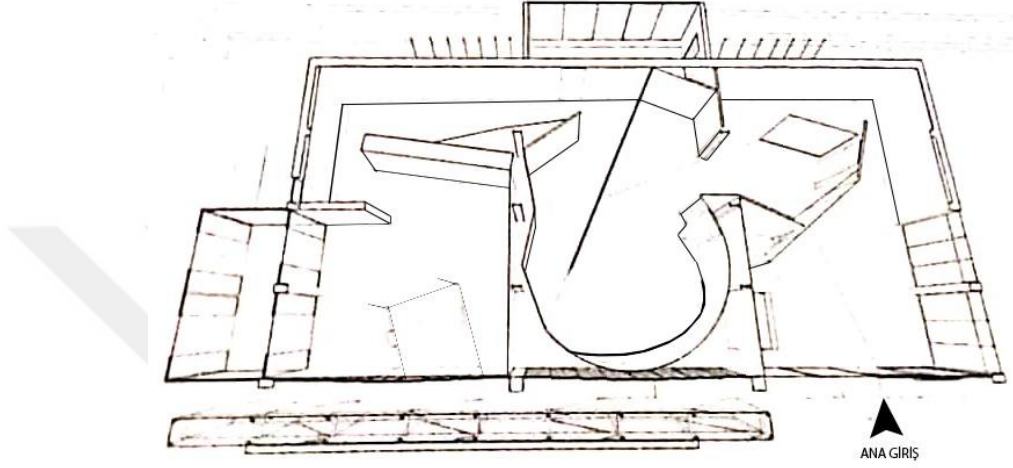

Şekil 4.56 Şahinbey Milli Mücadele Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Erişim grafiğine göre yapıda toplamda 47 mekân bulunmaktadır. Bu mekânların 18'i terminal mekân görevinde, 29'u ise geçiş mekânı olarak kullanılmaktadır. En derin mekân derinliği 17, ortalama derinlik $347 / (47 - 1) = 7,54$ olarak bulunmuştur. Bir mekândan en fazla kaç mekâna geçildiğini gösteren maksimum nokta değeri 4 olarak bulunmuştur (Şekil 4.57).

4.3.2 15 Temmuz Demokrasi Müzesi değerlendirmesi

15 Temmuz 2016 kalkışma gecesinde yaşananların anlatıldığı 15 Temmuz Demokrasi Müzesi, Gaziantep İstasyon Parkı içerisinde yer almaktadır. Müze konusu itibariyle Türkiye’de ilk ve tek olma özelliği taşımaktadır. Aşağıda mimari planının perspektif çizimi verilen müze tek kattan oluşmaktadır (Şekil 4.58).

Şekil 4.58 15 Temmuz Demokrasi Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu

Müze, tankların köprüyü kapatmasından başlayarak kalkışmanın bastırıldığı ana kadar olan süreç anlatılmaktadır. Onlarca telefon, tablet, televizyon ve güvenlik monitörleri yardımıyla 15 Temmuz gecesini yaşanan olaylar aktarılmaktadır (Şekil 4.59).

Şekil 4.59 15 Temmuz Demokrasi Müzesi sergilenen eserler

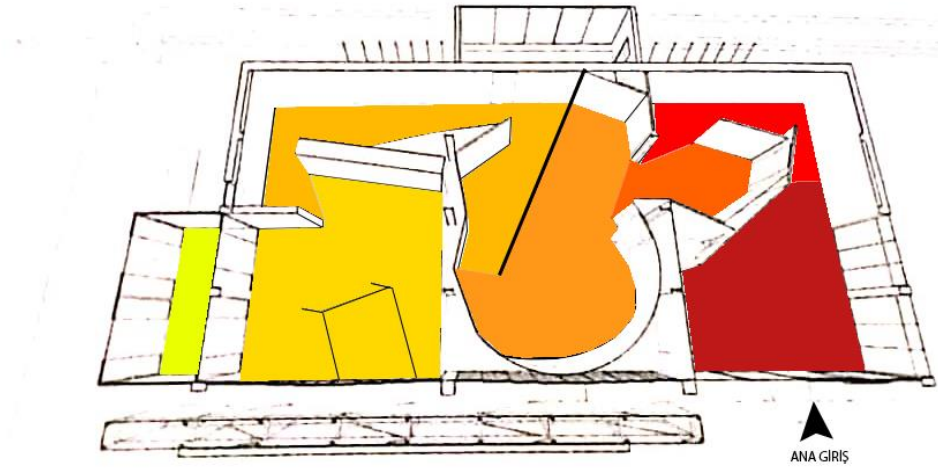
Şekil 4.59 (Devam)

Müze de 15 Temmuz gecesinde TRT’de yayınlanan ve Tijen Karaş’a zorla okutulan korsan bildirinin fotoğraflarının yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır. Bununla beraber hayatını kaybeden şehitlerin fotoğraflarının sarkıtıldı bir bölüm ile Gaziantep şehitlerinin adlarının bulunduğu bir anıt duvar yer almaktadır (Şekil 4.60).

Şekil 4.60 15 Temmuz Demokrasi Müzesi sergilenen eserler

Yapının mekân konfigürasyonu incelendiğinde birbirini takip eden mekânlardan oluştuğu görülmektedir. Buna göre mekânların derinliğe göre renklendirilmesi aşağıda verilmiştir (Şekil 4.61).

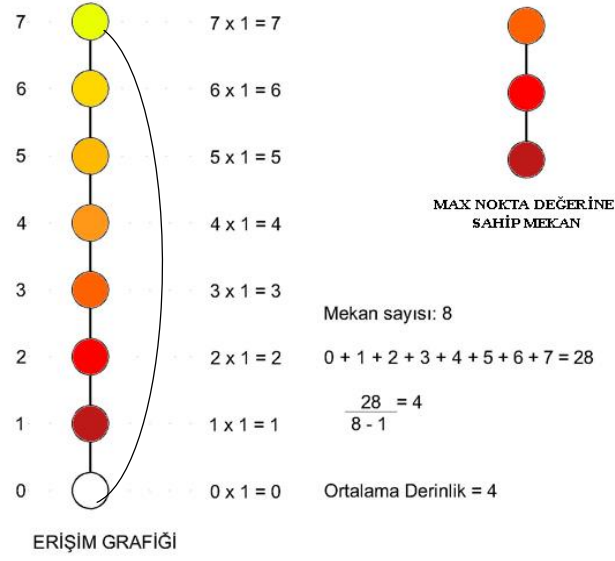

15 TEMMUZ DEMOKRASİ MÜZESİ

Şekil 4.61 15 Temmuz Demokrasi Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Çizilen erişim grafiğine göre yapıda toplamda 8 mekân bulunmaktadır. Bu mekânların her birinden başka bir mekâna geçildiği görüldüğünden tüm mekânlar geçiş mekânı özelliği göstermektedir. En derin mekân derinliği 8, yapının ortalama derinliği ise $28 / (8 - 1) = 4$ olarak bulunmaktadır. Maksimum nokta derinliği 2'dir (Şekil 4.62).

Şekil 4.62 15 Temmuz Demokrasi Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği

RA değeri $2 (4 - 1) / (8 - 2) = 1$, 8 mekânlı bir yapının D değeri 0.328 olduğundan RRA değeri $1 / 0.328 = 3,049$ bulunmaktadır. Yapının gamma değeri $8 / 3 (8 - 2) = 0,444$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 4.10).

Tablo 4.10 15 Temmuz Demokrasi Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Emine Göğüş Mutfak Müzesi	8	0 (%0)	8 (%100)	7	4	2	1	3,049	0,444
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

4.3.3 İslam Bilim Tarihi Müzesi değerlendirmesi

2 katlı t plan şemasına sahip yapının 1857 yılında yapıldığı düşünülmektedir. Gaziantep Şahinbey Belediyesi Hizmet Binası Kompleksi içinde yer alan ve uzun yıllar Verem Hastanesinin idari bölümü olarak kullanılan yapı Verem hastanesinden sonra Gaziantep Tıp Fakültesinin Laboratuvar Binası olarak hizmet vermiştir. İdari bölüm olarak kullanıldığı dönemde iç mekânlarda özgün özelliğini kaybettiği belirlenmiştir (Şekil 4.63).

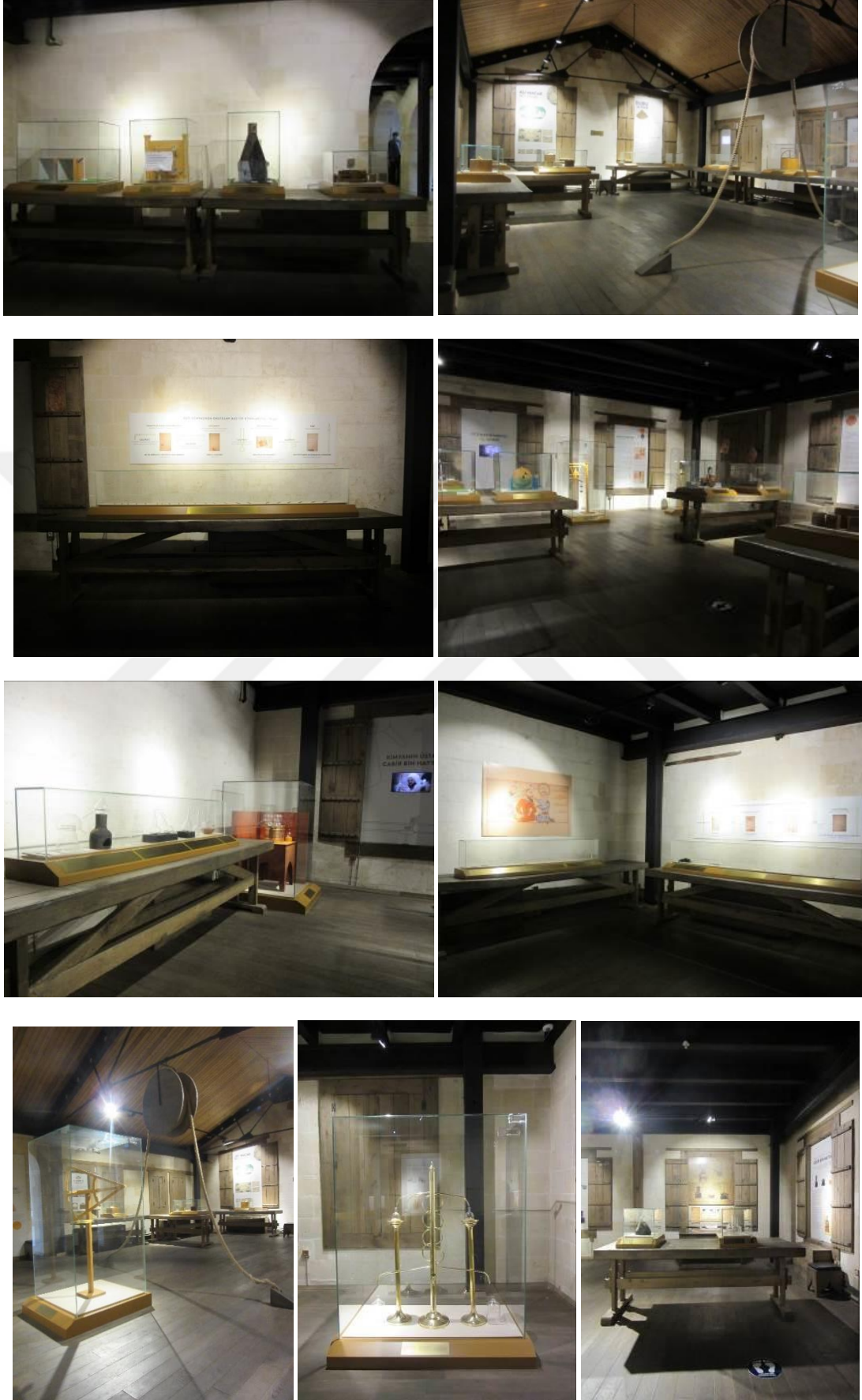

Şekil 4.63 İslam Bilim Tarihi Müzesi mimari planları ve eserlerin konumu

Müzenin bodrum katında grup girişleri, kütüphane, bilgisayar odası, sunum ve bilgilendirme alanları yer almaktadır. Giriş katında Tıp, Kimya ve Fizik bölümleri, birinci katta Astronomi, Harita ve Denizcilik bölümleri bulunmaktadır. Bu bölümlerde İslam bilim adamlarının kullandığı üç çatallı kanca, koter, saat, tartı gibi aletler ve deney düzenekleri sergilenmektedir (Şekil 4.64).

Şekil 4.64 İslam Bilim Tarihi Müzesi sergilenen eserler

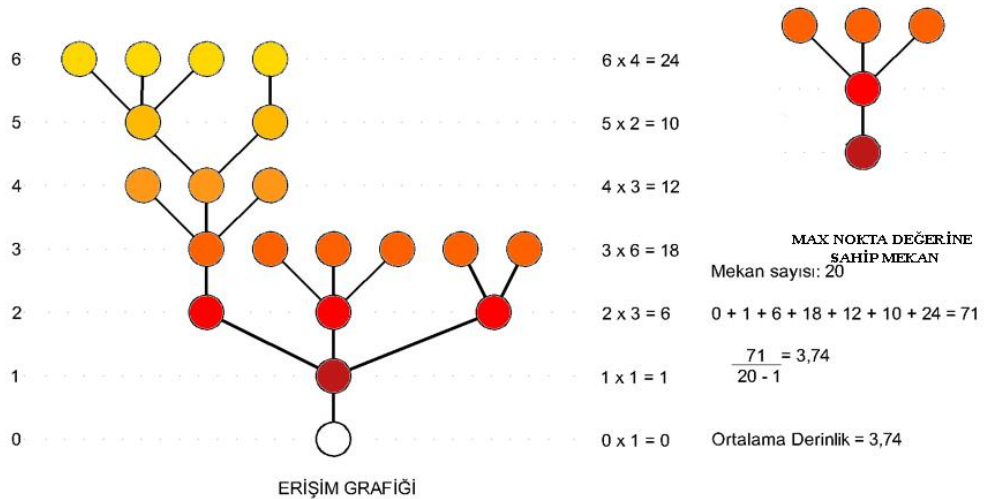
Şekil 4.64 (Devam)

T biçiminde plan şekline sahip olan yapıda sergilenen eserlerin yeni mekânlar oluşturmaktan dolayı değerlendirme eserler dikkate alınarak ve alınmayarak yapılmıştır. 3 katlı olan yapıda ilk olarak eserler dikkate alınmadan yapılan değerlendirme için plan mekân derinliğine göre renklendirilmiştir (Şekil 4.65).

Şekil 4.65 İslam Bilim Tarihi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Toplam mekân sayısı 20 olan yapının erişim grafiği çizilmiştir. 10'u terminal mekân, 10'u geçiş mekânı olan yapının en derin mekân derinliği 6'dır. Ortalama derinliği $71 / (20 - 1) = 3,74$, maksimum nokta değeri 4 olarak bulunmuştur (Şekil 4.66).

Şekil 4.66 İslam Bilim Tarihi mekan kurgusu erişim grafiği

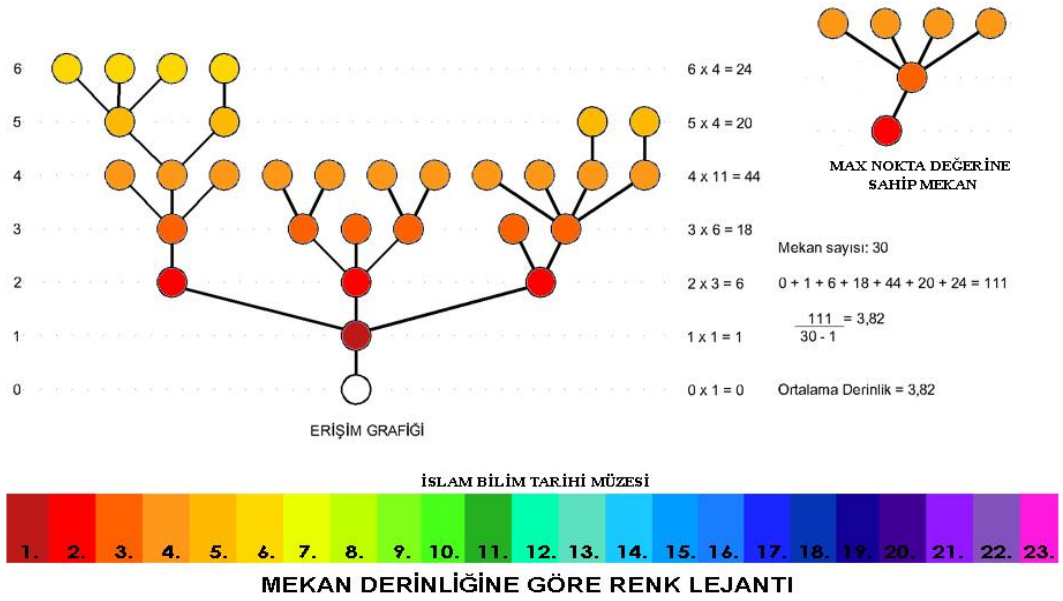
Çizilen erişim grafiğine göre RA değeri $2 (3,74 - 1) / (20 - 2) = 0,304$, D tablo değeri $0,225$ ve RRA değeri $0,304 / 0,225 = 1,351$ olarak hesaplanmıştır. Gamma değeri $19 / 3 (20 - 2) = 0,352$ olarak bulunmuştur.

Eserler dikkate alınarak planda mekân derinliği renklendirmesi aşağıda verilmiştir (Şekil 4.67).

Şekil 4.67 İslam bilim tarihi Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Eserler dikkate alındığında yapıda 16'sı terminal mekân 14'ü geçiş mekânı olmak üzere toplamda 30 mekân bulunmaktadır. En derin mekân derinliği 6, ortalama derinlik $111 / (30 - 1) = 3,82$ ve maksimum nokta değeri 5 bulunmuştur (Şekil 4.68).

Şekil 4.68 İslam Bilim Tarihi Müzesi eserlerle oluşturulan mekan kurgusu erişim grafiği

Erişim grafiğine göre RA değeri $2 (3,82 - 1) / (30 - 2) = 0,201$, D tablo değeri 0,181 ve buna göre RRA değeri $0,201 / 0,181 = 1,11$ olarak hesaplanmıştır. Gamma değeri ise $29 / 3 (30 - 2) = 0,345$ (Tablo 4.11).

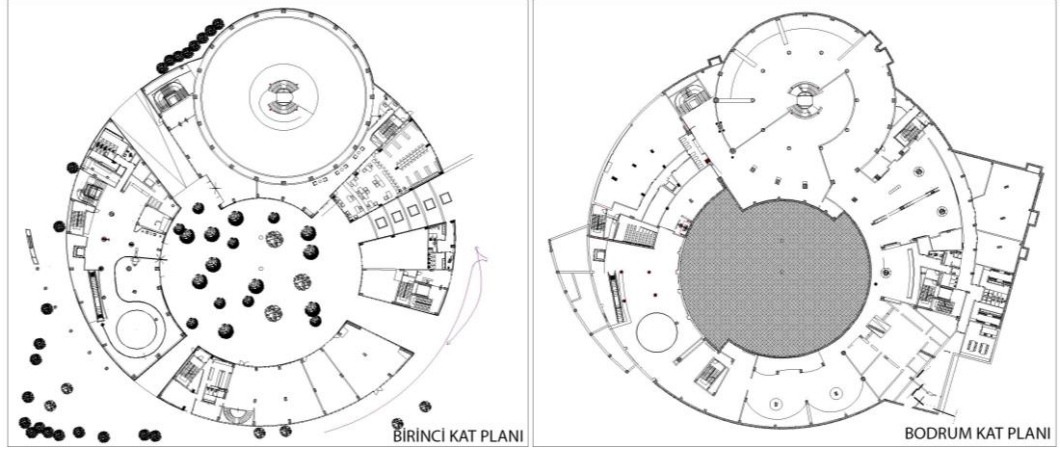
Tablo 4.11 İslam Bilim Tarihi Müzesi erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
İslam Bilim Tarihi Müzesi (esersiz)	20	10 (%50)	10 (%50)	6	3,74	4	0,304	1,351	0,352
İslam Bilim Tarihi Müzesi (eserli)	30	16 (%53)	14 (%47)	6	3,82	5	0,201	1,11	0,345
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

RA ve RRA değerlerine bakıldığında eserlerin sergilenmesinin yapı mekân konfigürasyonu üzerinde büyük bir etkiye neden olduğu görülmektedir. RA değerinde 0,1'in üzerinde bir düşüş gerçekleşmesi eserlerin yapı konfigürasyonunun daha simetrik hale gelmesine neden olduğunu göstermektedir. RRA'nın ise 0,2 üzerindeki düşüşü eserlerle yapının daha bütünleşik bir özellik kazandığını belirtmektedir. Gamma değerinde ise meydana gelen değişim düşük olduğundan eserlerin devamlılık üzerinde fazla etkiye sahip olmadığı görülmektedir.

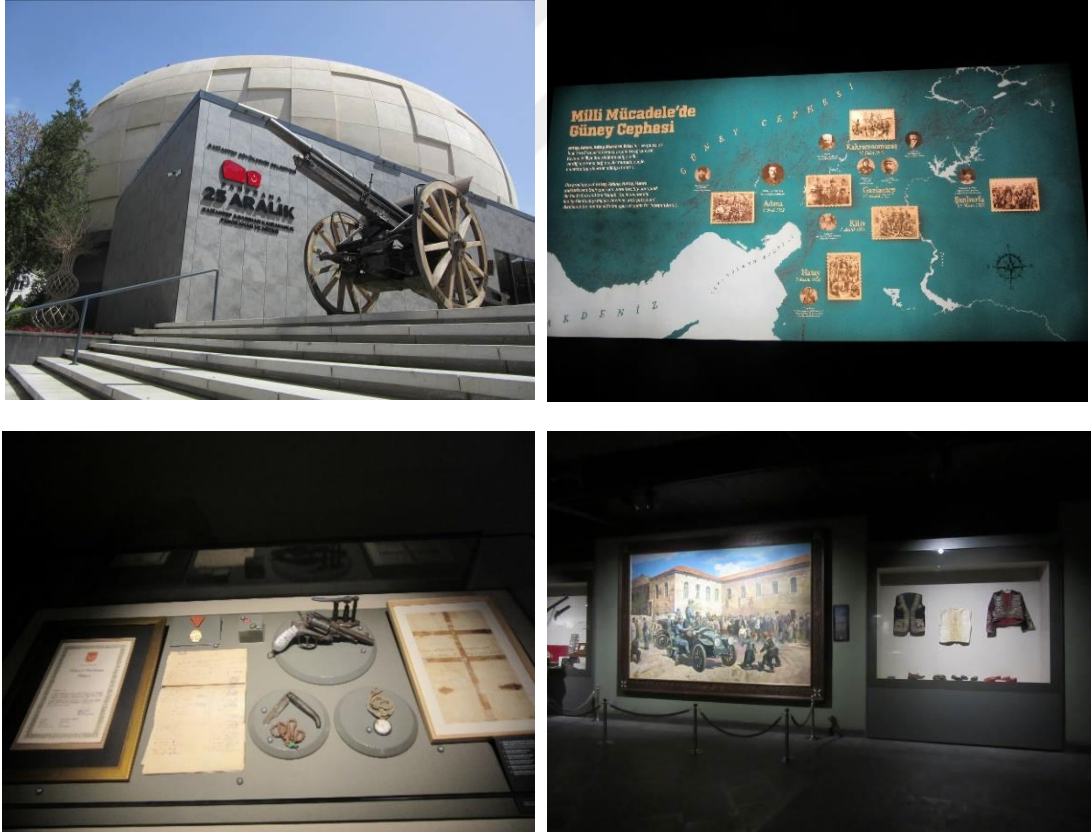
4.3.4 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi değerlendirmesi

Gaziantep, 17 Aralık 1918 tarihinde önce İngilizlerin, sonra 15 Eylül 1919 tarihinde ise Fransızların işgaline uğramıştır. Yaklaşık olarak 36 ay süren işgallerin ardından yaptığı savunma ile 25 Aralık 1921'de işgalden kurtulan Antep'e 8 Şubat 1921 tarihinde TBMM tarafından Gazilik unvanı verilmiştir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep savunmasını gelecek nesillere aktarabilmek amacıyla müze çalışmalarının yapılmasını sağlamıştır (Şekil 4.69).

Şekil 4.69 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi mimari planı ve eserlerin konumu

Müzenin sergi alanları giriş kattan başlamakta ve geneli bodrum katta yer almaktadır. Bodrum katta çeşitli bölümler halinde Gaziantep Savunması kullanıcıya aktarılmaktadır (Şekil 4.70).

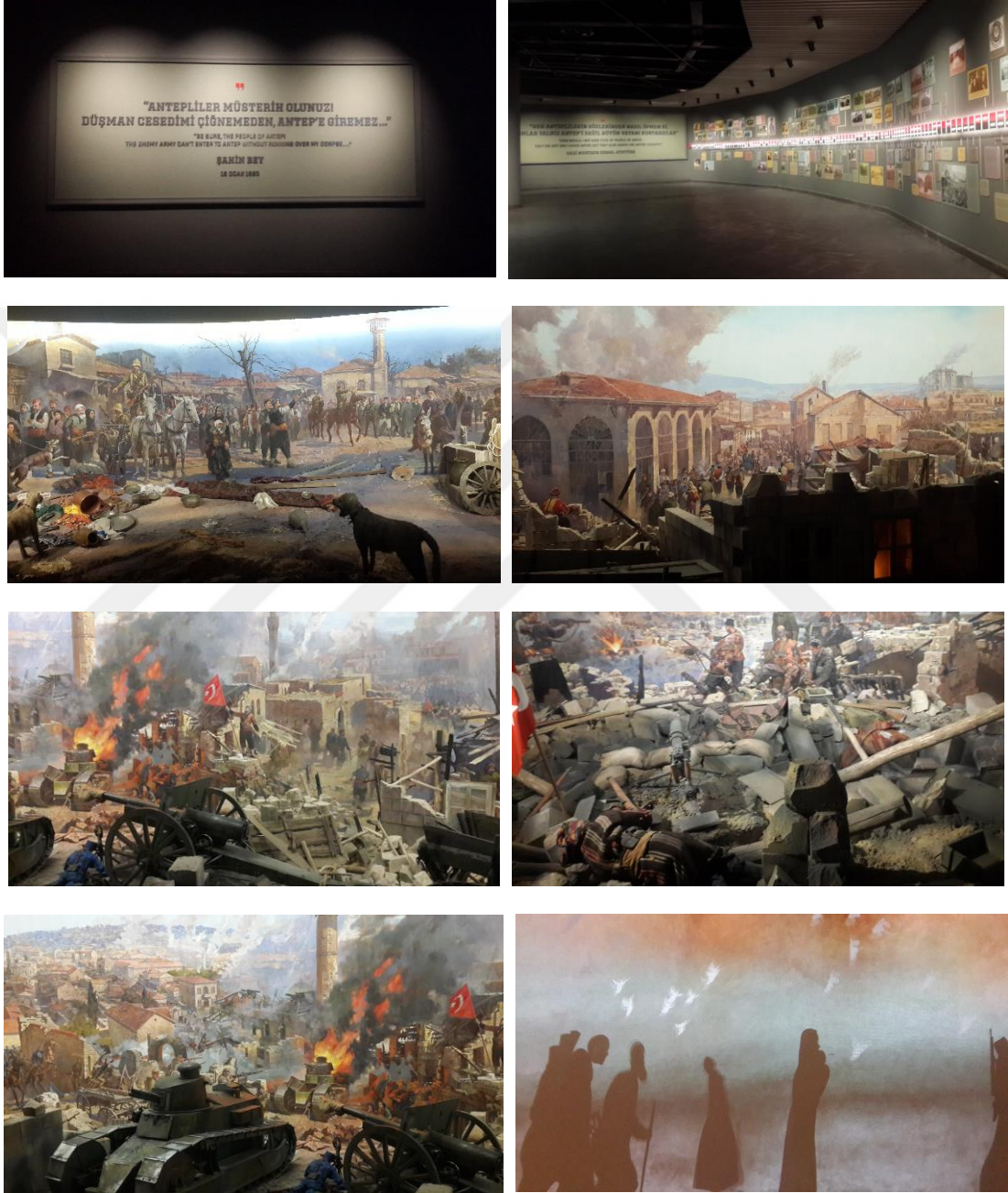

Şekil 4.70 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi sergilenen eserler

Şekil 4.70 (Devam)

Alanında dünyada ilk olan müze, yaklaşık olarak 14 bin m² bir alana 12 metre yüksekliğinde ve 120 metre uzunluğunda bir adet panoramik resim, 3 adet diorama ve 13 adet tablodan oluşmaktadır. Müze teşhir alanında da gazi ve yakınlarının bağışladığı eserler ile Antep savunması görsel unsurlar sergilenmektedir (Şekil 4.71).

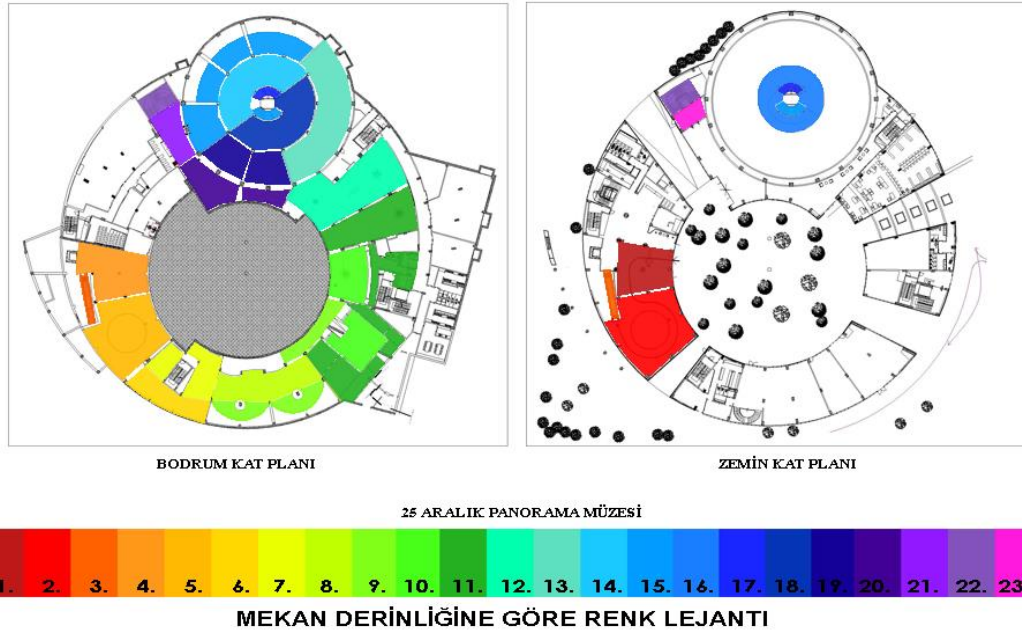

Şekil 4.71 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi sergilenen eserler

Şekil 4.71 (Devam)

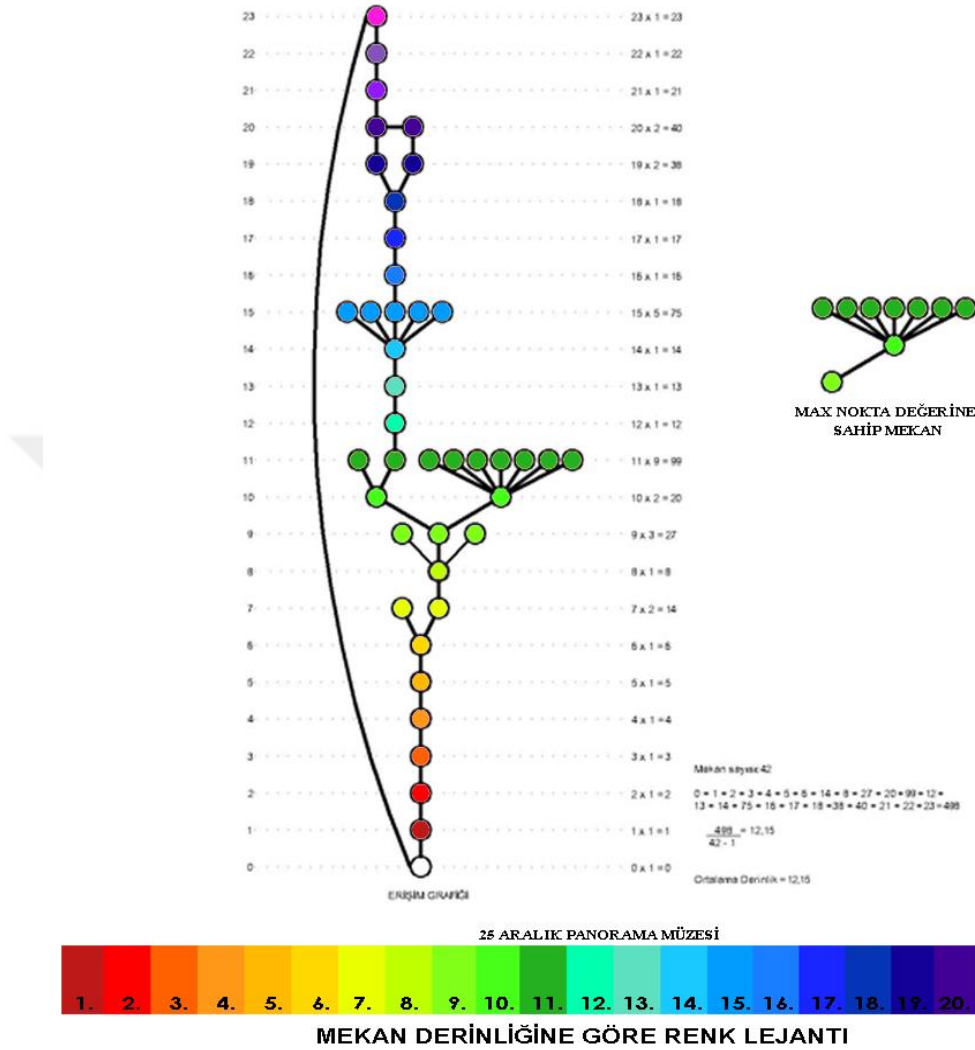
Eserler yapı içerisinde sergileme amacıyla yerleştirilirken yapının biçimi dikkate alınarak yerleştirilmiştir. Eserler cam fanus içerisinde, pano olarak veya maket olarak sergilenmektedir. Eserlerin yerleşimi mekân kurgusunu etkilemediğinden yapının mekân konfigürasyonu eserlerle dikkate alınarak çözümlenmiştir. Aşağıda yapının mekân derinliğine göre renklendirilmesi yer almaktadır (Şekil 4.72).

Şekil 4.72 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi mekânların derinliğe göre renklendirilmesi

Sergileme mekânlarının dikkate alındığı yapıda toplamda 42 mekân bulunmaktadır. Çizilen erişim grafiğine göre bu mekânların 15'i terminal mekân 27'si ise geçiş mekânı

olarak kullanılmaktadır. En derin mekân derinliği 23, ortalama derinlik ise $498 / (42 - 1) = 12,15$ olarak hesaplanmıştır. Maksimum nokta derinliği 8 bulunmuştur.

Şekil 4.73 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi mekan kurgusu erişim grafiği

Çizilen erişim grafiği sonucunda RA değeri $2 (12,15 - 1) / (42 - 2) = 0,558$ olarak hesaplanmıştır. 42 mekânlı bir yapının D değeri 0.148 olduğundan RRA değeri $0,558 / 0.148 = 3,770$ bulunmaktadır. Yapının gamma değeri $43 / 3 (42 - 2) = 0,358$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 4.12).

Tablo 4.12 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panorama Müzesi erişim grafiği sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
25 Aralık Panorama Müzesi	42	15 (%35)	27 (%65)	23	12,15	8	0,558	3,770	0,358
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kişilerin değerli nesneleri biriktirmeye başlamasıyla ortaya çıkan müzeler, yön bulma davranışının önem kazandığı yapılardır. Yön bulma davranışı algı ve mekân konfigürasyonu ile bağlantılıdır. Müzelerde oluşturulan mekân kurgusunun yön bulma davranışını nasıl etkilediğinin incelendiği çalışmada Gaziantep’te bulunan müzelerden bir kısmı ele alınmıştır. Bunlar; Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi, Bayazhan Kent Müzesi, Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi, Gaziantep Hamam Müzesi, Emine Göğüş Mutfak Müzesi, Atatürk Anı Müzesi, Şahinbey Milli Mücadele Müzesi, 15 Temmuz Demokrasi Müzesi, İslam Bilim Tarihi Müzesi ve 25 Aralık Gaziantep Savunması Kahramanlık Panoraması Müzesi’dir.

Seçilen müzelerin mekân konfigürasyonlarının çözümlenmesi için erişim grafikleri çizilmiştir. Erişim grafiği bir yapının mekânları arasındaki bağlantıyı göstermektedir. Erişim grafiği sonucu yapı ile alakalı çeşitli veriler elde edilmektedir. Bu verilerle tablolar oluşturulmuş ve verilerden en yüksek değer turuncu en düşük değer ise mavi renge boyanarak belirtilmiştir.

Erişim grafikleri çizilen müzelerin karşılaştırılmasında üç yol izlenmiştir. Bunlar;

- Koleksiyonlarına göre türlere ayrılarak
- Yapı türüne göre ayrılarak
- Tümü

Müzeler koleksiyonlarına göre 8 kategoride incelenmektedir. Seçilen müzeler kategorilerine ayrılıp erişim grafikleri çizilmiş ve bu şekilde aynı kategorideki müzelerin erişim grafiklerinden elde edilen verilerin karşılaştırılmasına olanak sağlanmıştır. Koleksiyonlarına göre türlere ayrılan müzeler üç kategoride incelenmiştir; arkeoloji müzeleri, etnografya müzeleri ve tarih müzeleri. Arkeoloji müzelerine ait erişim grafiklerinden elde edilen veriler aşağıda tabloda verilmiştir (Tablo 5.1).

Tablo 5.1 Arkeoloji müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Zeugma Müzesi (esersiz)	34	9 (%26)	25 (%74)	15	7,03	6	0,376	2,24	0,385
Zeugma Müzesi (eserli)	79	21 (%26)	58 (%74)	18	8,68	7	0,199	2,01	0,011
G. Arkeoloji Müzesi (esersiz)	31	7 (%22)	24 (%78)	7	5,13	4	0,288	1,609	0,385
G. Arkeoloji Müzesi (eserli)	37	8 (%21)	29 (%79)	8	5,47	4	0,255	1,593	0,381
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

Tablo incelendiğinde en yüksek mekân sayısına sahip müze eserlerin sergilendiği Zeugma Müzesi olmuştur. Terminal ve geçiş mekânı sayıları, en derin mekân derinliği, ortalama derinlik ve maksimum nokta değeri verilerinin en yüksek değerde olmasına rağmen arkeoloji müzeleri içerisinde eserlerin yer aldığı Zeugma Müzesi en düşük RA değerine sahip olmaktadır. Bu durum eserlerin yer aldığı Zeugma Müzesi arkeoloji müzeleri içerisinde geçirgenliği yüksek olan en simetrik mekân konfigürasyonuna sahip olduğunu göstermektedir. Arkeoloji müzelerinde RRA incelendiğinde ayırık mekân özelliğini eserlerin olmadığı Zeugma Müzesi daha fazla göstermektedir. Buna rağmen yapı içerisinde devamlılığın en az olduğu müze olmaktadır. Zeugma müzesi eserler olmadan daha asimetrik ve ayırık bir özellik gösterirken mekanlar arası geçişi en fazla olan yapı durumundadır.

En düşük ms, tms, gms, edmd, doi ve max nd değerlerine sahip müze eserlerin olmadığı Arkeoloji Müzesi'dir. Arkeoloji müzeleri kategorisinde asimetri özelliğe yaklaşan müze en yüksek mekanlar arası geçişe sahip yapı olarak görülmektedir.

Etnografya müzelerine ait erişim grafiği sonucu elde edilen veriler aşağıda tabloda karşılaştırılmıştır (Tablo 5.2).

Tablo 5.2 Etnografya müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Ali İhsan Göğüş Müzesi ve GAM	15	7 (%46)	8 (%54)	6	3,14	6	0,329	1,27	0,359
Bayazhan Kent Müzesi	29	22 (%76)	7 (%24)	6	3,07	22	0.118	0.724	0,346
Oyun ve Oyuncak Müzesi	23	10 (%43)	13 (%57)	6	3,55	6	0,243	1,162	0,349
Hamam Müzesi (esersiz)	12	5 (%41)	7 (%49)	7	4,91	5	0,782	2,744	0,366
Hamam Müzesi (eserli)	18	8 (%44)	10 (%56)	9	6,05	5	0,631	2,664	0,354
Emine Göğüş Mutfak Müzesi	21	10 (%47)	11 (%53)	6	3,55	5	0,242	1,1	0,368
Atatürk Anı Müzesi	19	8 (%42)	11 (%58)	7	3,11	8	0.248	1.074	0,373
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

Veriler incelendiğinde en düşük mekân sayısı, terminal ve geçiş mekân sayısına sahip Hamam Müzesi'nin en yüksek RA ve RRA değerini aldığı görülmektedir. En yüksek mekân sayısına sahip Bayazhan Kent Müzesi ise en düşük RA ve RRA değerini almaktadır. Gamma değerleri incelendiğinde etnografya müzeleri içinde simetrik ve bütünlük özellik gösteren Bayazhan Kent Müzesi devamlılığın en düşük olduğu müzedir. Etnografya müzelerinde orta değerlere sahip Atatürk Anı Müzesi ise mekanlar arası geçişin en yüksek olduğu müzedir.

Tarih müzelerinden elde edilen verilerin karşılaştırıldığı tablo aşağıda verilmiştir (Tablo 5.3).

Tablo 5.3 Tarih müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Şahinbey Milli Mücadele Müzesi	47	18 (%38)	29 (%62)	17	7,54	5	0,291	2,094	0,355
15 Temmuz Demokrasi Müzesi	8	0 (%0)	8 (%100)	7	4	2	1	3,049	0,444
İslam Bilim Tarihi Müzesi (esersiz)	20	10 (%50)	10 (%50)	6	3,74	4	0,304	1,351	0,352
İslam Bilim Tarihi Müzesi (eserli)	30	16 (%53)	14 (%47)	6	3,82	5	0,201	1,11	0,345
25 Aralık Panorama Müzesi	42	15 (%35)	27 (%65)	23	12,15	8	0,558	3,770	0,358
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

Tabloya göre en yüksek mekân sayısı, terminal ve geçiş mekânına sahip müze Şahinbey Milli Mücadele Müzesi olmaktadır. Buna rağmen RA ve RRA değerlerinin en düşük ve en yüksek olduğu müzelerin farklı müzeler olduğu görülmektedir. Ancak en düşük mekân, terminal ve geçiş mekân sayısına sahip 15 Temmuz müzesi en yüksek RA değerini almakta ve mekanlar arası geçişin en yüksek olduğu müzedir.

Veriler dikkate alındığında koleksiyonlarına göre müzelerde ms, tms, gms, edmd, doi ve max nd özellikleri ile yapının devamlılığı ters orantı göstermektedir.

Gaziantep’te bulunan çoğu müze eski Antep evlerinin restorasyonu sonucu kullanıma açılmıştır. Modern müze yapısına sahip müzeler ile tarihi yapıya sahip müzeler kendi aralarında karşılaştırılmıştır. Modern yapıya sahip müzelerden elde edilen veriler aşağıda tabloda verilmiştir (Tablo 5.4).

Tablo 5.4 Modern yapıya sahip müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Zeugma Müzesi (esersiz)	34	9 (%26)	25 (%74)	15	7,03	6	0,376	2,24	0,385
Zeugma Müzesi (eserli)	79	21 (%26)	58 (%74)	18	8,68	7	0,199	2,01	0,011
G. Arkeoloji Müzesi (esersiz)	31	7 (%22)	24 (%78)	7	5,13	4	0,288	1,609	0,385
G. Arkeoloji Müzesi (eserli)	37	8 (%21)	29 (%79)	8	5,47	4	0,255	1,593	0,381
15 Temmuz Demokrasi Müzesi	8	0 (%0)	8 (%100)	7	4	2	1	3,049	0,444
25 Aralık Panorama Müzesi	42	15 (%35)	27 (%65)	23	12,15	8	0,558	3,770	0,358
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

Tabloda verilen veriler incelendiğinde en düşük mekân sayısı değerlerine sahip 15 Temmuz Demokrasi müzesinin en yüksek RA ve Gamma değerlerini aldığı görülmektedir. En yüksek mekân sayısı değerlerine sahip eserlerin yer aldığı Zeugma Müzesi ise en düşük RA ve Gamma değerlerine sahip olmaktadır. Modern yapılarda mekân sayısı değerlerinin RA ve Gamma değerleriyle ters orantı gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tarihi yapıların restorasyonu sonucu kullanıma açılan müzelerde elde edilen veriler aşağıda tabloda verilmiştir (Tablo 5.5).

Tablo 5.5 Tarihi yapıya sahip müzelerinin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Ali İhsan Göğüş Müzesi ve GAM	15	7 (%46)	8 (%54)	6	3,14	6	0,329	1,27	0,359
Bayazhan Kent Müzesi	29	22 (%76)	7 (%24)	6	3,07	22	0.118	0.724	0,346
Oyun ve Oyuncak Müzesi	23	10 (%43)	13 (%57)	6	3,55	6	0,243	1,162	0,349
Hamam Müzesi (esersiz)	12	5 (%41)	7 (%49)	7	4,91	5	0,782	2,744	0,366
Hamam Müzesi (eserli)	18	8 (%44)	10 (%56)	9	6,05	5	0,631	2,664	0,354
Emine Göğüş Mutfak Müzesi	21	10 (%47)	11 (%53)	6	3,55	5	0,242	1,1	0,368
Atatürk Anı Müzesi	19	8 (%42)	11 (%58)	7	3,11	8	0.248	1.074	0,373
Şahinbey Milli Mücadele Müzesi	47	18 (%38)	29 (%62)	17	7,54	5	0,291	2,094	0,355
İslam Bilim Tarihi Müzesi (esersiz)	20	10 (%50)	10 (%50)	6	3,74	4	0,304	1,351	0,352
İslam Bilim Tarihi Müzesi (eserli)	30	16 (%53)	14 (%47)	6	3,82	5	0,201	1,11	0,345
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

Tarihi yapılarda elde edilen veriler incelendiğinde modern yapıların aksine yüksek mekân sayısı değerlerine sahip müzeler RA ve Gamma değerlerinde diğer müzelere göre orta değerleri göstermektedir.

Çalışmada incelenen tüm müzelerden elde edilen veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 5.6).

Tablo 5.6 Tüm müzelerin erişim grafikleri sonucu elde edilen veriler

Müzeler	ms	tms	gms	edmd	doi	Max nd	RA	RRA	Gamm a
Zeugma Müzesi (esersiz)	34	9 (%26)	25 (%74)	15	7,03	6	0,376	2,24	0,385
Zeugma Müzesi (eserli)	79	21 (%26)	58 (%74)	18	8,68	7	0,199	2,01	0,011
G. Arkeoloji Müzesi (esersiz)	31	7 (%22)	24 (%78)	7	5,13	4	0,288	1,609	0,385
G. Arkeoloji Müzesi (eserli)	37	8 (%21)	29 (%79)	8	5,47	4	0,255	1,593	0,381
Ali İhsan Göğüş Müzesi ve GAM	15	7 (%46)	8 (%54)	6	3,14	6	0,329	1,27	0,359
Bayazhan Kent Müzesi	29	22 (%76)	7 (%24)	6	3,07	22	0,118	0,724	0,346
Oyun ve Oyuncak Müzesi	23	10 (%43)	13 (%57)	6	3,55	6	0,243	1,162	0,349
Hamam Müzesi (esersiz)	12	5 (%41)	7 (%49)	7	4,91	5	0,782	2,744	0,366
Hamam Müzesi (eserli)	18	8 (%44)	10 (%56)	9	6,05	5	0,631	2,664	0,354
Emine Göğüş Mutfak Müzesi	21	10 (%47)	11 (%53)	6	3,55	5	0,242	1,1	0,368
Atatürk Anı Müzesi	19	8 (%42)	11 (%58)	7	3,11	8	0,248	1,074	0,373
Şahinbey Milli Mücadele Müzesi	47	18 (%38)	29 (%62)	17	7,54	5	0,291	2,094	0,355
15 Temmuz Demokrasi Müzesi	8	0 (%0)	8 (%100)	7	4	2	1	3,049	0,444
İslam Bilim Tarihi Müzesi (esersiz)	20	10 (%50)	10 (%50)	6	3,74	4	0,304	1,351	0,352
İslam Bilim Tarihi Müzesi (eserli)	30	16 (%53)	14 (%47)	6	3,82	5	0,201	1,11	0,345
25 Aralık Panorama Müzesi	42	15 (%35)	27 (%65)	23	12,15	8	0,558	3,770	0,358
ms: mekân sayısı tms: terminal mekân sayısı gms: geçiş mekân sayısı edms: en derin mekân derinliği doi: tüm mekânların ortalama derinliği maxnd: maksimum nokta değeri									

Veriler incelendiğinde mekân sayısı en yüksek müze eserlerin sergilendiği Zeugma Müzesi, en düşük müze ise 15 Temmuz demokrasi Müzesi'dir. Devamlılığı belirten Gamma değeri ise 15 Temmuz demokrasi Müzesinde en çok, eserlerin olduğu Zeugma Müzesinde ise en düşük değeri almaktadır. Müzeler karşılaştırıldığında en fazla simetrik ve bütüncül özellik gösteren müzenin Bayazhan Kent Müzesi olduğu görülmektedir. Asimetrik bir yapıda olan 15 Temmuz Demokrasi Müzesi 3,049 RRA değeriyle ayırık plan özelliği göstermektedir.

Erişim grafiği zincirli formda olmasından dolayı 25 Aralık Panorama Müzesinin mekan sayısı eserlerin sergilendiği Zeugma Müzesine göre yüksek olmamasına rağmen en yüksek ortalama derinliğe sahip olmaktadır.

RRA değerleri incelendiğinde zincirli erişim grafiğine sahip 25 Aralık Panorama Müzesinde en yüksek, dallanmış erişim grafiğine sahip Bayazhan Kent Müzesinde en düşük değer görülmektedir. RRA'nın yüksek olması yapının ayırık plana sahip olduğunu, düşük olması ise bütüncül bir plan özelliği göstermektedir. Müzelerde eserler belli bir kurguda kullanıcıya aktarıldığından RRA değerinin yüksek olması kullanıcıya fazla seçenek bırakmadan belli bir akış içerisinde kullanıcıyı yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Ortalama derinlik değeri de Bayazhan Kent Müzesinin dallanmış erişim grafiği, 25 Aralık Panorama Müzesinin zincirli yapısından kaynaklanmaktadır.

Müze yapılarında yön bulmanın rahat gerçekleşebilmesi ve sergilenen eserlerin daha net algılanabilmesi için mekân konfigürasyonunun eserlere göre düzenlenmesi gerekmekte veya tasarım sürecinde eserlerin türü düşünülerek tasarım yapılmalıdır.

Gamma değerleri dikkate alındığında eserlerle oluşturulan mekân kurgusunun yapının mekân kurgusuna göre mekanlar arası geçişin daha az olduğu görülmektedir. Bu durum yapı içerisinde mekânlar arası geçişin azalmasıyla bir mekândan başka bir mekâna geçişte seçenek sayısının azalmasıyla karar verme hızının arttığını göstermektedir. Bunun sonucunda eserlerin eklenmesiyle yapı içerisinde yön bulma davranışının daha kolay sağlandığı anlaşılmaktadır.

Çalışmanın sonucunda müze yapılarında koleksiyon türüne göre tasarımların yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Müzelerde mekân tasarımları temalarla bir akış içerisinde sağlanmasından kaynaklı olarak bir mekândan birden çok mekâna geçiş

akışlarda kopmalara sebep olabilmektedir. Bu nedenle yön bulma zor olmakta müzelerden gerekli verim alınamamaktadır. Bu bağlamda eser yerleşimi gamma analiz değerini azaltacağı ve RRA değerinin yüksek olacağı şekilde yerleştirilmesi ile eserlerin algılanması daha net gerçekleşmektedir.

Yapılacak müze yapılarının koleksiyonlarına göre terminal ve geçiş mekan sayılarının belirlenerek sergilenen eserlerin daha net algılanması açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akgün, Ü. E. (2011). *Müzelerde Mekân Kurgusunun Algı Ve Yön Bulmadaki Etkisinin İncelenmesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Atagök T. (2010). Müzecilik ve Türk Müzeciliği. Ege Mimarlık. 8-13.
- Ayaokur, A. (2014). *Müzelerde Bilgi Yönetimi: Sadberk Hanım Müzesi Örneği. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Behbahani, P. A. Vd. (2014). Comparing The Properties Of Different Space Syntax Techniques For Analysing Interiors. *48th International Conference Of The Architectural Science Association*, pp. 683–694.
- Cabadak, D. (2016). *İstanbul'daki Mimarlık Okullarının Sosyal Etkileşim Mekânlarındaki Ara Yüzlerde İnsan Davranışı Mekân İlişkisinin Semantik Ve Sentaktik Olarak İrdelenmesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Can, B. Ve Işıklı, M. (2013). Arkeoloji' Ve 'Sanat Tarihi' Bilimlerinin Kurumsal Ve Kuramsal Birlikteliği Üzerine. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(25), 171-177
- Doğruer, F. S. (2019). Önleyici Koruma Yöntemi Olarak Müze Tasarımı: Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Örneği. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13(Özel Ek Sayı).
- Dursun, P. (2002). *Trabzon Kentsel Dokusunda Morfolojik Analiz*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Dülük. (b.t.). Dülük Antik Kenti Broşürü. *T.C. Gaziantep Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü*.
- Sönmez, B. E. ve Önder, D. E. (2015). Bir Tasarım Ölçütü Olarak Yön Bulma Kavramı: Tanımlar Ve Tartışmalar. *Megaron Dergisi*, 10(3), 355-364
- Gaziantep. (b.t.) Gaziantep. *T.C. Gaziantep Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü*
- Hasgöl, E. (2011). *İç Mekânda Yön Bulma: Büyük Ölçekli Binalarda İnceleme*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- İhtiyar, M. N. (2011). *Çağdaş Müzecilik Ve Kent Müzeciliği Yeni Bir Program Önerisi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Karayılanoglu, G. (2016). *Çağdaş Sanat Müzelerinde Yeni Müzecilik Anlayışıyla Değişen İç Mekân Organizasyonunun İstanbul'dan Örneklerle Analizi*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kavaz, İ. Ve Zorlu, T. (2018). Polikliniklerde Fonksiyonel Konfor Etmenlerinden Yön Bulma Davranışı Üzerine Bir Araştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Ve Tasarım Dergisi*, 6(Ös: Ergonomi2017), 197-204.

- Kırcı, N. (2010). Müzelerde Sentaktik Ve Biçimsel Analiz Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 25(2), 189-199.
- Klarqvist, B. (1993). A Space Syntax Glossary. Nordisk Arkitekturforskning. *Nordic Journal Of Architectural Research*, Norway.
- Köseoğlu, E. (2012). *Kurgusal Olarak Farklılaşan Örüntülerde Mekânsal Okunabilirliğin Biçimsel, Dizimsel Ve Öznel Boyutları*. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Kürkçüoğlu, E. Ve Ocakçı, M. (2015). Kentsel Dokuda Mekânsal Yönelme Üzerine Bir Algı-Davranış Çalışması: Kadıköy Çarşı Bölgesi. *Megaron Dergisi*, 10(3), 365-388.
- Lynch, K. (1960). *Kent İmgesi* (Çev. Başaran, İ.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 11. Basım.
- Moussazadehhajabadi, D. (2015). *Mimaride Estetik Kavramının Müze Binalarında İncelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Murakoshi, S. ve Kawai, M. (2000). Use Of Knowledge And Heuristics For Wayfinding In An Artificial Environment. *Environment And Behavior*, 32(6), 756-774
- Öztekin, O. A. (2014). *Müze Kavramı Ve Müze Yapılarının İç Mekânlarının İstanbul'dan Örneklerle İncelenmesi*. Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özyılmaz Küçükyavaş, P. ve Yıldız, M. (2019). Kentsel Tasarım Yarışma Projelerinin Değerlendirilmesinde Mekân Dizimi Yöntemi. *Uluslararası Hakemli Tasarım Ve Mimarlık Dergisi*, Ocak / Şubat / Mart / Nisan (16), Sonbahar Kış Dönemi
- Özyılmaz, H. (2007). *Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisinde Morfolojik Analiz: Geleneksel Konutların Güncel Kullanımda Değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Özyılmaz, P. (2009). *Kentsel Açık Alan Tasarımlarının Değerlendirilmesi İçin Mekân Dizimi Yaklaşımı*. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mühendislik Ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gebze.
- Rapoport, A. (1977). Human Aspects Of Urban Form: Towards A Man-Environment Approach To Urban Form And Design. Pergamon Press, Oxford.
- Rodop, G. (2014). *Modern Müzelerde Aydınlatmanın Mekânsal Algı Üzerindeki Etkileri*. Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Sanlı, S. (2009). *Bir Mimara Ait Konut Tasarımlarının Mekân Sentaksı Yöntemiyle Analizi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

- Şıkoğlu, E. Arslan, H. (2015). Mekân Dizim Analizi Yöntemi Ve Bunun Coğrafi Çalışmalarda Kullanılabilirliği. *Türk Coğrafya Dergisi*, 65, 11-21, Elazığ.
- Tatlıgil, F. (2005). *Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun Ve Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişimin İncelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Uğur, H. (2004). *Geleneksel Şehirsiz Mekânlar, Değerlendirme Ve Korunmaları Bağlamında Sistemik Yaklaşım – Gaziantep Örneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Uysal, M. (2013). *Müze Tasarımında Ortaya Çıkan Kriterler*. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ünal, Z. G. (1998). *Bilgisayar Destekli Tarihi Çevre Koruma Bilgi Sistemi Oluşturulması Ve Gaziantep Kentsel Sit Alanında Örnekleme*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Weisman, J. (1981). Evaluating Architectural Legibility: Wayfinding In The Built Environment. *Environment And Behavior*, 13(2), 189-204.
- Yeşildal, Ö. (2019). *Nöroloji Ve Mekânsal Biliş Arasındaki İlişki Bağlamında Space Syntax Eleştirisi*. Mimar Sina Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

- İnternet Kaynakları

- TDK. (2019) *Müze*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10 Kasım 2019)
- ICOM TURKEY. (2019). *ICOM'a Göre Müze'nin Tanımı*. <https://icomturkey.org/tr/icoma-g%C3%B6re-m%C3%BCzenin-tan%C4%B1m%C4%B1> (Erişim Tarihi: 01 Haziran 2019)
- Didjurgis, T. (2015). *Top 10 Curiosities to See at The Ashmolean Museum*. shorturl.at/eqqJL (Erişim Tarihi: 17 Mart 2020)
- Kristal Saray. (2020). *Kristal Saray*. <https://www.arkitektuel.com/kristal-saray/> (Erişim Tarihi: 17 Mart 2020)
- Britannica. (2020). *Types of Museums*. shorturl.at/duyN7 (Erişim Tarihi: 15 Mart 2020)
- Anstey, T. (2015). *British Museum Teams up With Google to Create Virtual Tour of Institution*. shorturl.at/gzS03 (Erişim Tarihi: 17 Mart 2020)
- Arkeolojik Haber. (2019). *Arkeoloji nedir: Arkeolojinin tanımı nasıl yapılmalı?* shorturl.at/glwT3 (Erişim Tarihi: 10 Kasım 2019)
- Antik Tarih. (2018). *Arkeoloji Nedir? Arkeoloji Hakkında Her şey*. shorturl.at/nwVY3 (Erişim Tarihi: 10 Kasım 2019)
- Makaleler. (2016). *Etnografya nedir?* <https://www.makaleler.com/etnografya-nedir> (Erişim Tarihi: 10 Kasım 2019)

- Ankara. (2020). *Etnografya Müzesi Ankara*. <https://seyahatdergisi.com/etnografya-muzesi-ankara/> (Erişim Tarihi: 09 Haziran 2021).
- İstanbul. (2020). *İstanbul Modern Müzesi*. shorturl.at/yLPWY (Erişim Tarihi: 16 Mart 2020)
- İstanbul Modern. (2020). *İstanbul Modern Müzesi*. shorturl.at/huzW4 (Erişim Tarihi: 16 Mart 2020)
- Görsel Sanatlar, (2008). *Müze Türleri*. <https://www.gorselsanatlar.org/muzeler-ve-muze-egitimi/muze-turleri/> (Erişim: 25 Nisan 2020)
- Los Angeles. (2020). *Los Angeles Gezilecek Yerler*. <https://www.gezihocasi.com/los-angeles-gezilecek-yerler/> (Erişim Tarihi: 09 Haziran 2021)
- Londra. (2021). *Londra'daki Müzeler Louvre Doğa Tarihi Müzesi*. shorturl.at/opCU9 (Erişim Tarihi: 09 Haziran 2021)
- Okuryazarım, (2017). *Müze Türleri*. <https://okuryazarim.com/muze-turleri-1/> (Erişim Tarihi: 25 Nisan 2020)
- ODTU. (2018). *ODTU Bilim ve Teknoloji Müzesi Gezisi*. shorturl.at/rEZ12 (Erişim Tarihi: 17 Mart 2020)
- İstanbul. (2022). *İstanbul'da Gezilecek Yerler*. shorturl.at/oxDV9 (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2022)
- Economusees. (2020). *International Economuseum Network Social*. <https://economusees.com/> (Erişim Tarihi: 15 Mart 2020)
- Engül, S. (2020). *Aya İrini Kilisesi Tarihi ve Mimarisi*. shorturl.at/rxL01 (Erişim Tarihi: 17 Mart.2021)
- Osman Hamdi Bey. (2021). *Osman Hamdi Bey*. shorturl.at/xIJPW (Erişim Tarihi: 23 Mart 2021)
- Pixabay. (2013). *Map*. shorturl.at/huD23 (Erişim Tarihi: 17 Mart 2020)
- Ocakçı, M. (2021). *Sözlük'ten: Kent İmgesi (İmajı)* shorturl.at/djxQR (Erişim Tarihi: 09 Haziran 2021)
- Wayfinding. (2020). *Wayfinding Introduction*. shorturl.at/fsyGY (Erişim Tarihi: 15 Mart 2020)
- Harita. (2012). *Gaziantep İli Yüzölçümü*. shorturl.at/mCPR3 (Erişim Tarihi: 17 Mart 2020)
- Gaziantep Tarih. (2020). *Gaziantep Tarihi*. shorturl.at/tPQW2 (Erişim Tarihi: 17 Mart 2020)
- Kültür. (2020). *Gaziantep Kalesi*. shorturl.at/imxNZ (Erişim Tarihi: 16 Mart 2020)
- Gagiad. (2019). *Şehrin Tarihçesi*. shorturl.at/yIPR1 (Erişim Tarihi: 17 Mart 2020)

Earth. (2021). *Google Map*. earth.google.com (Erişim Tarihi: 2021)

Panorama. (2021). *25 Aralık Panorama Müzesi Açıldı*. shorturl.at/xITW4 / (Erişim Tarihi: 30 Nisan 2021)

Arkeoloji Müzesi. (2021). *Gaziantep Arkeoloji Müzesi*. shorturl.at/jsN36 (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2021)

Gaziantep Arkeoloji Müzesi. (2021). *Gaziantep Arkeoloji Müzesi*. shorturl.at/gkDGN (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2021)

Gaziantep Arkeoloji Müzesi. (2021). *Gaziantep Arkeoloji Müzesi-Gaziantep*. shorturl.at/ovDS0 (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2021)

Ali İhsan Göğüş. (2021). *Ali İhsan Göğüş Müzesi Ve Gaziantep Araştırmaları Merkezi Hakkında*. shorturl.at/oBEOU (Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2021).

EKLER

Ek 1: Farklı büyüklükteki sistemler için D değerleri tablosu (Hillier vd. 1984)

1		51	0,132	101	0,084	151	0,063	201	0,051	251	0,044
2		52	0,130	102	0,083	152	0,063	202	0,051	252	0,043
3		53	0,120	103	0,083	153	0,063	203	0,051	253	0,043
4		54	0,127	104	0,082	154	0,062	204	0,051	254	0,043
5	0,352	55	0,126	105	0,082	155	0,062	205	0,051	255	0,043
6	0,349	56	0,124	106	0,081	156	0,062	206	0,050	256	0,043
7	0,340	57	0,123	107	0,081	157	0,061	207	0,050	257	0,043
8	0,328	58	0,121	108	0,080	158	0,061	208	0,050	258	0,043
9	0,317	59	0,120	109	0,080	159	0,061	209	0,050	259	0,043
10	0,306	60	0,119	110	0,079	160	0,061	210	0,050	260	0,042
11	0,295	61	0,117	111	0,079	161	0,060	211	0,050	261	0,042
12	0,285	62	0,116	112	0,078	162	0,060	212	0,049	262	0,042
13	0,276	63	0,115	113	0,078	163	0,060	213	0,049	263	0,042
14	0,267	64	0,114	114	0,077	164	0,060	214	0,049	264	0,042
15	0,259	65	0,113	115	0,077	165	0,059	215	0,049	265	0,042
16	0,251	66	0,112	116	0,076	166	0,059	216	0,049	266	0,042
17	0,244	67	0,111	117	0,076	167	0,059	217	0,049	267	0,042
18	0,237	68	0,109	118	0,075	168	0,059	218	0,048	268	0,041
19	0,231	69	0,108	119	0,075	169	0,058	219	0,048	269	0,041
20	0,225	70	0,107	120	0,074	170	0,058	220	0,048	270	0,041
21	0,220	71	0,106	121	0,074	171	0,058	221	0,048	271	0,041
22	0,214	72	0,105	122	0,074	172	0,058	222	0,048	272	0,041
23	0,209	73	0,104	123	0,073	173	0,057	223	0,048	273	0,041
24	0,205	74	0,104	124	0,073	174	0,057	224	0,047	274	0,041
25	0,200	75	0,103	125	0,072	175	0,057	225	0,047	275	0,041
26	0,196	76	0,102	126	0,072	176	0,057	226	0,047	276	0,041
27	0,192	77	0,101	127	0,072	177	0,056	227	0,047	277	0,040
28	0,188	78	0,100	128	0,071	178	0,056	228	0,047	278	0,040
29	0,184	79	0,099	129	0,071	179	0,056	229	0,047	279	0,040
30	0,181	80	0,098	130	0,070	180	0,056	230	0,046	280	0,040
31	0,178	81	0,097	131	0,070	181	0,055	231	0,046	281	0,040
32	0,174	82	0,097	132	0,070	182	0,055	232	0,046	282	0,040
33	0,171	83	0,096	133	0,069	183	0,055	233	0,046	283	0,040
34	0,168	84	0,095	134	0,069	184	0,055	234	0,046	284	0,040
35	0,166	85	0,094	135	0,068	185	0,055	235	0,046	285	0,040
36	0,163	86	0,094	136	0,068	186	0,054	236	0,046	286	0,039
37	0,160	87	0,093	137	0,068	187	0,054	237	0,045	287	0,039
38	0,158	88	0,092	138	0,067	188	0,054	238	0,045	288	0,039
39	0,155	89	0,091	139	0,067	189	0,054	239	0,045	289	0,039
40	0,153	90	0,091	140	0,067	190	0,054	240	0,045	290	0,039
41	0,151	91	0,090	141	0,066	191	0,053	241	0,045	291	0,039
42	0,148	92	0,089	142	0,066	192	0,053	242	0,045	292	0,039
43	0,146	93	0,089	143	0,066	193	0,053	243	0,045	293	0,039
44	0,144	94	0,088	144	0,065	194	0,053	244	0,044	294	0,039
45	0,142	95	0,087	145	0,065	195	0,053	245	0,044	295	0,039
46	0,140	96	0,087	146	0,065	196	0,052	246	0,044	296	0,038
47	0,139	97	0,086	147	0,064	197	0,052	247	0,044	297	0,038
48	0,137	98	0,086	148	0,064	198	0,052	248	0,044	298	0,038
49	0,135	99	0,085	149	0,064	199	0,052	249	0,044	299	0,038
50	0,133	100	0,084	150	0,064	200	0,052	250	0,044	300	0,038

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyad, Ad

BAL, Esra

Web sayfası

(Research Gate, Academia, vs.)

Eğitim Bilgileri

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Dicle Üniversitesi	-
Lisans	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	2017
Lise	Diyatbakır İMKB Anadolu Öğretmen Lisesi	2012

İş Deneyimi

Dönem (Yıl)	Şirket, Kurum	Görev
2019	ARJ Restorasyon Mimarlık	Mimar
2017	GRUB Yapı İnşaat	Mimar

Yabancı Dil

İngilizce

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ BENZERLİK BİLDİRİMİ FORMU

Öğrencinin Adı, Soyadı	Esra BAL		
Öğrenci No	18808210		
Ana Bilim Dalı	Mimarlık		
Program Türü	Proje ☐	Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
Tez Danışmanı (Ünvanı, Adı, Soyadı)	Prof. Dr. F. Demet AYKAL		
(Varsa) II. Tez Danışmanı (Ünvanı, Adı, Soyadı)	-		
Tez Başlığı	Mekân Konfigürasyonunun Müzelerde Karşılaştırmalı İncelenmesi		
RAPOR BİLGİLERİ			
Raporlama Aşaması	Tez Savunma Sınavı Sonrası		
Sayfa Sayısı	177		
Raporlama Tarihi	21.02.2022		
Benzerlik Oranı (%)	18		

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmamın toplam 177 sayfalık kısmına ilişkin, 21/02/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin isimli intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18 olarak tespit edilmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

- ☐Başlangıç Bölümleri (Kabul ve Onay sayfası, Teşekkür sayfası, Özet/Abstract) hariç
☐Kaynaklar hariç
☐Alıntılar hariç/dâhil
☐Diğer (Açıklayınız)

Tezimin benzerlik oranı, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İntihal Raporu Uygulama Esaslarında belirtilen üst sınır benzerlik oranını aşmamaktadır. Benzerlik oranım üst sınır benzerlik oranının altında olsa dahi aksinin tespit edilmesi durumunda her türlü yasal sorumluluğu kabul ettiğimi ve hukuki sonuçlarına razı olduğumu bildirir, gereğini arz ederim.

Öğrencinin Adı, Soyadı: Esra BAL

Tarih: 21.02.2022

İmza:

Danışman Adı, Soyadı: Prof. Dr. F. Demet AYKAL

İmza:

Tarih:

Ana Bilim Dalı Başkanı Adı, Soyadı: Doç. Dr. Havva ÖZYILMAZ

İmza:

Tarih: